

İHRACAT RAPORU 2026

TİM **TÜRKİYE**
İHRACATÇILAR
MECLİSİ

İHRACAT RAPORU 2026

TİM EKONOMİK ARAŞTIRMALAR ŞUBESİ

TİM ADINA YAYIN KURULU BAŞKANI

Mustafa GÜLTEPE, TİM Başkanı

PROJE YÖNETİMİ

Metehan ÜNAL, Koordinatör

PROJE EKİBİ

Çağrı KÖKSAL, Ekonomik Araştırmalar Şube Müdürü

Ahmet AKGÜN

Burak ÖZDEMİR

Eylül Yaren TAŞ

Murat KURAN

Yemilhan KAROĞLU

Strateji ve İnovasyon Şubesi

Türkiye İhracatçılar Meclisi

Yenibosna Merkez Mahallesi Sanayi Caddesi No: 3

Dış Ticaret Kompleksi B Blok Kat: 9 34197 Bahçelievler, İstanbul

Tel: 0212 454 04 90/91 Faks: 0212 454 04 13

E-Posta: tim@tim.org.tr / www.tim.org.tr

İÇİNDEKİLER

1.	Küresel Ekonomi ve Türkiye Ekonomisi: Değerlendirme ve Beklentiler	14
1.1.	2025 Yılında Ekonomik ve Ticari Görünüm	16
1.1.1.	Küresel Ekonomi ve Küresel Ticaret Görünümü	16
1.1.2.	2025 Yılı Türkiye Ekonomisi ve İhracatı Görünümü	22
1.2.	Küresel Ekonomi ve Dünya Ticaretinde 2026 Beklentileri	31
1.2.1.	Küresel Ekonomide Beklentiler	31
1.2.2.	Küresel Ticarete Beklentiler	33
1.3.	Türkiye Ekonomisi ve İhracatında 2026 Beklentileri	35
1.3.1.	Türkiye Ekonomisinde Beklentiler	35
1.3.2.	Türkiye İhracatında Beklentiler	36
1.4.	Hizmet Ticareti 2025 Gelişmeleri	37
1.4.1.	Dünyada Hizmet Ticareti 2025	37
1.4.2.	Türkiye Hizmet Ticaretinde 2025 Görünümü	40
2.	Orta ve Uzun Vadeli Küresel Trendler ve İhracat	41
2.1.	Küresel Riskler: 2025'in Mirası ve 2026'da Risk Algılamaları	42
2.1.1.	2025'in Mirası	43
2.1.2.	Küresel Risk Algılamaları: 2026	45
2.2.	Yeşil Dönüşüm: Türkiye'nin İhracatına Etkileri ve Finansman Sorunu	50
2.2.1.	Türkiye'de Yeşil Dönüşüm	50
2.2.2.	Dünyada Yeşil Dönüşüm	56
2.2.3.	Yeşil Dönüşümün Finansman Mekanizmaları	62
2.3.	Küresel Rekabetin Yeni Mimarisi: Sanayi Politikaları, Dijital Dönüşüm ve Türkiye	65
2.3.1.	Neo-Merkantilizm: Serbest Ticaretten Sübvansiyon Mücadelesine Geçiş	65
2.3.2.	Dış Ticaret Finansmanında ve Şeffaflıkta Blokzincir Dönüşümü	71
2.3.3.	Küresel Kamu Politikalarında Yapay Zeka Hazırlığı ve Türkiye'nin Konumu	74
3.	Odak: Küresel Ticarete İhracat Birim Değeri	77
3.1.	Küresel İhracat Hacmi ve Birim Değer Trendleri	78
3.1.1.	Küresel Sektörel İhracat Hacmi ve Birim Değer Gelişimi	78
3.1.2.	Ülkeler Bazında İhracat Birim Değer Gelişimleri	80
3.2.	Dünya ve Türkiye İhracat Birim Değerleri	82
3.2.1.	Sektörel Bazda Ülkelerin İhracat Birim Değerleri	84
3.3.	Sonuç ve Değerlendirme	111
4.	Politika Önerileri	113

TABLOR

Tablo 1: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme (%)	17
Tablo 2: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Enflasyonu (%)	18
Tablo 3: Çeyreklik Dönemlere Göre Küresel Ticaret, 2024-2025	19
Tablo 4: Dünya İhracatında İlk 20 Ülkenin İhracatı ve Payı, 2024-2025	20
Tablo 5: Dünya İthalatında İlk 20 Ülke ve İthalatı, 2024-2025	21
Tablo 6: Sektörlere Göre İhracat ve Yıllık Değişim, 2024-2025	28
Tablo 7: 2026 ve 2027 İçin Küresel Büyüme Tahminleri	31
Tablo 8: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme Tahminleri (%)	32
Tablo 9: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Enflasyonu Tahminleri (%)	33
Tablo 10: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Yüksek Enerji Senaryosu (%)	33
Tablo 11: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Yüksek Enerji Senaryosu (%)	34
Tablo 12: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Baz Senaryo (%)	34
Tablo 13: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Baz Senaryo (%)	34
Tablo 14: Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme, Enflasyon ve İşsizlik Beklentileri	35
Tablo 15: Uluslararası Kuruluşların Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme ve Enflasyon Beklentileri	35
Tablo 16: Türkiye'nin Mal İhracatına İlişkin Beklentiler	36
Tablo 17: Hizmet Kalemlerine Göre Küresel Hizmet İhracatı (2024-2025)	37
Tablo 18: Küresel Hizmet İhracatında İlk 20 Ülke, 2024-2025	38
Tablo 19: Küresel Hizmet İthalatında İlk 20 Ülke, 2024-2025	39
Tablo 20: Hizmet Kalemlerine Göre Türkiye'nin Hizmet İhracatı (2024-2025)	40
Tablo 21: 2025'te En Hızlı Yükselen ve Düşen Riskler	44
Tablo 22: 2026 Yılında Tezahür Eden Risk Unsurları (Şiddetlerine Göre İlk 5)	46
Tablo 23: Münih Güvenlik Endeksi Risk Haritası, Kasım 2025	47
Tablo 24: Önem Derecesine Göre Sıralanmış Küresel Riskler	48
Tablo 25: AXA Gelecek Risk Raporu 2025 - Uzmanlara Göre Yükselen İlk 10 Küresel Risk	49
Tablo 26: İklim Düzenlemeleri Takvimi	64
Tablo 27: Küresel Sıralama ve Türkiye'nin Durumu	74
Tablo 28: Dünya Sektörel İhracatı (Milyar USD) & İhracat Birim Değer (USD/KG)	79
Tablo 29: Dünya ve Ülkelerin İhracatı (Milyar USD) & İhracat Birim Değerleri (USD/KG)	81
Tablo 30: Dünya ve Türkiye'nin Yıllara Göre İhracat Birim Değerleri (USD/KG)	83
Tablo 31: Çelik Sektörü	85
Tablo 32: Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri Sektörü	86
Tablo 33: Demir ve Demir Dışı Metaller Sektörü	87
Tablo 34: Deri ve Deri Mamulleri Sektörü	88
Tablo 35: Elektrik ve Elektronik Sektörü	89
Tablo 36: Fındık ve Mamulleri Sektörü	90
Tablo 37: Gemi, Yat ve Hizmetleri Sektörü	91
Tablo 38: Halı Sektörü	92
Tablo 39: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü	93

Tablo 40: Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri Sektörü	94
Tablo 41: İklimlendirme Sanayii Sektörü	95
Tablo 42: Kimyevi Maddeler ve Mamulleri Sektörü	96
Tablo 43: Kuru Meyve ve Mamulleri Sektörü	97
Tablo 44: Madencilik Ürünleri Sektörü	98
Tablo 45: Makine ve Aksamları Sektörü	99
Tablo 46: Meyve Sebze Mamulleri Sektörü	100
Tablo 47: Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri Sektörü	101
Tablo 48: Mücevher Sektörü	102
Tablo 49: Otomotiv Endüstrisi Sektörü	103
Tablo 50: Savunma ve Havacılık Sanayii Sektörü	104
Tablo 51: Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller Sektörü	105
Tablo 52: Süs Bitkileri ve Mamulleri Sektörü	106
Tablo 53: Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü	107
Tablo 54: Tütün Sektörü	108
Tablo 55: Yaş Meyve ve Sebze Sektörü	109
Tablo 56: Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü	110
Tablo 57: Türkiye ve Dünya Sektörel İhracat Birim Değer Değişimi (2015-2024)	112

ŞEKİLLER

Şekil 1: ABD ve Euro Bölgesi Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi	17
Şekil 2: Son On Yılda Küresel Ticaret	19
Şekil 3: Ülkelerin Yıllık Büyüme Oranları ve Türkiye (%)	22
Şekil 4: Harcama Kalemlerinin GSYH İçindeki Payı (%)	23
Şekil 5: Türkiye’de Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi (%)	24
Şekil 6: Türkiye’nin Yıllara Göre İhracatı ve İthalatı	24
Şekil 7: Türkiye’nin Küresel İhracattaki Payı	25
Şekil 8: Türkiye’nin Aylık İhracatı (milyar \$)	26
Şekil 9: Sektörlere Göre İhracat (milyar \$, ÖTS)	27
Şekil 10: Ülkelere Göre İhracat (milyar \$)	29
Şekil 11: İllere Göre İhracat (milyon \$)	30
Şekil 12: Son On Yılda Küresel Hizmet İhracatı	37
Şekil 13: Son On Yılda Türkiye’nin Hizmet İhracatı	40
Şekil 14: Jeopolitik Risk Endeksi (7 Günlük Hareketli Ortalama)	43
Şekil 15: INFORM Risk Endeksi ve Alt Bileşenlerindeki Küresel Eğilimler (2017-2026, Ortalama Trend)	46
Şekil 16: Dünya ve Türkiye İhracat Birim Değeri (USD/KG)	78

Üreterek, Çeşitlendirerek, Değer Katarak Büyüyeceğiz

MUSTAFA GÜLTEPE
TİM Başkanı

Değerli İhracatçılarımız,

Jeopolitik gerilimlerin ve ticaret savaşlarının iç içe geçtiği bir yılı daha geride bıraktık. Bütün olumsuzluklara rağmen küresel ticaret 2025'te dirençli bir görünüm sergiledi. Dünya ekonomisi yüzde 3,4 büyürken, küresel mal ticareti yüzde 7,2 artışla 26,3 trilyon dolara ulaştı.

Türkiye ekonomisi de yüzde 3,6 büyüyerek dünya ve G20 ortalamalarını aştı. İhracat ailemiz bu tabloda üzerine düşeni fazlasıyla yaptı. Mal ihracatımızı yüzde 4,4 artışla **273,3 milyar dolara**, hizmet ihracatımızı ise yüzde 4,7 artışla **122,3 milyar dolara** taşıdık. Her ikisinde de **yıllık rekorlarımızı tazeledik**. Aralık'ta 26,3 milyar dolarla bugüne kadarki en yüksek aylık ihracatımızı gerçekleştirdik. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 75 oldu; küresel ihracattan aldığımız pay yüzde 1'in üzerinde kaldı.

Sanayi ihracatımız yüzde 5,8 artışla 202,7 milyar dolara ulaştı. Otomotiv 41,5 milyar dolarla zirvedeki yerini korurken, savunma ve havacılık sanayimiz **10 milyar dolar eşiğine** ulaşarak yılın parlayan yıldızı oldu.

Ancak tabloyu bütünüyle ve gerçekçi bir biçimde ele almalıyız. Hazır giyim, tekstil, deri ve halı gibi emek yoğun sektörlerimiz yılı kayıpla kapattı. Kilogram başına ihracat değerimiz **1,54 dolar** olarak gerçekleşti. ABD, Irak ve Rusya pazarlarındaki daralma, pazar çeşitliliğinin önemini bir kez daha gösterdi. Bu veriler bize net bir mesaj veriyor: **emek yoğun sektörlerimize nefes aldıracak destekleri artırmak, katma**

değeri yükseltmek ve yeni pazarlara erişmek artık tercih değil, zorunluluktur.

Geride bıraktığımız yıl, risklerin de yılıydı. Orta Doğu'daki çatışmalar, İsrail-İran savaşıyla yeni bir boyut kazandı; jeopolitik risk endeksi yılın zirvesini gördü. Korumacılık ve sübvansiyon yarışı, küresel ticaretin kurallarını yeniden yazdı.

Önümüzdeki dönem de kolay geçmeyecek. Şubat ayında başlayan ABD-İran savaşı, küresel büyüme tahminlerini şimdiden aşağı çekti. Dünya Ticaret Örgütü, 2026'da enerji fiyatlarının yüksek seyrettiği senaryoda küresel ticarete yalnızca **yüzde 1,4 büyüme** öngörüyor. Ana pazarımız Avrupa'da büyüme hâlâ zayıf. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması bu yıl tam uygulamaya geçiyor. Çin'in kapasite fazlası tüm pazarlarda fiyatları baskımlarken; enerji maliyetleri, finansman koşulları ve iklim kaynaklı riskler gündemdeki ağırlığını koruyor.

Her şeye rağmen biz **"İşimiz Üretim, Gücümüz İhracat"** diyerek karamsarlığa kapılmadan üretmeye, katma değeri yükseltmeye ve pazarlarımızı çeşitlendirmeye devam ediyoruz. 2026'da **282 milyar dolarlık mal, 128 milyar dolarlık hizmet ihracatı** hedefliyoruz. Bir yandan kısa vadeli hedefler için çalışırken diğer yandan Türkiye'yi dünyanın **en çok ihracat yapan ilk 10 ülkesi** arasına taşıyacak alt yapıyı oluşturuyoruz.

Raporumuz; küresel görünümü, riskleri ve fırsatları veriye dayalı bir çerçevede ortaya koyuyor. Raporun gelecek planlamalarınıza ışık tutacağına inanıyorum. Hazırlanmasında emeği geçen çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Biz "İşimiz Üretim, Gücümüz İhracat" diyerek karamsarlığa kapılmadan üretmeye, katma değeri yükseltmeye ve pazarlarımızı çeşitlendirmeye devam ediyoruz. 2026'da 282 milyar dolarlık mal, 128 milyar dolarlık hizmet ihracatı hedefliyoruz.

YÖNETİCİ ÖZETİ

2025 yılı, küresel ekonomide enflasyonun gerilemeye devam ettiği, para politikalarında kademeli normalleşmenin sürdüğü ve küresel ticaretin güçlü biçimde toparlandığı bir dönem olmuştur. Dünya ekonomisi yüzde 3,4 büyürken, gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,9, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir. ABD ekonomisinde büyüme yüzde 2,1'e gerilerken, Euro Bölgesi yüzde 1,4, Avrupa Birliği yüzde 1,6 büyümüştür. Asya ekonomileri küresel büyümenin temel taşıyıcıları arasında yer almış; Çin yüzde 5,0, Hindistan ise yüzde 7,6 büyüme kaydetmiştir. Enflasyon gelişmiş ülkelerde yüzde 2,5'e, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 5,2'ye gerilerken, ABD'de yüzde 2,7, Euro Bölgesi'nde yüzde 2,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu görünüm, ECB'nin politika faizini yüzde 2 seviyesine kadar indirmesine imkân verirken, FED daha

temkinli bir duruş sergilemiştir.

Küresel mal ticareti 2025 yılında yüzde 7,2 artarak 26,3 trilyon dolara ulaşmıştır. Yılın bütün çeyreklerinde artış kaydedilmiş, ticaret büyümesi özellikle yılın ikinci yarısında hızlanmıştır. Küresel ihracatta Çin 3,77 trilyon dolarla liderliğini korurken, ABD 2,19 trilyon dolar, Almanya ise 1,76 trilyon dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Küresel ithalatta ABD 3,51 trilyon dolarla ilk sırada yer alırken, Çin ve Almanya onu takip etmiştir. Bu gelişmeler, küresel ticaretin jeopolitik ve korumacı baskılara rağmen 2025 yılında yeniden güçlü bir büyüme patikasına girdiğini göstermektedir.

Türkiye ekonomisi 2025 yılında yüzde 3,6 büyüyerek dünya ekonomisi ve G20 ortalaması-

Türkiye ekonomisi 2025 yılında yüzde 3,6 büyüyerek dünya ekonomisi ve G20 ortalamasının üzerinde bir performans göstermiştir. Türkiye'nin büyüme oranı ABD, Almanya, Fransa, İtalya, Birleşik Krallık ve Japonya dahil birçok gelişmiş ekonominin üzerinde gerçekleşmiştir.

nın üzerinde bir performans göstermiştir. Türkiye'nin büyüme oranı ABD, Almanya, Fransa, İtalya, Birleşik Krallık ve Japonya dahil birçok gelişmiş ekonominin üzerinde gerçekleşmiştir. Enflasyon tarafında 2024 yılının ortasında başlayan dezenflasyon süreci 2025 boyunca devam etmiş, tüketici enflasyonu yıl içinde kademeli olarak yüzde 30'lu seviyelere gerilemiştir. Para politikasında ise kontrollü gevşeme adımları atılmış, ancak politika faizi enflasyonun üzerinde tutularak sıkı duruş büyük ölçüde korunmuştur.

Türkiye'nin ihracatı 2025 yılında 273,3 milyar dolarken, ithalat ise yaklaşık 365,4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 75 olmuştur. Türkiye'nin küresel ihracattaki payı yüzde 1'in üzerindeki seviyesini korumuştur. Sanayi grubu ihracatı yüzde 5,8 artarak 202,7 milyar dolara yükselmiş ve toplam ihracat artışının ana kaynağını oluşturmuştur. Otomotiv Endüstrisi 41,5 milyar dolarla ilk sırada yer alırken, Kimyevi Maddeler ve Mamulleri 31,9 milyar dolar, Elektrik ve Elektronik sektörü 17,7 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Savunma ve Havacılık Sanayii'nin 10 milyar dolar seviyesine ulaşması yılın öne çıkan gelişmelerinden biri olmuştur.

Ülke bazında Almanya 22,2 milyar dolarla Türkiye'nin en büyük ihracat pazarı olmayı sürdürmüştür. Almanya'yı Birleşik Krallık, ABD, İtalya ve Irak izlemiştir. Avrupa ülkeleri Türkiye ihra-

catındaki ağırlığını korurken, Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Fransa ve İspanya başta olmak üzere birçok Avrupa pazarına ihracat artmıştır. Buna karşılık ABD, Irak ve Rusya gibi bazı önemli pazarlarda gerileme yaşanmıştır. Bu görünüm, Türkiye ihracatında Avrupa pazarlarının belirleyici konumunu sürdürdüğünü, ancak pazar çeşitlendirmesinin önemini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Hizmet ticaretinde de büyüme eğilimi devam etmiştir. Küresel hizmet ihracatı yüzde 8,3 artışla 9,6 trilyon dolara yaklaşırken, Türkiye'nin hizmet ihracatı yüzde 4,7 artarak 122,3 milyar dolara yükselmiştir. Turizm hizmetleri ihracatı 60 milyar dolara, ulaştırma hizmetleri ise 42,4 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı yüzde 1,3 seviyesinde gerçekleşmekle birlikte, küresel hizmet ticaretinin daha hızlı büyümesi nedeniyle sınırlı bir gerileme göstermiştir.

2026 yılına ilişkin küresel görünüm; jeopolitik gerilimler, enerji fiyatları, ticaret politikaları ve finansal koşullardaki belirsizliklerle şekillenmektedir. Dünya Ticaret Örgütü'nün temel senaryosuna göre küresel ticaretin 2026 yılında yüzde 1,9, 2027 yılında yüzde 2,6 büyümesi beklenmektedir. Türkiye açısından OVP'de 2026 yılı mal ihracatı hedefi 282 milyar dolar olarak belirlenirken, IMF Türkiye'nin mal ihracatının 277,1 milyar dolara ulaşacağını öngörmektedir. Avrupa Birliği'ndeki büyüme görünümü,

enerji maliyetleri, finansmana erişim koşulları ve yeşil dönüşüm düzenlemeleri Türkiye'nin ihracat performansının temel belirleyicileri arasında yer alacaktır.

2025 yılından 2026'ya devreden risk görünümünde jeoekonomik gerilimler öne çıkmaktadır. Devlet temelli silahlı çatışmalar, aşırı hava olayları, toplumsal kutuplaşma, yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon başlıca risk alanları arasında yer almaktadır. Ekonomik ve mali krizler, siber saldırılar, eşitsizlik, iklim değişikliği ve yapay zekâ kaynaklı riskler de orta ve uzun vadeli risk gündeminde ağırlığını korumaktadır. Bu tablo,

küresel ticaretin artık yalnızca maliyet ve verimlilik temelinde değil; jeopolitik dayanıklılık, tedarik zinciri güvenliği, enerji güvenliği ve teknolojik kapasite ekseninde şekillendiğini göstermektedir.

Yeşil dönüşüm de küresel ticaretin kurallarını yeniden şekillendirmeye devam etmektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı, Sınırdan Karbon Düzenleme Mekanizması ve emisyon azaltım hedefleri, ihracatçı firmalar açısından üretim süreçlerinden tedarik zincirlerine kadar kapsamlı bir dönüşümü zorunlu kılmaktadır. Türkiye açısından düşük karbonlu üretime geçiş, karbon ayak izinin ölçülmesi, raporlama altyapısının geliştirilmesi ve sürdürülebilir finansmana erişim, ihracat rekabetçiliğinin korunmasında temel öncelikler arasında yer almaktadır.

Raporun "Odak" bölümünde ise Türkiye'nin ihracat birim değeri performansı küresel eğilimlerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkiye'nin kilogram başına ihracat birim değeri 2023 yılında 1,57 dolara ulaştıktan sonra 2024 yılında 1,54 dolara gerilemiştir. Bununla birlikte sektörler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Makine ve Aksamları, Savunma ve Havacılık Sanayii, Elektrik ve Elektronik ile Gemi, Yat ve Hizmetleri sektörlerinde Türkiye'nin birim ihracat değerindeki artış küresel eğilimin üzerinde gerçekleşmiştir. Otomotiv ve Çelik sektörlerinde Türkiye'nin birim değer artışı dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşirken; Mobilya, Fındık ve Mamulleri, Tekstil ve Hammaddeleri gibi bazı sektörlerde daha zayıf bir görünüm ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular, Türkiye'nin ihracat performansının yalnızca hacim artışıyla değil, daha yüksek katma değerli üretim, teknoloji, tasarım, markalaşma ve inovasyon yoluyla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Önümüzdeki dönemde kilogram başına ihracat değerinin yükseltilmesi, yüksek değer üreten sektörlerin ihracattaki ağırlığının artırılması ve bu dönüşümün sektör geneline yayılması, Türkiye'nin küresel ticaretteki rekabet gücünü artıracak temel politika alanları olacaktır.

273,3
milyar dolar

Türkiye'nin 2025 yılında
gerçekleştirdiği toplam mal ihracatı

26,3
trilyon dolar
2025 yılı küresel mal
ticareti performansı

122,3
milyar dolar

Türkiye'nin 2025 yılında
gerçekleştirdiği toplam hizmet ihracatı

365,4
milyar dolar

Türkiye'nin 2025 yılında
gerçekleştirdiği toplam ithalat

%75

İhracatın ithalatı
karşılama oranı

%1,0

Küresel ihracattan
aldığı pay

%3,6

Türkiye ekonomisinin
2025 yılı büyüme oranı

EN FAZLA İHRACAT GERÇEKLEŞTİREN İLK 5 SEKTÖR

Otomotiv Endüstrisi

41,5 Milyar dolar

Kimyevi Maddeler

31,9 Milyar dolar

Elektrik ve Elektronik

17,7 Milyar dolar

Hazırgiyim ve Konfeksiyon

16,8 Milyar dolar

Çelik

16,5 Milyar dolar

26

1.

Küresel Ekonomi ve Türkiye Ekonomisi:
Değerlendirme ve Beklentiler

1.1. 2025 Yılında Ekonomik ve Ticari Görünüm

1.1.1. Küresel Ekonomi ve Küresel Ticaret Görünümü

2023 yılı, küresel ekonomide yüksek enflasyonla mücadele kapsamında sıkı para politikalarının belirleyici olduğu bir geçiş dönemi olmuştur. 2024 yılında küresel ekonomi yüzde 3,4 büyüyerek istikrarlı seyrini korumuştur. Gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,8, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 4,5 olarak gerçekleşmiştir. ABD ekonomisi yüzde 2,8 büyüme ile gelişmiş ülkeler içinde güçlü bir performans sergilerken, Euro Bölgesi'nde büyüme yüzde 0,9 ile sınırlı kalmıştır. Enflasyon tarafında düşüş eğilimi devam etmiş, gelişmiş ülkelerde tüketici fiyat enflasyonu yüzde 2,6'ya, ABD'de yüzde 3,0'a, Euro Bölgesi'nde ise yüzde 2,4'e gerilemiştir. Bu görünüm, enflasyonda hedef seviyelere yaklaşılmamasıyla birlikte para politikalarında kademeli normalleşmenin başlamasına zemin hazırlamıştır.

2025 yılında küresel büyüme yüzde 3,4 seviyesinde gerçekleşmiş ve bir önceki yıla göre yavaş seyrini korumuştur. Gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,9'a yükselirken, gelişmekte olan ülkelerde büyüme yüzde 4,4 ile güçlü görünümünü sürdürmüştür. Euro Bölgesi'nde büyümenin yüzde 1,4'e, Avrupa Birliği'nde ise yüzde 1,6'ya yükselmesi, Avrupa ekonomilerinde sınırlı da olsa toparlanmaya işaret etmiştir. Almanya ekonomisi 2023 ve 2024 yıllarındaki daralmanın ardından 2025 yılında yüzde 0,2 ile yeniden pozitif büyüme kaydetmiştir.

Bölgesel görünümde Asya ekonomileri 2025 yılında da küresel büyümenin ana destekleyicileri arasında yer almıştır. Gelişmekte olan Asya ülkeleri yüzde 5,5 büyürken, Çin yüzde 5,0, Hindistan ise yüzde 7,6 büyüme kaydetmiştir. Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinde büyüme yüzde 3,6'ya, Sahra Altı Afrika ülkelerinde ise yüzde 4,5'e yükselmiştir. Buna karşılık gelişmekte olan

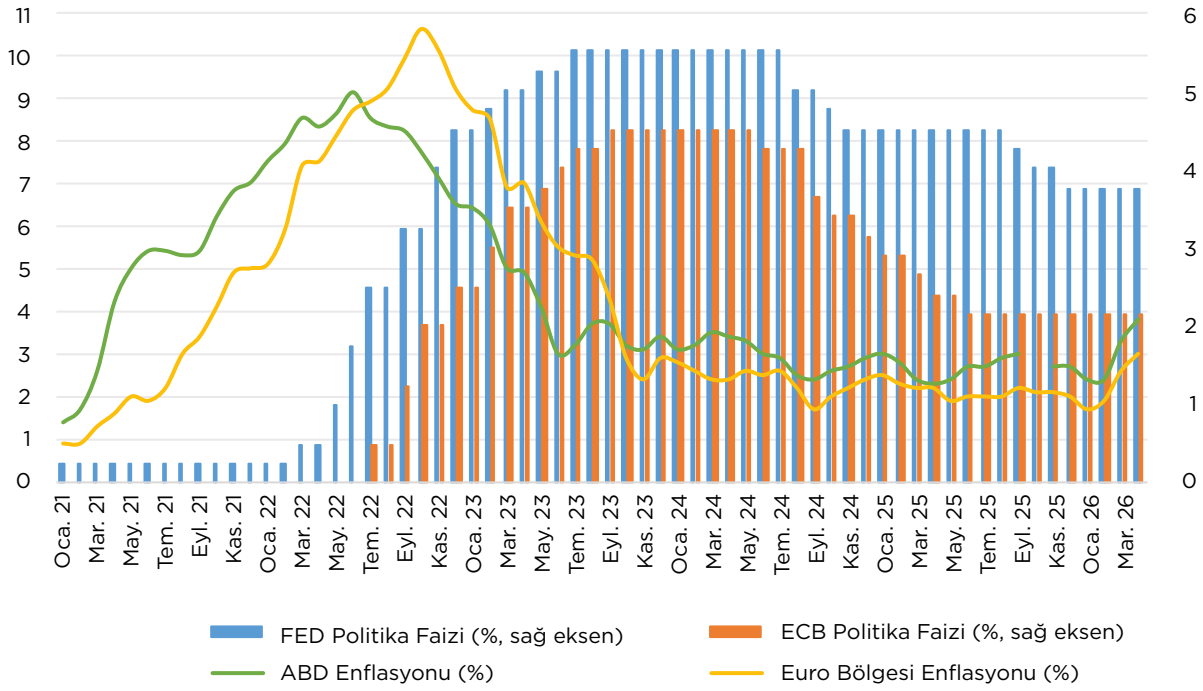
Avrupa ülkelerinde büyümenin yüzde 2,0'ye gerilemesi, küresel büyüme görünümünde bölgesel ayrışmanın sürdüğünü göstermiştir.

Ülke bazlı görünümde 2025 yılında ABD ekonomisinde büyüme yüzde 2,1'e gerilerken, Birleşik Krallık'ta büyüme yüzde 1,3'e yükselmiştir. Fransa ve İtalya'da büyüme oranları sırasıyla yüzde 0,9 ve yüzde 0,5 ile sınırlı kalmıştır. Japonya ekonomisi 2024 yılındaki daralmanın ardından yüzde 1,2 büyüme kaydetmiştir. Brezilya'da büyüme yüzde 2,3'e, Kanada'da ise yüzde 1,7'ye gerileyerek önceki yıla kıyasla daha zayıf bir görünüm ortaya koymuştur.

Enflasyon görünümünde 2025 yılında belirgin bir normalleşme yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerde tüketici fiyat enflasyonu yüzde 2,5'e gerilerken, gelişmekte olan ülkelerde enflasyon yüzde 5,2'ye düşmüştür. ABD'de enflasyon yüzde 2,7, Euro Bölgesi'nde yüzde 2,1 olarak gerçekleşmiştir. Çin'de tüketici fiyatları yatay seyrederken, Hindistan'da enflasyon yüzde 2,1'e gerilemiştir. Buna karşılık gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde yüzde 13,5, Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinde yüzde 11,2 ve Sahra Altı Afrika ülkelerinde yüzde 12,5 seviyesinde gerçekleşen enflasyon, bazı gelişmekte olan bölgelerde fiyat baskılarının sürdüğünü göstermiştir.

Enflasyon ve para politikası görünümünde 2025 yılı boyunca normalleşme eğilimi devam etmiştir. ABD'de tüketici enflasyonu genel olarak yüzde 2,5-3 bandında hareket ederken, Euro Bölgesi'nde enflasyon yüzde 2 civarında dengelenmiştir. Bu görünüm, ECB'nin politika faizini 2025 boyunca kademeli olarak yüzde 2 seviyesine kadar indirmesine imkân tanırken, FED'in politika faizini daha yüksek seviyelerde tutmasına yol açmıştır.

Şekil 1: ABD ve Euro Bölgesi Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi

Tablo 1: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme (%)

Ülke/Ülke Grubu	2023	2024	2025
Dünya Ekonomisi	3,3	3,4	3,4
Gelişmiş Ülkeler	1,7	1,8	1,9
Gelişmekte Olan Ülkeler	4,4	4,5	4,4
Euro Bölgesi	0,4	0,9	1,4
Avrupa Birliği	0,6	1,2	1,6
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	5,6	5,4	5,5
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	3,6	3,8	2,0
Latin Amerika Ülkeleri	2,3	2,4	2,4
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	2,6	2,8	3,6
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	3,8	4,2	4,5
ABD	2,9	2,8	2,1
Çin	5,4	5,0	5,0
Almanya	-0,9	-0,5	0,2
Japonya	0,7	-0,2	1,2
Hindistan	7,2	7,1	7,6
Birleşik Krallık	0,3	1,1	1,3
Fransa	1,6	1,1	0,9
İtalya	0,9	0,8	0,5
Brezilya	3,2	3,4	2,3
Kanada	2,0	2,0	1,7

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2026

Tablo 2: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Enflasyonu (%)

Ülke/Ülke Grubu	2023	2024	2025
Gelişmiş Ülkeler	4,6	2,6	2,5
Gelişmekte Olan Ülkeler	8,2	8,0	5,2
Euro Bölgesi	5,4	2,4	2,1
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	2,3	1,9	1,1
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	17,4	17,2	13,5
Latin Amerika Ülkeleri	14,8	16,6	7,6
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	15,5	13,9	11,2
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	19,4	20,7	12,5
ABD	4,1	3,0	2,7
Çin	0,2	0,2	0,0
Almanya	6,0	2,5	2,3
Japonya	3,3	2,7	3,2
Hindistan	5,4	4,6	2,1
Birleşik Krallık	7,3	2,5	3,4
Fransa	5,7	2,3	0,9
İtalya	5,9	1,1	1,6
Brezilya	4,6	4,4	5,0
Kanada	3,9	2,4	2,1

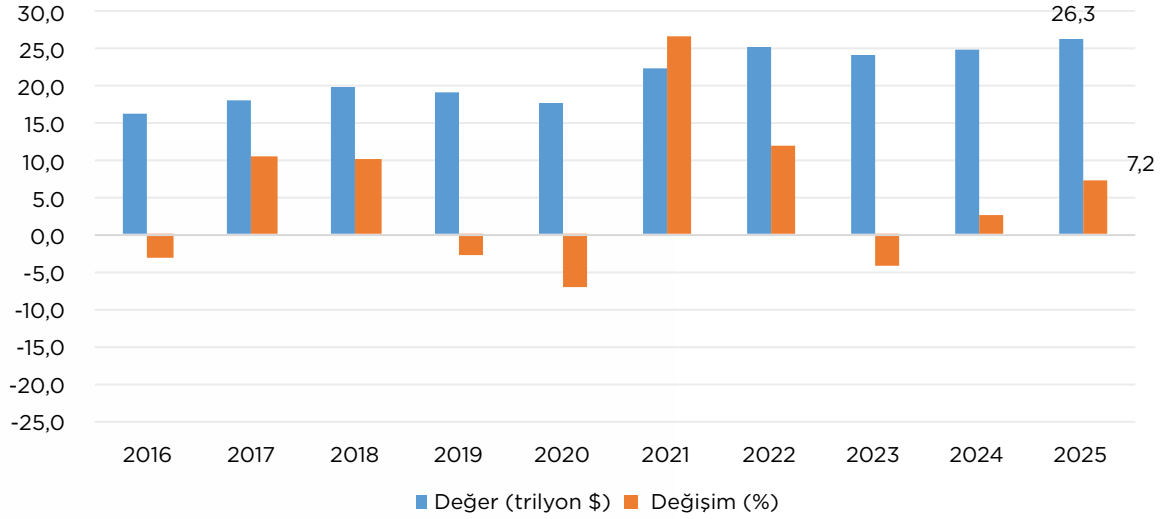
Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2026

2024 yılında küresel mal ticaretinde toparlanma eğilimi belirginleşmiştir. Küresel ticaret hacmi bir önceki yıla göre yüzde 2,5 artarak 24,5 trilyon dolara yükselmiştir. 2025 yılında ise küresel ticarete toparlanma hız kazanmıştır. Küresel mal ticareti yüzde 7,2 artışla 26,3 trilyon dolara ulaşmış ve son on yılın en yüksek değerlerinden birini kaydetmiştir. Yılın tüm çeyreklerinde 2024'ün aynı dönemine göre güçlü artışlar yaşanmıştır. İlk çeyrekte küresel ticaret yüzde 4,7 artarak 6,2 trilyon dolara yükselmiş, ikinci çeyrekte yüzde 6,4 artışla 6,5 trilyon dolar, üçüncü çeyrekte yüzde 8,2 artışla 6,7 trilyon dolar ve dördüncü çeyrekte yüzde 9,4 artışla 6,9 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Çeyreklik görünüm, 2025 yılında küresel ticarete artış ivmesinin yıl boyunca güçlendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle üçüncü ve dördüncü çeyreklerde kaydedilen yüksek artış oranları, küresel mal ticaretinin 2024 yılındaki toparlanmanın ardından 2025'te daha güçlü ve yaygın bir büyüme patikasına girdiğini göstermektedir.

Tablo 3: Çeyreklik Dönemlere Göre Küresel Ticaret, 2024-2025

Dönem	Değer (trilyon \$)			Değişim Oranı (%)	
	2023	2024	2025	2023/2024	2024/2025
1. Çeyrek	6,0	5,9	6,2	-0,6	4,7
2. Çeyrek	6,0	6,1	6,5	2,8	6,4
3. Çeyrek	5,9	6,2	6,7	4,1	8,2
4. Çeyrek	6,1	6,3	6,9	3,7	9,4
Yıllık	23,9	24,5	26,3	2,5	7,2

Kaynak: WTO**Şekil 2:** Son On Yılda Küresel Ticaret

2025 yılında küresel ölçekte en fazla ihracat gerçekleştiren ülke yine Çin olmuştur. Çin'in ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 5,5 artarak 3 trilyon 772 milyar dolara yükselmiş ve ülke küresel ihracattaki lider konumunu korumuştur. Çin'i, ihracatı yüzde 6,0 artarak 2 trilyon 185 milyar dolara ulaşan ABD ve yüzde 5,2 artışla 1 trilyon 764 milyar dolar ihracat gerçekleştiren Almanya takip etmiştir. En fazla ihracat yapan 20 ülkenin toplam ihracatı yüzde 7,8 artarak 18 trilyon 497 milyar dolara yükselirken, bu ülkelerin küresel ihracattan aldığı pay 2024 yılında yüzde 70,0 iken 2025 yılında yüzde 70,4'e çıkmıştır.

Tablo 4: Dünya İhracatında İlk 20 Ülkenin İhracatı ve Payı, 2024-2025

Sıra	Ülkeler	2024 (Milyar \$)	2025 (Milyar \$)	Değişim (%)	2024 (Pay, %)	2025 (Pay, %)
1	Çin	3.576	3.772	5,5	14,6	14,4
2	ABD	2.062	2.185	6,0	8,4	8,3
3	Almanya	1.676	1.764	5,2	6,8	6,7
4	Hollanda	921	989	7,5	3,8	3,8
5	Hong Kong	646	754	16,7	2,6	2,9
6	Japonya	707	738	4,4	2,9	2,8
7	İtalya	673	726	7,9	2,7	2,8
8	Güney Kore	684	709	3,8	2,8	2,7
9	BAE	606	707	16,7	2,5	2,7
10	Fransa	641	683	6,6	2,6	2,6
11	Meksika	618	665	7,6	2,5	2,5
12	Tayvan	474	641	35,1	1,9	2,4
13	Belçika	555	568	2,4	2,3	2,2
14	Singapur	506	567	12,1	2,1	2,2
15	Birleşik Krallık	524	556	6,0	2,1	2,1
16	Kanada	568	555	-2,3	2,3	2,1
17	İsviçre	447	554	23,9	1,8	2,1
18	Vietnam	405	473	16,8	1,7	1,8
19	Hindistan	443	445	0,5	1,8	1,7
20	İspanya	429	445	3,9	1,7	1,7
	Liste Toplamı	17.158	18.497	7,8	70,0	70,4

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

2025 yılında küresel ölçekte en fazla ithalat gerçekleştiren ülke ABD olmuştur. ABD'nin ithalatı bir önceki yıla göre yüzde 4,4 artarak 3 trilyon 507 milyar dolara yükselmiş ve ülke küresel ithalattaki ilk sıradaki konumunu korumuştur. ABD'yi, ithalatı 2 trilyon 583 milyar dolar seviyesinde yatay seyreden Çin ve yüzde 9,1 artışla 1 trilyon 543 milyar dolar ithalat gerçekleştiren Almanya takip etmiştir. En fazla ithalat yapan 20 ülkenin toplam ithalatı yüzde 6,9 artarak 18 trilyon 771 milyar dolara yükselirken, bu ülkelerin küresel ithalattan aldığı pay 2024 yılında yüzde 70,7 iken 2025 yılında yüzde 70,5'e gerilemiştir.

Tablo 5: Dünya İthalatında İlk 20 Ülke ve İthalatı, 2024-2025

Sıra	Ülkeler	2024 (Milyar \$)	2025 (Milyar \$)	Değişim (%)	2024 (Pay, %)	2025 (Pay, %)
1	ABD	3.358	3.507	4,4	13,5	13,2
2	Çin	2.583	2.583	0,0	10,4	9,7
3	Almanya	1.414	1.543	9,1	5,7	5,8
4	Birleşik Krallık	820	949	15,7	3,3	3,6
5	Hollanda	817	870	6,6	3,3	3,3
6	Hong Kong	704	832	18,1	2,8	3,1
7	Fransa	752	786	4,6	3,0	3,0
8	Japonya	743	756	1,6	3,0	2,8
9	Hindistan	718	753	4,9	2,9	2,8
10	Meksika	655	683	4,2	2,6	2,6
11	İtalya	621	669	7,6	2,5	2,5
12	Güney Kore	632	632	0,0	2,5	2,4
13	BAE	544	619	13,7	2,2	2,3
14	Kanada	573	577	0,8	2,3	2,2
15	Belçika	526	538	2,2	2,1	2,0
16	İspanya	479	513	7,1	1,9	1,9
17	İsviçre	372	507	36,4	1,5	1,9
18	Singapur	459	506	10,3	1,8	1,9
19	Tayvan	401	494	23,2	1,6	1,9
20	Vietnam	381	454	19,3	1,5	1,7
Liste Toplamı		17.553	18.771	6,9	70,7	70,5

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

2025 yılında en fazla ihracat yapan 20 ülkenin toplam ihracatı yüzde 7,8 artarak 18 trilyon 497 milyar dolara yükselirken, bu ülkelerin küresel ihracattan aldığı pay 2024 yılında yüzde 70,0 iken 2025 yılında yüzde 70,4'e çıkmıştır.

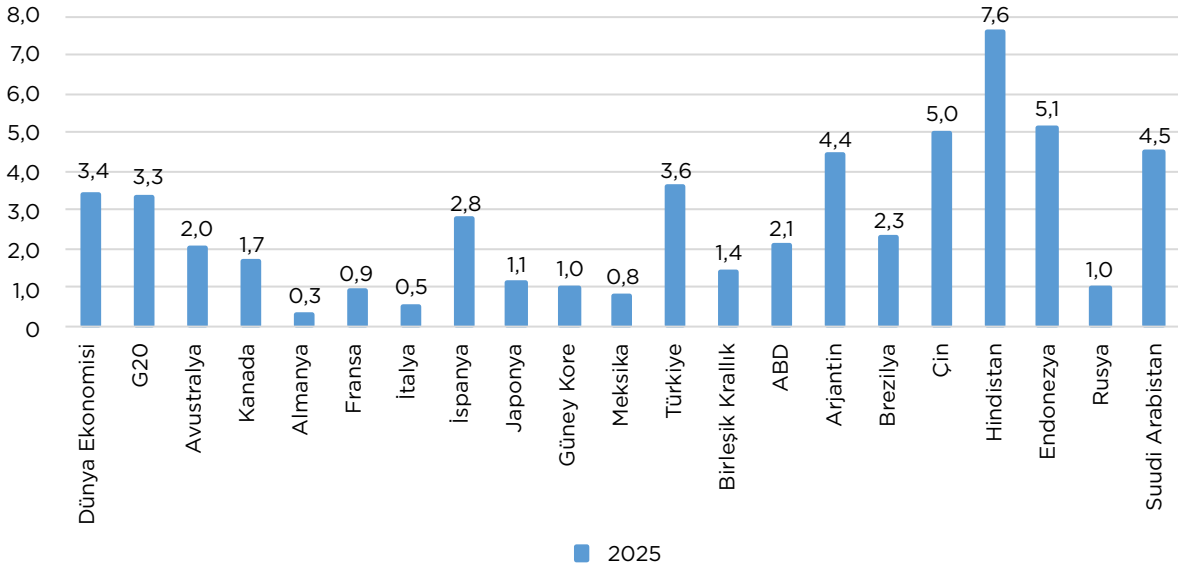
1.1.2. 2025 Yılı Türkiye Ekonomisi ve İhracatı Görünümü

2025 yılında Türkiye ekonomisi, küresel büyüme görünümünün üzerinde bir performans sergilemiştir. Türkiye ekonomisi yüzde 3,6 büyüyerek dünya ekonomisi yüzde 3,4 ve G20 ortalaması yüzde 3,3 seviyelerinin üzerinde büyüme kaydetmiştir. Aynı dönemde Türkiye'nin büyüme oranı; Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Güney Kore, Meksika, Birleşik Krallık, ABD, Brezilya ve Rusya gibi birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ekonominin üzerinde gerçekleşmiştir.

2025 yılında büyük ekonomiler arasında büyü-

me performansları belirgin biçimde ayrılmıştır. Hindistan yüzde 7,6 ile en yüksek büyüme oranına ulaşırken, Endonezya yüzde 5,1, Çin yüzde 5,0 ve Suudi Arabistan yüzde 4,5 büyüme kaydetmiştir. Türkiye ise yüzde 3,6 büyüme oranıyla dünya ekonomisi ve G20 ortalamasının üzerinde konumlanmış; Avrupa ekonomileriyle kıyaslandığında daha güçlü bir görünüm ortaya koymuştur. Almanya yüzde 0,3, İtalya yüzde 0,5, Fransa yüzde 0,9 ve Birleşik Krallık yüzde 1,4 büyüme ile sınırlı bir performans sergilemiştir.

Şekil 3: Ülkelerin Yıllık Büyüme Oranları ve Türkiye (%)

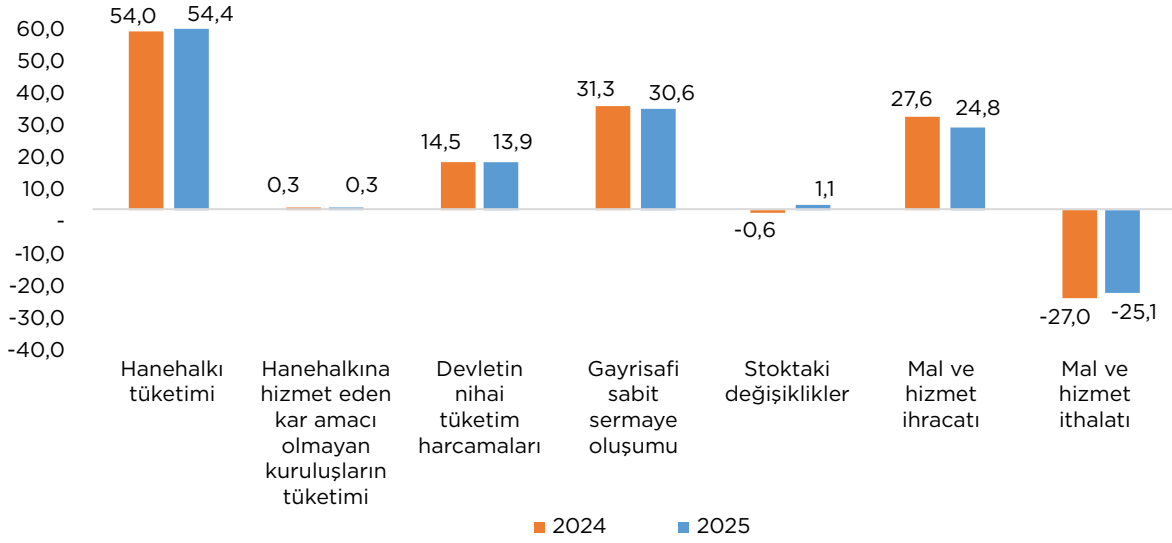

Kaynak: OECD Economic Outlook, Haziran 2026

2025 yılında GSYH içinde en yüksek pay yüzde 54,4 ile hanehalkı tüketimine ait olmuştur. Hanehalkı tüketiminin payı 2024 yılındaki yüzde 54,0 seviyesine kıyasla sınırlı bir artış göstermiştir. Gayrisafi sabit sermaye oluşumunun payı ise yüzde 31,3'ten yüzde 30,6'ya gerilemiş, buna rağmen GSYH içindeki en büyük ikinci harcama kalemi olmayı sürdürmüştür. Devletin nihai tüketim harcamalarının GSYH içindeki payı 2024 yılında yüzde 14,5 iken, 2025 yılında yüzde 13,9'a gerilemiştir. Hanehalkına hizmet eden kâr amaçlı olmayan kuruluşların tüketimi ise her iki yılda da yüzde 0,3 ile sınırlı bir paya sahip olmuştur.

Stoktaki değişikliklerin payı 2024 yılında eksi yüzde 0,6 iken, 2025 yılında yüzde 1,1'e yükselerek pozitif katkı alanına geçmiştir.

Dış ticaret kalemlerinde ise 2025 yılında mal ve hizmet ihracatının GSYH içindeki payı yüzde 24,8'e gerilemiştir. Mal ve hizmet ithalatının payı ise 2024 yılında eksi yüzde 27,0 iken, 2025 yılında eksi yüzde 25,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu görünüm, 2025 yılında ihracatın GSYH içindeki payının azaldığını, ithalatın negatif katkısının ise bir önceki yıla göre sınırlı ölçüde hafiflediğini göstermektedir.

Şekil 4: Harcama Kalemlerinin GSYH İçindeki Payı (%)**Kaynak:** TÜİK

2023 yılı, yüksek enflasyonla mücadele kapsamında sıkı para politikasına geçişin başladığı ve tüketici enflasyonunun yüksek seyrini koruduğu bir dönem olmuştur. 2024 yılında enflasyondaki yükseliş yılın ilk yarısında devam etmiş, yıllık tüketici enflasyonu Mayıs ayında yüzde 75,5 ile zirveye ulaşmıştır. Bu tarihten sonra dezenflasyon süreci başlamış ve enflasyon yılın ikinci yarısında kademeli olarak gerileyerek Aralık ayında yüzde 44,4 seviyesine inmiştir. Para politikası tarafında ise TCMB politika faizi Mart 2024'te yüzde 50 seviyesine yükseltilmiş ve yılın büyük bölümünde bu düzeyde korunmuştur. Yıl sonunda politika faizi yüzde 47,5'e çekilmiş, böylece sıkı para politikası duruşu korunmakla birlikte kademeli gevşeme sürecinin ilk adımı atılmıştır.

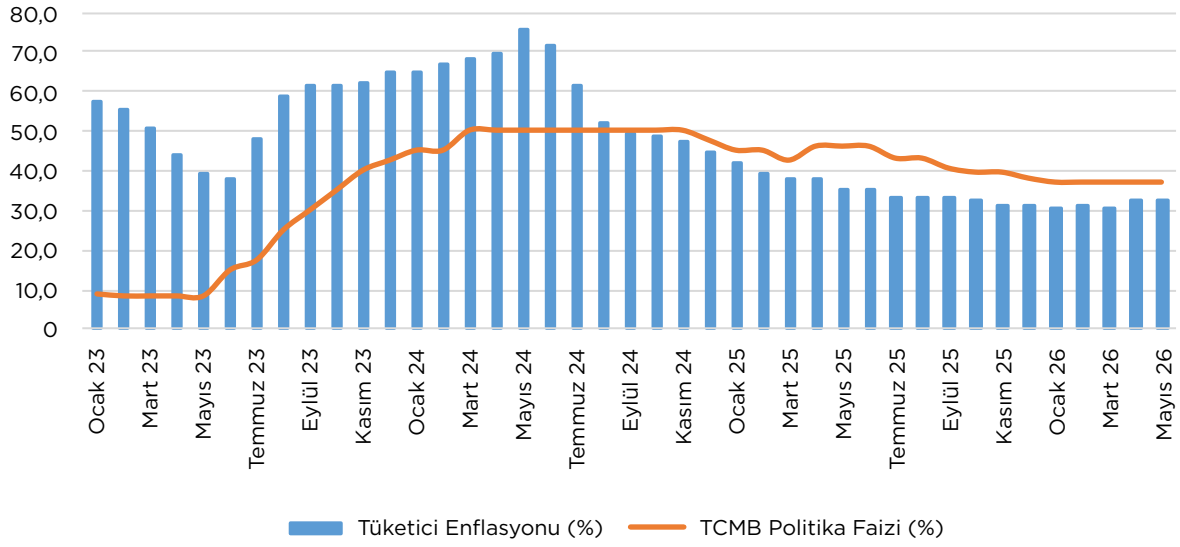
2025 yılında tüketici enflasyonundaki düşüş eğilimi devam etmiştir. Yılın ilk aylarında yüzde 40'ın üzerinde seyreden enflasyon, yıl içinde kademeli olarak yüzde 30'lu seviyelere gerilemiştir. Özellikle yılın ikinci yarısında enflasyonun daha düşük bir bandta dengelenmesi, 2024 yılının ortasında başlayan dezenflasyon sürecinin 2025 boyunca sürdüğünü göstermiştir.

Para politikasında 2025 yılında temkinli ve kademeli bir gevşeme eğilimi öne çıkmıştır. Politika faizi yılın başında yüzde 45 seviyesine gerilemiş, nisan ayında yeniden yüzde 46'ya yükselmiştir. Yılın devamında ise faiz oranı ka-

demeli olarak düşürülmüş ve yıl sonunda yüzde 40'ın altına inmiştir. Buna rağmen politika faizi enflasyonun üzerinde tutulmaya devam etmiş, bu durum sıkı para politikası duruşunun tamamen terk edilmediğini göstermiştir. Genel görünüm, 2025 yılında Türkiye ekonomisinde dezenflasyon sürecinin belirginleştiğini, ancak fiyat artışlarının hâlen yüksek seviyelerde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle para politikasında gevşeme adımları kontrollü biçimde atılmış; enflasyondaki düşüş eğilimine rağmen sıkı duruş büyük ölçüde korunmuştur.

2025 yılında mal ve hizmet ihracatının GSYH içindeki payı yüzde 24,8'e gerilemiştir. Mal ve hizmet ithalatının payı ise 2024 yılında eksi yüzde 27,0 iken, 2025 yılında eksi yüzde 25,1 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 5: Türkiye’de Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi (%)

Kaynak: TÜİK, TCMB

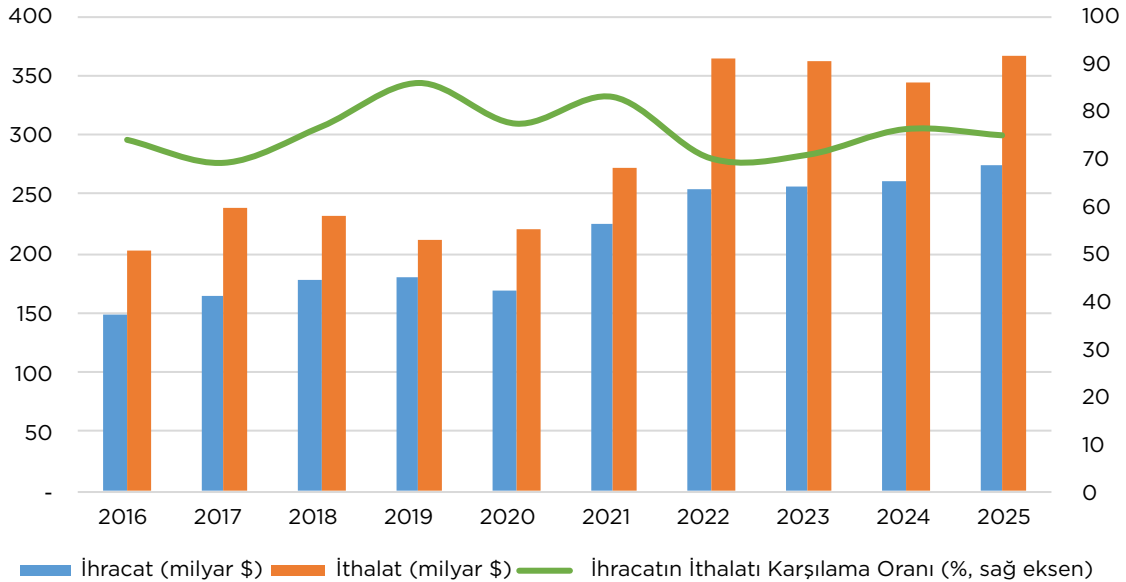
Türkiye ihracatı 2024 yılında bir önceki yıla göre artış eğilimini sürdürmüş ve 261,8 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde ithalat, sıkı para politikası ve iç talepteki dengelemenin etkisiyle gerileyerek 344 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Böylece ihracatın ithalatı karşılama oranı 2023 yılındaki yüzde 71 seviyesinden 2024 yılında yüzde 76’ya yükselmiş ve dış ticaret dengesinde belirgin bir iyileşme kaydedilmiştir.

2025 yılında ise ihracattaki artış devam etmiş ve Türkiye’nin ihracatı 273,3 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. İthalat tarafında ise yeniden yük-

seliş görülmüş ve ithalat yaklaşık 365 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. İhracat artışına rağmen ithalattaki daha güçlü yükseliş nedeniyle ihracatın ithalatı karşılama oranı 2024 yılına kıyasla sınırlı ölçüde gerileyerek yüzde 75 civarında gerçekleşmiştir.

Genel görünüm, 2025 yılında Türkiye’nin ihracatını artırmaya devam ettiğini; ancak ithalattaki toparlanmanın dış ticaret dengesindeki iyileşmeyi sınırladığını göstermektedir. Buna rağmen ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2022 ve 2023 yıllarına kıyasla daha yüksek seviyelerde kalmış ve dış ticaret dengesinde görece daha dengeli bir görünüm korunmuştur.

Şekil 6: Türkiye’nin Yıllara Göre İhracatı ve İthalatı

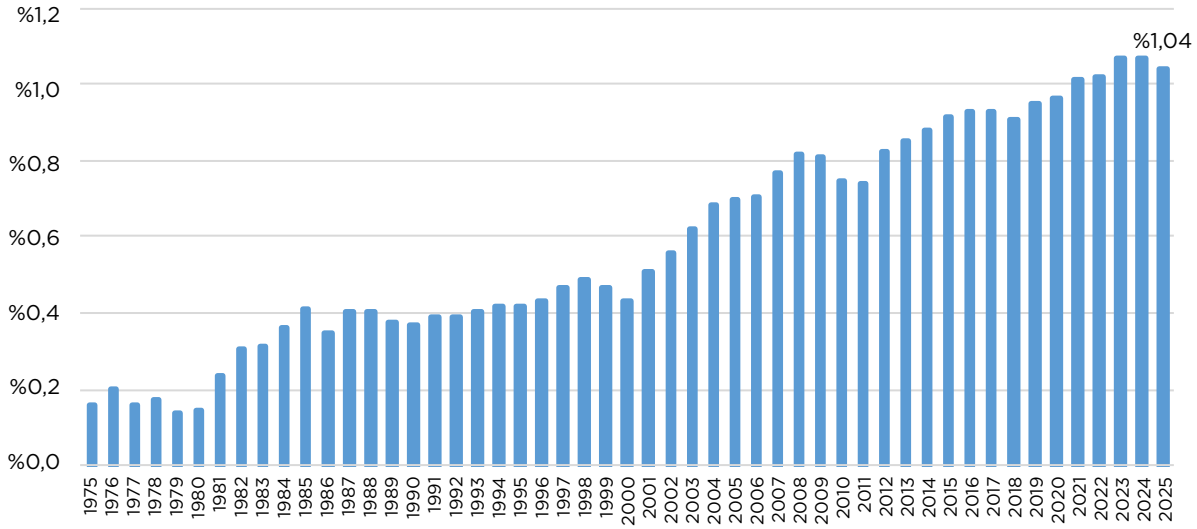

Kaynak: TÜİK

2024 yılında Türkiye'nin küresel ihracattan aldığı pay yüzde 1,07 seviyesine ulaşarak grafikteki en yüksek düzeylerden birini kaydetmiştir. 2025 yılında ise bu oran sınırlı bir gerilemeyle yüzde 1,04 seviyesinde gerçekleşmiştir. Buna rağmen Türkiye'nin küresel ihracat payı yüzde 1'in üzerinde

kalmaya devam etmiş ve tarihsel ortalamaların üzerindeki konumunu korumuştur. Bu görünüm, Türkiye'nin küresel ihracattaki ağırlığını uzun vadede artırdığını; ancak 2025 yılında küresel ihracattaki güçlü toparlanmaya bağlı olarak payında sınırlı bir gerileme yaşandığını göstermektedir.

Şekil 7: Türkiye'nin Küresel İhracattaki Payı

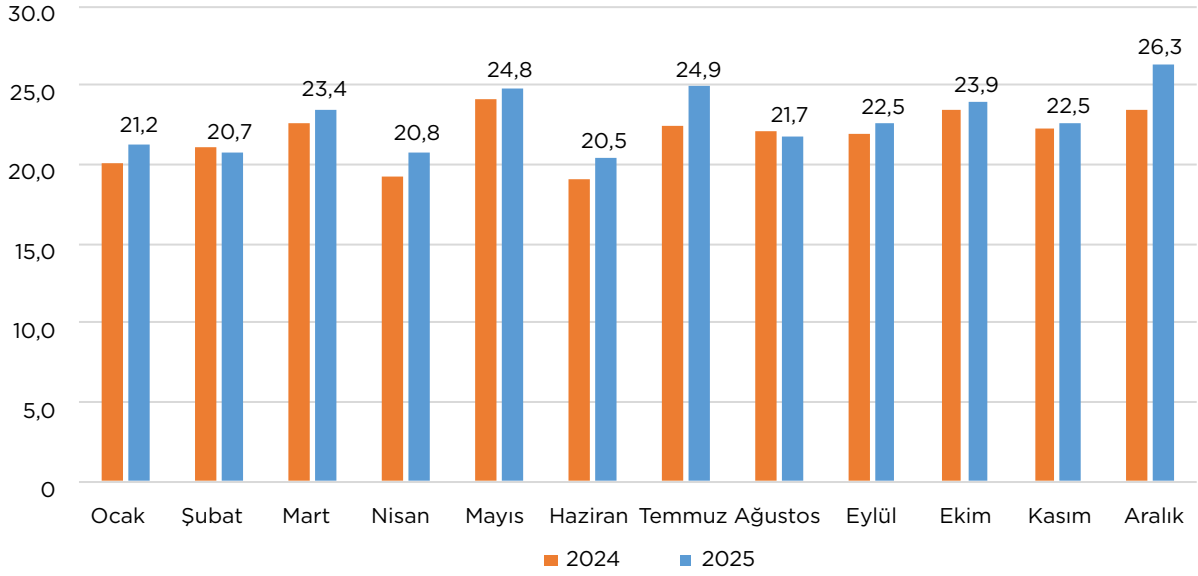
Kaynak: WTO

2025 yılında Türkiye'nin aylık ihracat performansı genel olarak 2024 yılının üzerinde seyretilmiştir. Yılın en yüksek aylık ihracat değeri 26,3 milyar dolar ile aralık ayında kaydedilmiştir. Aralık ayını 24,9 milyar dolar ile temmuz ve 24,8 milyar dolar ile mayıs ayları takip etmiştir. Yılın en düşük aylık ihracatı ise 20,5 milyar dolar ile haziran ayında gerçekleşmiştir. Buna rağmen haziran ayında da ihracat, 2024 yılının aynı ayındaki seviyenin üzerinde kalmıştır. Şubat ve ağustos aylarında ise 2025 ihracatı, 2024 yılının

aynı aylarına kıyasla sınırlı ölçüde daha düşük gerçekleşmiştir. Genel görünüm, 2025 yılında Türkiye ihracatının aylık bazda dalgalı ancak güçlü bir seyir izlediğini göstermektedir. Özellikle yılın son çeyreğinde ihracat performansı belirgin biçimde güçlenmiş; ekim ayında 23,9 milyar dolar, kasım ayında 22,5 milyar dolar ve aralık ayında 26,3 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu tablo, 2025 yılı genelinde ihracatın 2024'e kıyasla daha yüksek bir düzeyde tamamlandığını ortaya koymaktadır.

2025 yılında Türkiye ihracatının aylık bazda dalgalı ancak güçlü bir seyir izlediğini göstermektedir. Özellikle yılın son çeyreğinde ihracat performansı belirgin biçimde güçlenmiş; ekim ayında 23,9 milyar dolar, kasım ayında 22,5 milyar dolar ve aralık ayında 26,3 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiştir.

Şekil 8: Türkiye'nin Aylık İhracatı (milyar \$)

Kaynak: TÜİK

Sektörel olarak 2025 yılında en çok ihracat gerçekleştiren sektör 41,5 milyar dolar ile Otomotiv Endüstrisi olmuştur. Otomotiv sektörünü 31,9 milyar dolar ile Kimyevi Maddeler ve Mamulleri, 17,7 milyar dolar ile Elektrik ve Elektronik sektörü takip etmiştir. Böylece 2025 yılında ilk üç sektör sıralamasında Otomotiv Endüstrisi liderliğini korurken, Elektrik ve Elektronik sektörü Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörünün önüne geçmiştir.

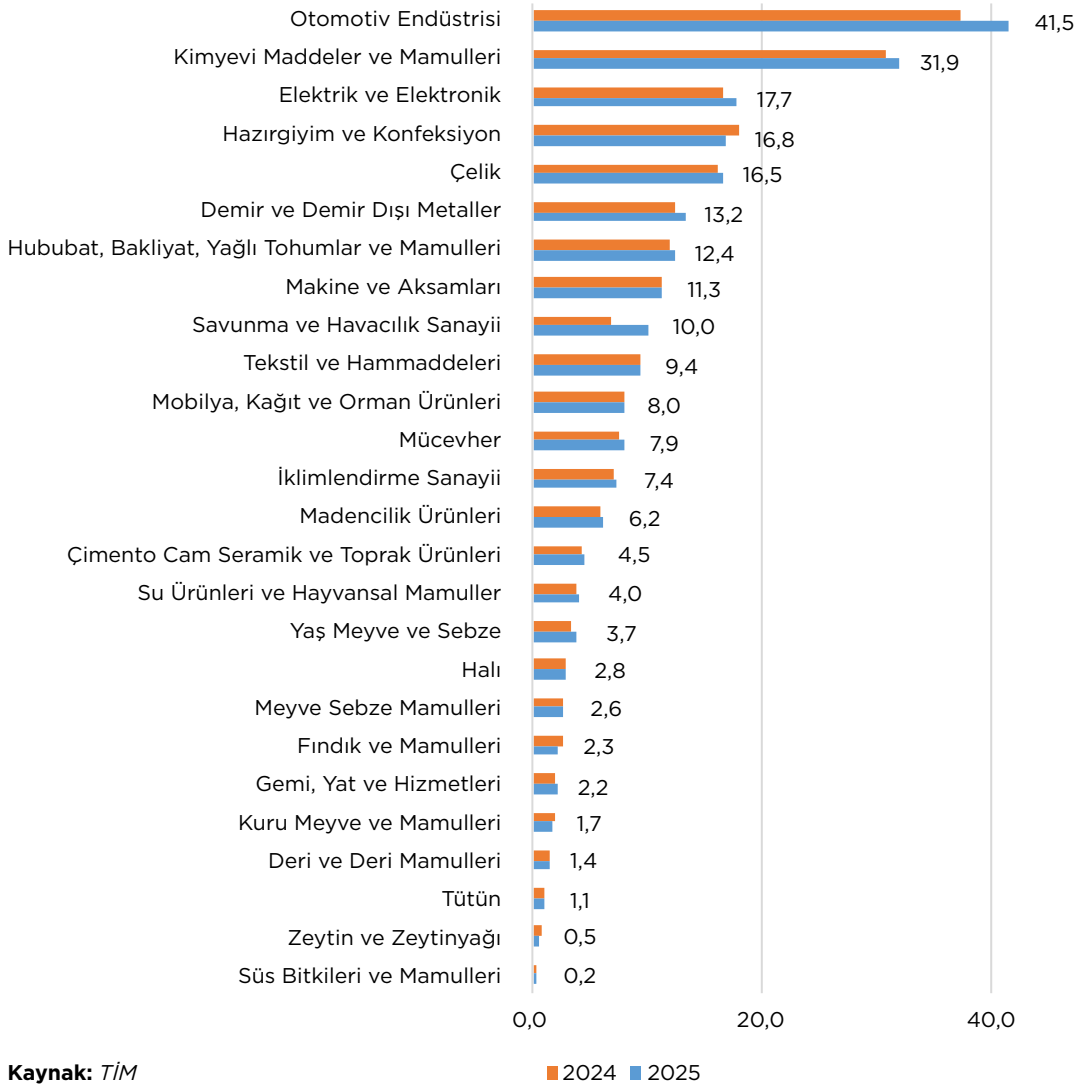
2025 yılında Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörü 16,8 milyar dolar ihracat ile dördüncü sırada yer alırken, Çelik sektörü 16,5 milyar dolar ihracat ile beşinci sırada konumlanmıştır. Demir ve Demir Dışı Metaller 13,2 milyar dolar, Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri 12,4 milyar dolar, Makine ve Aksamı ise

11,3 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir.

Savunma ve Havacılık Sanayii 2025 yılında 10,0 milyar dolar ihracat seviyesine ulaşarak dikkat çeken sektörlerden biri olmuştur. Tekstil ve Hammaddeleri 9,4 milyar dolar, Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri 8,0 milyar dolar, Mücevher 7,9 milyar dolar ve İklimlendirme Sanayii 7,4 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. 2025 yılında Türkiye ihracatında otomotiv, kimya, elektrik-elektronik, hazırgiyim ve çelik sektörlerinin ağırlığını koruduğu görülmektedir. Bununla birlikte Savunma ve Havacılık Sanayii başta olmak üzere bazı sektörlerde güçlü artışlar yaşanırken, Hazırgiyim ve Konfeksiyon, Tekstil ve Hammaddeleri, Fındık ve Mamulleri ile Zeytin ve Zeytinyağı gibi sektörlerde 2024 yılına kıyasla daha zayıf bir performans görülmüştür.

Şekil 9: Sektörlere Göre İhracat (milyar \$, ÖTS)

Kaynak: TİM

■ 2024 ■ 2025

Sektör gruplarının ihracat değişimlerine bakıldığında, 2025 yılında sanayi grubu ihracatı yüzde 5,8 artışla 202,7 milyar dolara yükselmiştir. Tarım grubu ihracatı yüzde 0,4 oranında sınırlı artış göstererek 28,4 milyar dolar olurken, ma-

dencilik grubu ihracatı yüzde 3,4 artışla 6,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu görünüm, 2025 yılında ihracat artışının ağırlıklı olarak sanayi sektörleri tarafından desteklendiğini göstermektedir.

Tablo 6: Sektörlere Göre İhracat ve Yıllık Değişim, 2024-2025

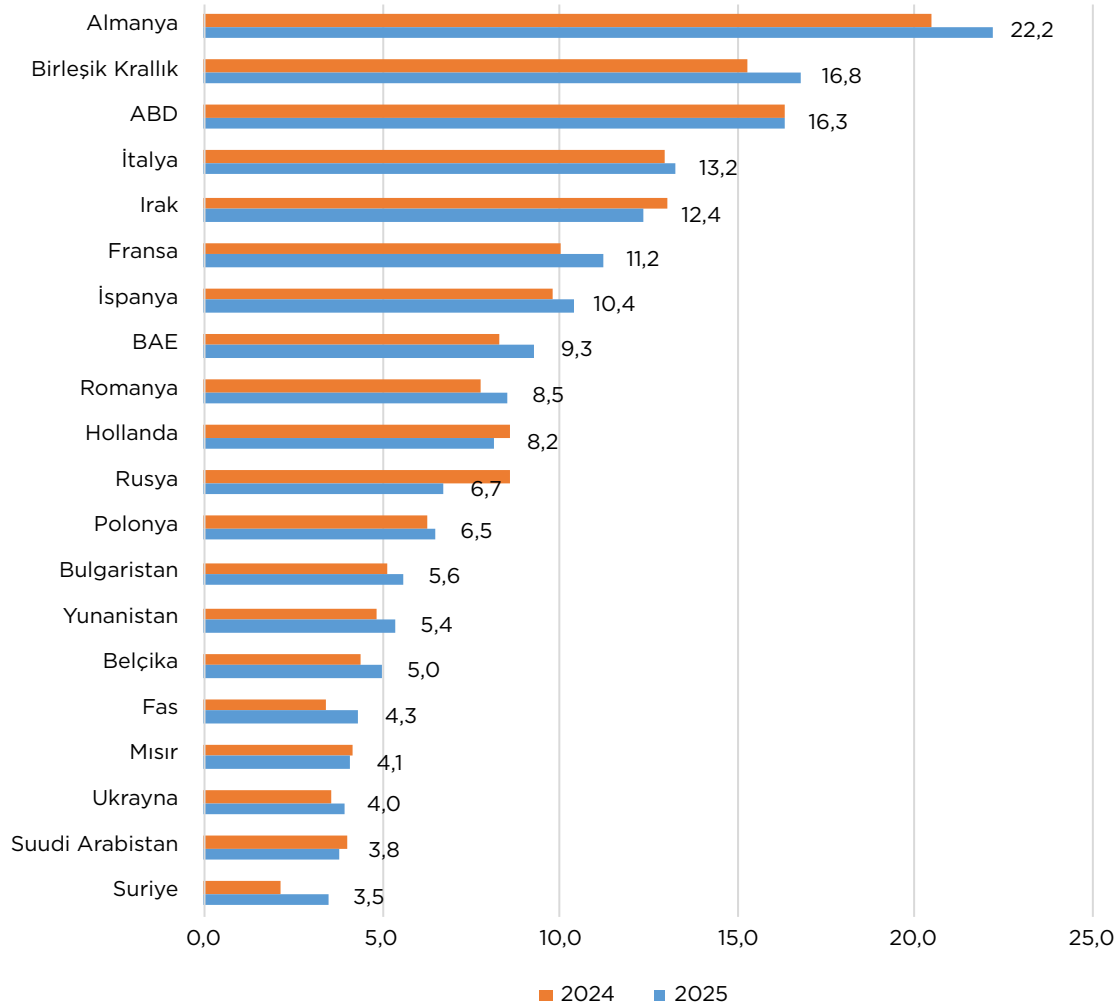
		2024 (milyar \$, ÖTS)	2025 (milyar \$, ÖTS)	Değişim (%)
TARIM	TARIM	28,3	28,4	0,4
	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	11,9	12,4	4,0
	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamulleri	3,9	4,0	4,7
	Yaş Meyve ve Sebze	3,4	3,7	8,9
	Meyve Sebze Mamulleri	2,7	2,6	-5,1
	Fındık ve Mamulleri	2,6	2,3	-14,3
	Kuru Meyve ve Mamulleri	1,8	1,7	-5,7
	Tütün	1,0	1,1	8,4
	Zeytin ve Zeytinyağı	0,8	0,5	-39,0
	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,1	0,2	13,7
SANAYİ	SANAYİ	191,6	202,7	5,8
	Otomotiv Endüstrisi	37,2	41,5	11,6
	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	30,7	31,9	3,9
	Elektrik ve Elektronik	16,7	17,7	6,4
	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	17,9	16,8	-6,3
	Çelik	16,1	16,5	2,5
	Demir ve Demir Dışı Metaller	12,4	13,2	6,6
	Makine ve Aksamları	11,2	11,3	0,7
	Savunma ve Havacılık Sanayii	6,7	10,0	48,8
	Tekstil ve Hammaddeleri	9,5	9,4	-0,8
	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	7,9	8,0	1,2
	Mücevher	7,5	7,9	5,8
	İklimlendirme Sanayii	7,1	7,4	3,5
	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	4,3	4,5	4,4
	Halı	2,9	2,8	-1,0
	Gemi, Yat ve Hizmetleri	1,9	2,2	17,4
	Deri ve Deri Mamulleri	1,5	1,4	-5,3
MADENCİLİK	MADENCİLİK	6,0	6,2	3,4

Kaynak: TİM

2025 yılında Türkiye'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülke 22,2 milyar dolar ile Almanya olmuştur. Almanya, Türkiye'nin ihracatında ilk sıradaki konumunu korurken, bu ülkeyi 16,8 milyar dolar ile Birleşik Krallık ve 16,3 milyar dolar ile ABD takip etmiştir. İtalya 13,2 milyar dolar, Irak ise 12,4 milyar dolar ihracat ile ilk beşte yer almıştır. 2025 yılında Türkiye'nin en önemli ihracat pazarları arasında Avrupa ülkelerinin ağırlığı devam etmiştir. Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Fransa, İspanya, Romanya, Hollanda, Po-

lonya, Bulgaristan, Yunanistan ve Belçika ilk 20 ülke arasında yer almıştır. Bu görünüm, Avrupa pazarının Türkiye ihracatı açısından ana konumunu koruduğunu göstermektedir. Ülke bazlı değişimlere bakıldığında, 2025 yılında Almanya, Birleşik Krallık, İtalya, Fransa, İspanya, BAE, Romanya, Polonya, Bulgaristan, Yunanistan, Belçika, Fas, Ukrayna ve Suriye'ye yapılan ihracatta artış görülmüştür. Buna karşılık ABD, Irak, Hollanda, Rusya, Mısır ve Suudi Arabistan'a yapılan ihracat 2024 yılına kıyasla gerilemiştir.

Şekil 10: Ülkelere Göre İhracat (milyar \$)

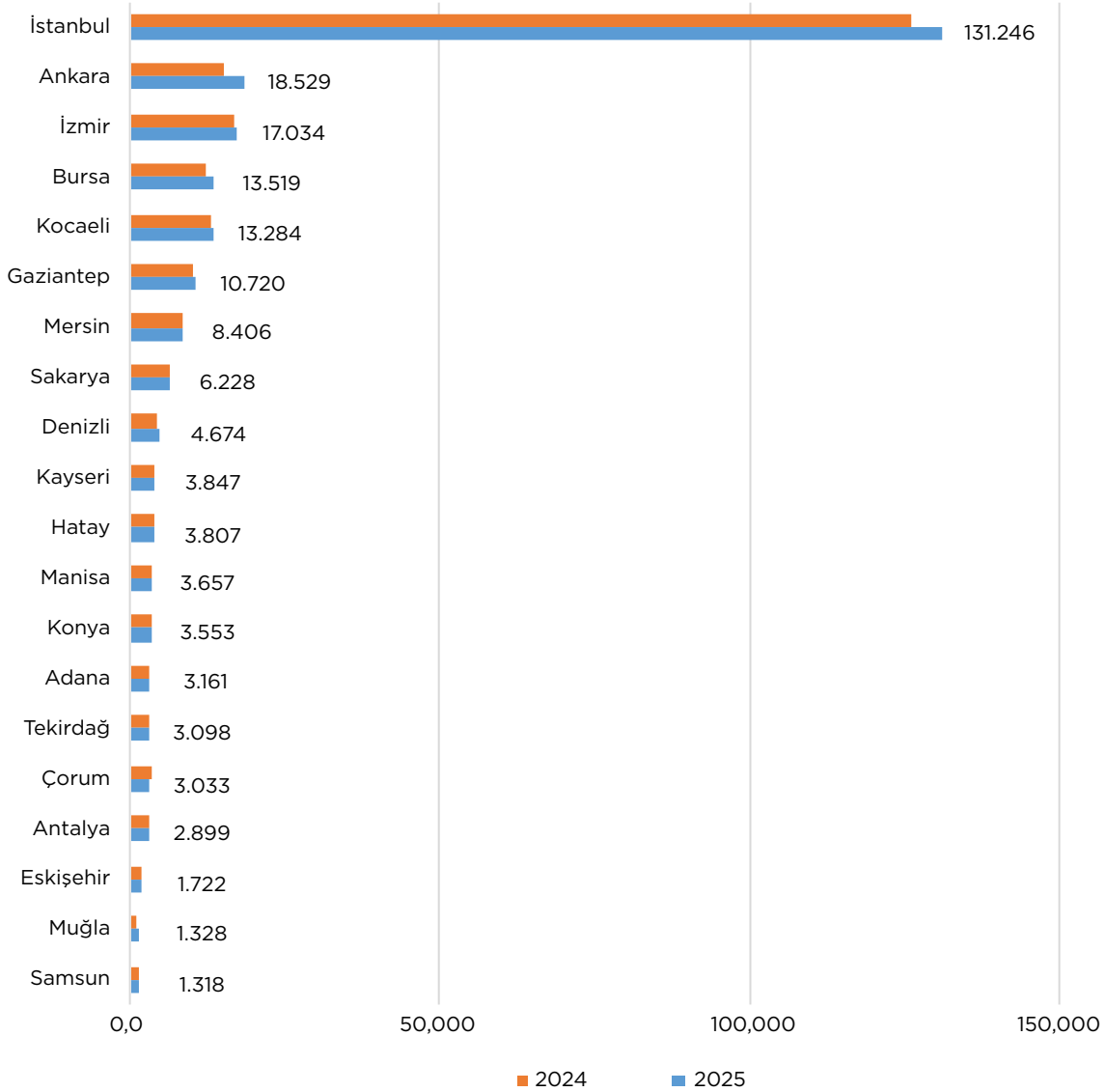

Kaynak: TÜİK

2025 yılında en fazla ihracat gerçekleştiren il 131,2 milyar dolar ile İstanbul olmuştur. İstanbul, Türkiye ihracatındaki açık ara lider konumunu korurken, bu ili 18,5 milyar dolar ile Ankara ve 17,0 milyar dolar ile İzmir takip etmiştir. Bursa 13,5 milyar dolar, Kocaeli 13,3 milyar dolar ve Gaziantep 10,7 milyar dolar ihracat ile ilk sıralarda yer almıştır. İlk 20 il içerisinde Mersin 8,4 milyar dolar, Sakarya 6,2 milyar dolar, Denizli 4,7 milyar dolar, Kayseri 3,8 milyar dolar ve Ha-

tay 3,8 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Manisa, Konya, Adana, Tekirdağ, Çorum, Antalya, Eskişehir, Muğla ve Samsun da en fazla ihracat yapan ilk 20 il arasında yer almıştır. 2025 yılında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Gaziantep gibi yüksek ihracat hacmine sahip illerde 2024 yılına kıyasla artış görülmüştür. Buna karşılık Kocaeli, Sakarya, Hatay, Tekirdağ, Çorum ve Samsun gibi bazı illerde ihracat performansı daha sınırlı kalmıştır.

Şekil 11: İllere Göre İhracat (milyon \$)

Kaynak: TÜİK

1.2. Küresel Ekonomi ve Dünya Ticaretinde 2026 Beklentileri

1.2.1. Küresel Ekonomide Beklentiler

IMF tarafından Ekim 2025'te yayımlanan raporda, küresel ekonomik büyümenin 2026 yılı için yüzde 3,1 ve 2027 yılı için yüzde 3,2 seviyesinde gerçekleşeceği öngörülmüştür. Ocak 2026'da yayımlanan güncellemede ise küresel ekonomik aktivitedeki görece iyileşmeye bağlı olarak 2026 yılı büyüme tahmini yüzde 3,3'e yukarı yönlü revize edilirken, 2027 yılına ilişkin büyüme beklentisi yüzde 3,2 seviyesinde korunmuştur.

Ancak, Nisan 2026'da yayımlanan raporda, 28 Şubat 2026 tarihinde ABD ve İran arasında başlayan çatışmaların küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri doğrultusunda, 2026 yılı büyüme tahmini Ocak ayı projeksiyonuna kıyasla 0,2 puan aşağı yönlü revize edilerek yeniden yüzde 3,1 seviyesine çekilmiştir. Buna karşılık, 2027 yılına ilişkin yüzde 3,2 düzeyindeki büyüme beklentisi korunmuştur.

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) tarafından Mart 2026'da yayımlanan raporda, baz senaryoya

göre küresel ekonomik büyümenin 2026 ve 2027 yıllarında yüzde 2,8 seviyesinde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Öte yandan, enerji fiyatlarında daha belirgin artışların yaşandığı yüksek enerji senaryosunda ise 2026 yılı büyüme tahmini yüzde 2,5'e gerilerken, 2027 yılı için büyüme beklentisinin yüzde 2,8 seviyesinde kalacağı tahmin edilmektedir.

OECD, küresel ekonomiye ilişkin 2026 yılı büyüme tahminini, son yayımladığı raporda, Mart ayında yayımlanan ara rapora kıyasla yüzde 2,9'dan yüzde 2,8'e düşürmüştür. Kuruluş, 2027 yılına ilişkin büyüme öngörüsünü ise yüzde 3,0'dan yüzde 3,1'e yükseltmiştir. IMF ve OECD tarafından verilen 2026 yılı tahminlerinin, 2025 yılına ilişkin kaydedilen (IMF: 3,4; OECD: 3,4) büyüme oranlarının altında kalması, küresel ekonomide ivme kaybına işaret etmektedir. Bu durum, jeopolitik riskler, enerji fiyatlarındaki oynaklık ve küresel finansal belirsizliklerin büyüme üzerinde baskı oluşturmaya devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 7: 2026 ve 2027 İçin Küresel Büyüme Tahminleri

Tahmini Yapan Kuruluş	Güncel Tahmin Tarihi	2026	2027
IMF	Nisan 2026	3,1	3,2
WTO	Mart 2026	2,8	2,8
OECD	Haziran 2026	2,8	3,1

Kaynak: IMF, WTO, OECD

Tablo 8: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme Tahminleri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Gelişmiş Ülkeler	1,8	1,7
Gelişmekte Olan Ülkeler	3,9	4,2
Euro Bölgesi	1,1	1,2
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	4,9	4,8
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	2,0	2,1
Latin Amerika Ülkeleri	2,3	2,7
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	1,9	4,6
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	4,3	4,4
ABD	2,3	2,1
Çin	4,4	4,0
Almanya	0,8	1,2
Japonya	0,7	0,6
Hindistan	6,5	6,5
Birleşik Krallık	0,8	1,3
Fransa	0,9	0,9
İtalya	0,5	0,5
Brezilya	1,9	2,0
Kanada	1,5	1,9

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2026

2025 yılında gelişmiş ülkelerde enflasyon 0,1 puanlık sınırlı bir düşüş yaşarken, gelişmekte olan ülkelerde enflasyon 2,8 puanlık belirgin bir azalış göstermiştir. 2026 yılında ise hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun 0,3 puan artması beklenmektedir.

Enerji fiyatlarının yüksek seyretmeye devam ettiği senaryoya göre, 2026 yılında küresel ticaretin yüzde 1,4 oranında artması, 2027 yılında ise toparlanarak yüzde 2,8 artması beklenmektedir. Kuzey Amerika ülkelerinin ihracatının 2026 yılında yüzde 1,1 artması öngörülürken, Asya ülkelerinin ihracatının aynı yıl yüzde 3,3 artması beklenmektedir.

Tablo 9: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Enflasyonu Tahminleri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Gelişmiş Ülkeler	2,8	2,2
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,5	4,6
Euro Bölgesi	2,6	2,2
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	2,6	2,5
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	10,5	8,2
Latin Amerika Ülkeleri	6,7	4,9
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	11,9	9,1
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	8,8	8,8
ABD	3,2	2,1
Çin	1,2	1,5
Almanya	2,7	2,3
Japonya	2,2	2,3
Hindistan	4,7	4,0
Birleşik Krallık	3,2	2,4
Fransa	1,8	1,7
İtalya	2,6	2,4
Brezilya	4,0	3,4
Kanada	2,5	2,1

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2026

1.2.2. Küresel Ticarete Beklentiler

2025 yılında küresel mal ticareti, bir önceki yıla göre yüzde 7,2 oranında artarak 26,26 trilyon ABD doları seviyesine ulaşmıştır. 28 Şubat 2026 tarihinde başlayan ABD-İran savaşı kaynaklı belirsizlikler çerçevesinde Dünya Ticaret Örgütü (WTO), 2026 ve 2027 yıllarına ilişkin iki farklı senaryo geliştirmiştir.

Enerji fiyatlarının yüksek seyretmeye devam ettiği senaryoya göre, 2026 yılında küresel ticaretin yüzde 1,4 oranında artması, 2027 yılında ise toparlanarak yüzde 2,8 artması beklenmektedir. Kuzey Amerika ülkelerinin ihracatının 2026 yılında yüzde 1,1 artması öngörülürken, Asya ülkelerinin ihracatının aynı yıl yüzde 3,3 artması beklenmektedir.

Tablo 10: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Yüksek Enerji Senaryosu (%)

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Kuzey Amerika Ülkeleri	1,1	2,4
Güney Amerika Ülkeleri	3,5	2,3
Avrupa Ülkeleri	-0,6	2,6
Afrika Ülkeleri	1,0	2,0
Orta Doğu Ülkeleri	-0,1	2,4
Asya Ülkeleri	3,3	3,5

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

Tablo 11: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Yüksek Enerji Senaryosu (%)

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Kuzey Amerika Ülkeleri	0,2	3,2
Güney Amerika Ülkeleri	2,7	3,6
Avrupa Ülkeleri	0,3	2,3
Afrika Ülkeleri	4,2	3,2
Orta Doğu Ülkeleri	2,0	2,7
Asya Ülkeleri	2,6	3,2

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

Enerji fiyatlarının normale döneceği baz senaryoya göre, 2026 yılında küresel ticaretin yüzde 1,9; 2027 yılında ise yüzde 2,6 oranında artması öngörülmektedir. Baz senaryoda, Kuzey Amerika ülkelerinin ihracatının 2026 yılında yüzde 1,4 büyümesi beklenmektedir. Asya ülkelerinin ihracatının ise aynı senaryoda yüzde 3,5 büyümesi öngörülmektedir.

Tablo 12: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Baz Senaryo (%)

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Kuzey Amerika Ülkeleri	1,4	2,7
Güney Amerika Ülkeleri	3,5	2,5
Avrupa Ülkeleri	0,5	1,9
Afrika Ülkeleri	1,2	2,2
Orta Doğu Ülkeleri	0,6	2,6
Asya Ülkeleri	3,5	3,2

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026**Tablo 13: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Baz Senaryo (%)**

Ülke/Ülke Grubu	2026	2027
Kuzey Amerika Ülkeleri	0,3	3,2
Güney Amerika Ülkeleri	2,5	3,4
Avrupa Ülkeleri	1,3	1,9
Afrika Ülkeleri	3,2	3,7
Orta Doğu Ülkeleri	1,0	3,0
Asya Ülkeleri	3,3	3,1

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

1.3. Türkiye Ekonomisi ve İhracatında 2026 Beklentileri

1.3.1. Türkiye Ekonomisinde Beklentiler

2025 yılı, Türkiye ekonomisi için bir “soğuma ve yeniden dengeye oturma yılı” olmuştur. Küresel ekonomideki durağanlık, büyümenin potansiyelin altında gerçekleşmesine neden olmuştur. Yılın ilk yarısında ekonomik aktivite belirgin şekilde yavaşlamış ve iç talep zayıf seyretmiştir. İkinci çeyrekte geçici bir toparlanma görülse de, yılın ikinci yarısında genel olarak ivme kaybı ve dengelenme süreci öne çıkmıştır. Enflasyon yılın ilk yarısında yüksek seviyelerde kalmış, ikinci yarıda ise kademeleli bir düşüş eğilimine girmiştir. Yüksek faiz oranları ve kredi kısıtları iç talebi baskılayarak özellikle dayanıklı tüketim ve yatırımlarda gerilemeye yol açmıştır. Buna karşılık hizmet sektörü, özellikle turizm gelirlerinin katkısıyla büyümeye en önemli desteği sağlamıştır. Sanayi ve ihracat ise zayıf dış talep ve yüksek maliyet-

ler nedeniyle sınırlı ve dalgalı bir performans sergilemiştir. Bu dönemde büyümeden ziyade enflasyonun düşürülmesi, cari dengenin iyileştirilmesi ve finansal istikrarın sağlanması temel öncelikler haline gelmiştir.

Eylül 2025'te açıklanan Orta Vadeli Program'a göre (2026-2028), Türkiye'nin 2026 yılında yüzde 3,8, 2027 yılında ise yüzde 4,3 büyüme kaydetmesi beklenmektedir. Aynı programa göre işsizliğin 2026 ve 2027 yıllarında sırasıyla yüzde 8,4 ve yüzde 8,2 seviyelerinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2026 yılı I. Enflasyon Raporu'na göre, 2026 yıl sonu enflasyon beklentisi yüzde 15 ile yüzde 21 arasında olurken, 2027 yılında bu oranın yüzde 6 ile yüzde 12 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 14: Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme, Enflasyon ve İşsizlik Beklentileri

	2026	2027	2028
Büyüme (%)	3,8	4,3	5,0
Enflasyon (%)	16,0	9,0	8,0
İşsizlik (%)	8,4	8,2	7,8

Kaynak: Orta Vadeli Program (2026-2028)

Uluslararası Para Fonu (IMF), Nisan 2026'da yayımladığı Küresel Ekonomik Görünüm (World Economic Outlook) raporunda, Türkiye'nin 2026 ve 2027 yılları büyümesini sırasıyla yüzde 3,4 ve 3,5; enflasyon beklentisini ise yıl sonunda sırasıyla yüzde 28,6 ve 21,4 olarak

açıklamıştır. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD), Haziran 2026'da yayımladığı raporunda Türkiye'nin 2026 yılında yüzde 3,1 2027 yılında ise yüzde 3,8 oranında büyümesini beklerken; enflasyon beklentilerini sırasıyla yüzde 28,4 ve yüzde 18,3 olarak duyurmuştur.

Tablo 15: Uluslararası Kuruluşların Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme ve Enflasyon Beklentileri

	Büyüme (%)		Enflasyon (%)	
	2026	2027	2026	2027
IMF	3,4	3,5	28,6	21,4
OECD	3,1	3,8	28,4	18,3

1.3.2. Türkiye İhracatında Beklentiler

Türkiye'nin ihracatında en büyük paya sahip olan Avrupa Birliği ülkelerine yönelik performans, 2025 yılı genelinde olumlu bir görünüm sergilemiştir. Bu kapsamda özellikle Almanya, İtalya, Fransa, İspanya ve Romanya gibi ülkelere yapılan ihracattaki artış, genel ihracat performansını desteklemiştir. Bununla birlikte, dinamik bir pazar olarak öne çıkan Afrika ülkelerine yönelik ihracattaki artış da toplam performansa olumlu katkı sağlamıştır. Buna karşın, önemli ticaret ortakları arasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri, Irak ve Rusya gibi ülkelere yapılan ihracatta gerileme gözlenmiştir. Ayrıca Latin Amerika ve Orta Asya'daki Türk devletlerine yönelik ihracattaki azalma ile Orta Doğu ülkelerine ihracatın sınırlı artış göstermesi, 2025 yılında ihracatın istenilen ölçüde artmasını engelleyen başlıca unsurlar arasında yer almıştır.

Eylül 2025'te açıklanan Orta Vadeli Program (OVP 2026-2028)'e göre, Türkiye'nin ihracatının 2026 yılında bir önceki yıla göre yüzde 3 artarak 282 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir. 2026 yılında ana ihracat pazarımız olan Avrupa Birliği'nde ekonomik büyümenin, Orta Doğu'da yaşanan jeopolitik gerilimler ve çatışmaların yol açtığı enerji krizi nedeniyle aşağı yönlü revize edilerek yüzde 1,3 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Buna karşın, "Made in EU" şartını içeren Sanayi Hızlandırma Yasası Taslağı kapsamında Türkiye'nin, Gümrük Birliği

üyyesi olarak bu çerçevede konumlandırılması; ayrıca Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması ve Yeşil Mutabakat süreçlerine uyum sağlaması, orta ve uzun vadede Türkiye'nin ihracat performansını destekleyebilecek önemli fırsatlar sunmaktadır. Öte yandan, ihracatçıların finansmana erişimini kolaylaştıran destek mekanizmalarının etkin şekilde uygulanması, ihracat performansına olumlu katkı sağlaması beklenen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Küresel ölçekte tedarik zincirlerinin yeniden şekillendiği ve ticaret yollarının yeniden tanımlandığı bir dönemde, 2026 yılı bu dönüşümün etkilerinin daha belirgin hale geldiği bir yıl olacaktır. Bu çerçevede, küresel ticaret ağlarındaki yeniden yapılanmanın Türkiye'nin ihracat performansının yönü üzerinde belirleyici bir rol oynaması beklenmektedir.

OVP 2026-2028 beklentileri, IMF'nin Nisan 2026 verilerine paralel beklentiler içermektedir. IMF verilerine göre, 2026 yılında Türkiye'nin mal ihracatının yüzde 1,4 artarak 277,1 milyar dolar seviyesine yükselmesi beklenmektedir. 2027 yılında mal ihracatının yüzde 3,5'lik artış ile 286,7 milyar dolar seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. 2028 yılı içinse ihracattaki artışın yüzde 3,3 ile 296,3 milyar dolar seviyesine çıkması beklenmektedir.

Tablo 16: Türkiye'nin Mal İhracatına İlişkin Beklentiler

	İhracat (milyar dolar)			Yıllık İhracat Artışı (%)		
	2026	2027	2028	2026	2027	2028
OVP	282,0	294,0	308,5	3,0	4,3	4,9
IMF	277,1	286,7	296,3	1,4	3,5	3,3

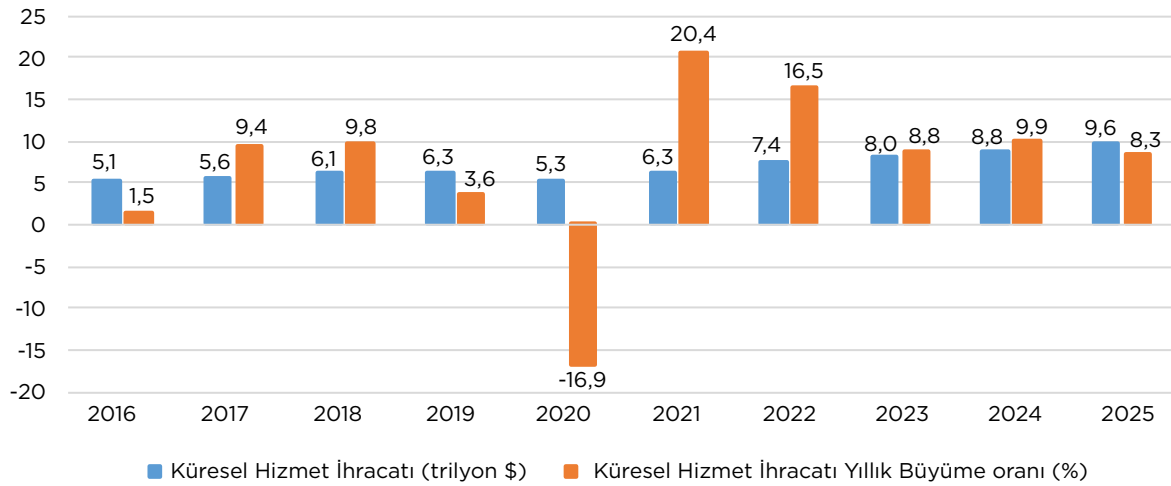
1.4. Hizmet Ticareti 2025 Gelişmeleri

1.4.1. Dünyada Hizmet Ticareti 2025

2025 yılında küresel hizmet ihracatı artışını sürdürmüş ve yüzde 8,3 büyüyerek 9 trilyon 555 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece küresel hizmet ihracatı son on yılın en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2016 yılında 5,1 trilyon dolar olan küresel hizmet ihracatının 2025 yılında 9,6 trilyon dolara yaklaşması, hizmet ticaretinin küresel ticaret içindeki ağırlığının uzun vadede belirgin biçimde arttığını göstermektedir.

Hizmet kalemleri itibarıyla 2025 yılında en güçlü büyüme yüzde 12,7 ile mala ilişkin hizmetlerde gerçekleşmiştir. Bu kalemde ihracat 345 milyar dolara yükselmiştir. Diğer hizmet kalemleri yüzde 10,0 artışla 5 trilyon 775 milyar dolara ulaşırken, turizm ihracatı yüzde 7,9 artışla 1 trilyon 894 milyar dolar olmuştur. Ulaştırma hizmetleri ihracatı ise yüzde 1,9 artışla 1 trilyon 541 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş ve diğer ana hizmet kalemlerine kıyasla daha sınırlı bir büyüme göstermiştir.

Şekil 12: Son On Yılda Küresel Hizmet İhracatı

Kaynak: WTO

Tablo 17: Hizmet Kalemlerine Göre Küresel Hizmet İhracatı (2024-2025)

	2024 (milyar \$)	2025 (milyar \$)	2024 (Büyüme, %)	2025 (Büyüme, %)
Mala İlişkin Hizmetler	306	345	6,0	12,7
Ulaştırma	1.511	1.541	7,8	1,9
Turizm	1.756	1.894	13,7	7,9
Diğer Hizmet Kalemleri	5.251	5.775	9,6	10,0
Toplam Hizmet İhracatı	8.824	9.555	9,9	8,3

Kaynak: WTO

2025 yılında küresel hizmet ihracatında ilk sırada ABD yer almıştır. ABD, 1 trilyon 209 milyar dolar hizmet ihracatı ile zirvedeki konumunu korurken, ABD'yi 722 milyar dolar ile Birleşik Krallık ve 566 milyar dolar ile İrlanda takip etmiştir. Çin 509 milyar dolar, Almanya ise 502 milyar dolar hizmet ihracatı ile ilk beşte yer almıştır. İlk 20 ülkenin toplam hizmet ihracatı 2025 yılında yüzde 8,5 artarak 7 trilyon 24 milyar dolara yükselmiş ve küresel hizmet ihracatının yüzde 73,5'ini oluşturmuştur.

Tablo 18: *Küresel Hizmet İhracatında İlk 20 Ülke, 2024-2025*

Sıra	Ülkeler	2024 (Milyar \$)	2025 (Milyar \$)	Değişim (%)	2024 (Pay, %)	2025 (Pay, %)
1	ABD	1.122	1.209	7,8	12,7	12,7
2	Birleşik Krallık	643	722	12,2	7,3	7,6
3	İrlanda	522	566	8,4	5,9	5,9
4	Çin	444	509	14,6	5,0	5,3
5	Almanya	464	502	8,2	5,3	5,3
6	Singapur	399	422	5,8	4,5	4,4
7	Fransa	401	422	5,3	4,5	4,4
8	Hindistan	374	415	11,0	4,2	4,3
9	Hollanda	347	381	9,8	3,9	4,0
10	İspanya	219	252	15,0	2,5	2,6
11	Japonya	225	240	6,6	2,5	2,5
12	İsviçre	183	191	4,7	2,1	2,0
13	Kanada	168	171	1,6	1,9	1,8
14	İtalya	154	168	8,9	1,7	1,8
15	Lüksemburg	149	157	5,1	1,7	1,6
16	Belçika	148	157	6,1	1,7	1,6
17	Güney Kore	141	149	5,8	1,6	1,6
18	İsveç	121	135	10,9	1,4	1,4
19	Danimarka	128	129	0,2	1,5	1,3
20	Polonya	118	127	8,2	1,3	1,3
	Liste Toplamı	6.471	7.024	8,5	73,3	73,5

Kaynak: *WTO Global Trade Outlook, Mart 2026*

2025 yılında küresel hizmet ithalatında listenin zirvesinde ABD yer almıştır. ABD, 870 milyar dolar hizmet ithalatı ile ilk sıradaki konumunu korurken, ABD'yi 621 milyar dolar ile Çin ve 588 milyar dolar ile Almanya takip etmiştir. İrlanda 536 milyar dolar, Birleşik Krallık ise 451 milyar dolar hizmet ithalatı ile ilk beşte yer almıştır. İlk 20 ülkenin toplam hizmet ithalatı 2025 yılında yüzde 7,3 artarak 6 trilyon 250 milyar dolara yükselmiş ve küresel hizmet ithalatının yüzde 71,9'unu oluşturmuştur.

Tablo 19: Küresel Hizmet İthalatında İlk 20 Ülke, 2024-2025

Sıra	Ülkeler	2024 (Milyar \$)	2025 (Milyar \$)	Değişim (%)	2024 (Pay, %)	2025 (Pay, %)
1	ABD	815	870	6,7	10,1	10,0
2	Çin	608	621	2,1	7,5	7,1
3	Almanya	545	588	7,8	6,7	6,8
4	İrlanda	458	536	17,0	5,7	6,2
5	Birleşik Krallık	409	451	10,2	5,1	5,2
6	Singapur	365	385	5,5	4,5	4,4
7	Fransa	341	361	5,7	4,2	4,2
8	Hollanda	311	339	9,0	3,8	3,9
9	Hindistan	268	277	3,2	3,3	3,2
10	Japonya	243	263	7,9	3,0	3,0
11	İsviçre	203	210	3,3	2,5	2,4
12	Güney Kore	170	183	7,7	2,1	2,1
13	İtalya	159	174	9,4	2,0	2,0
14	Belçika	164	174	5,8	2,0	2,0
15	Kanada	167	168	0,6	2,1	1,9
16	İsveç	125	144	15,0	1,6	1,7
17	Danimarka	125	130	3,9	1,5	1,5
18	İspanya	111	126	13,7	1,4	1,5
19	Lüksemburg	116	126	8,4	1,4	1,5
20	Suudi Arabistan	117	125	6,8	1,4	1,4
	Liste Toplamı	5.822	6.250	7,3	72,0	71,9

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Mart 2026

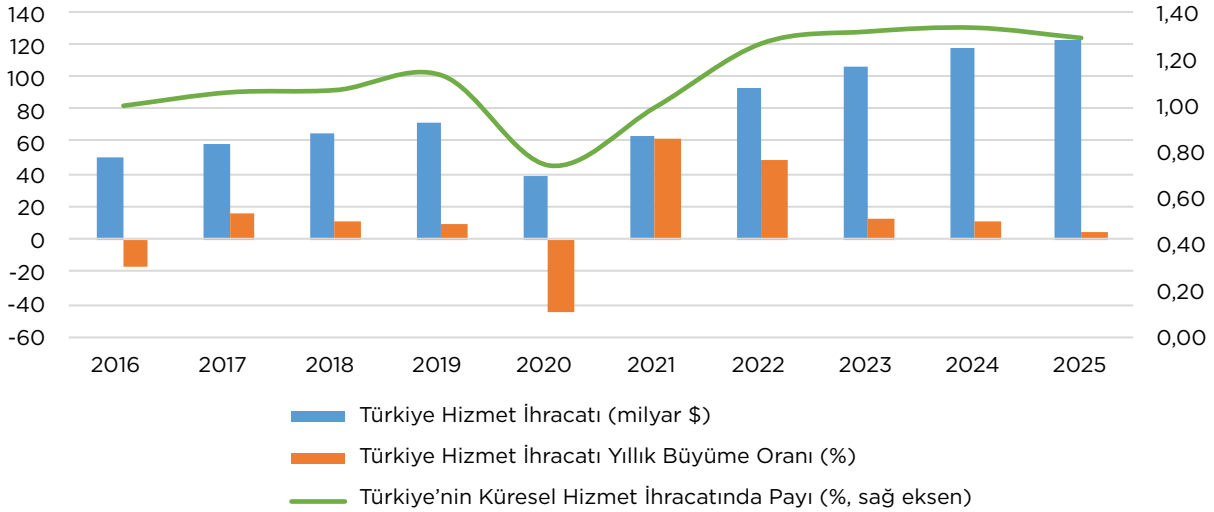
1.4.2. Türkiye Hizmet Ticaretinde 2025 Görünümü

2025 yılında Türkiye'nin hizmet ihracatı artış eğilimini sürdürmüş ve yaklaşık 123 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Böylece Türkiye'nin hizmet ihracatı son on yılın en yüksek düzeyine ulaşmıştır. 2020 yılında pandemi nedeniyle yaşanan sert daralmanın ardından, 2021 ve 2022 yıllarında güçlü bir toparlanma gerçekleşmiş; 2023 ve 2024 yıllarında ise büyüme oranları daha ılımlı bir patikaya oturmuştur.

2025 yılında hizmet ihracatındaki yıllık artış oranı önceki yıllara kıyasla sınırlı kalmış ve yaklaşık yüz-

de 4-5 bandında gerçekleşmiştir. Bu görünüm, hizmet ihracatının artmaya devam ettiğini ancak büyüme hızının 2021-2022 dönemindeki yüksek toparlanma oranlarının oldukça altında seyrettiğini göstermektedir. Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı 2025 yılında yüzde 1,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ancak 2024 yılına kıyasla sınırlı bir gerileme görülmüştür. Bu durum, Türkiye'nin hizmet ihracatını artırmaya devam etmesine rağmen, küresel hizmet ihracatındaki büyümenin daha güçlü seyretmesi nedeniyle payında hafif bir düşüş yaşandığını göstermektedir.

Şekil 13: Son On Yılda Türkiye'nin Hizmet İhracatı

Kaynak: TCMB, WTO

2025 yılında Türkiye'nin hizmet ihracatı yüzde 4,7 oranında artarak 122,3 milyar dolara yükselmiştir. Hizmet ihracatında değer bazında en büyük katkı turizm ve ulaştırma kalemlerinden gelmiştir. Turizm hizmetleri ihracatı yüzde 6,6 artışla 60,0 milyar dolara ulaşırken, ulaştırma hizmetleri ihracatı yüzde 3,6 artarak 42,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Oransal olarak en yüksek artış ise yüzde 10,8 ile mala ilişkin hizmetler kaleminde yaşanmıştır. Bu kaleminde ihracat 2024 yılındaki 2,9 milyar dolar seviyesinden 2025 yılında 3,3 milyar dolara yükselmiştir. Diğer hizmet kalemlerinde ise ihracat 16,6 milyar dolar ile önceki yıla yakın seviyede kalmış ve büyüme oranı yüzde 0,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20: Hizmet Kalemlerine Göre Türkiye'nin Hizmet İhracatı (2024-2025)

	2024 (Milyar \$)	2025 (Milyar\$)	2024 (Büyüme, %)	2025 (Büyüme, %)
Mala İlişkin Hizmetler	2,9	3,3	15,8	10,8
Diğer Hizmet Kalemleri	16,6	16,6	18,3	0,1
Ulaştırma	41,0	42,4	7,0	3,6
Turizm	56,3	60,0	12,4	6,6
Toplam Hizmet İhracatı	116,8	122,3	11,3	4,7

Kaynak: WTO

2.

Orta ve Uzun Vadeli Küresel Trendler ve İhracat

2.1. Küresel Riskler: 2025'in Mirası ve 2026'da Risk Algılamaları

2025 yılı, küresel ölçekte risklerin daha parçalı, çok boyutlu ve birbirini besleyen bir yapıya dönüştüğü bir dönem olmuştur. Jeopolitik gerilimler, jeoekonomik rekabet, iklim kaynaklı afetler, siber güvenlik tehditleri, dezenformasyon kampanyaları, toplumsal kutuplaşma ve ekonomik kırılganlıklar aynı anda etkili olmuş; küresel risk mimarisi yalnızca güvenlik ekseninde değil, ekonomi, teknoloji, çevre ve toplum başlıkları üzerinden de şekillenmiştir.

Jeopolitik düzlemde 2025 yılı, özellikle Orta Doğu kaynaklı gelişmelerle öne çıkmıştır. Mart ayında Gazze'de ateşkesin bozulması ve İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını yeniden yoğunlaştırması, bölgesel çatışmanın genişleyebileceğine yönelik endişeleri artırmıştır. Haziran ayında ise İsrail-İran çatışmasının başlaması ve ardından ABD'nin İran'daki nükleer tesisleri hedef alması, yılın en sert jeopolitik risk artışlarından birine yol açmıştır. Bu gelişmeler, enerji arz güvenliği, ticaret yolları, finansal piyasalar ve tedarik zincirleri açısından küresel belirsizlikleri derinleştirmiştir.

2025 yılında risk algısında jeoekonomik gerilimlerin daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Ticaret savaşları, yaptırımlar, korumacı politikalar, stratejik sektörlerde rekabet, kritik hammaddelere erişim ve tedarik zincirlerinin güvenliği, ekonomik güvenlik ile ulusal güvenlik arasındaki sınırları daha da belirsizleştirmiştir. Dünya Ekonomi Forumu 2026 Küresel Risk Raporu'nda kısa ve orta vadede jeoekonomik gerilimlerin ilk sırada yer alması, küresel ticaret ve yatırım ortamının giderek daha fazla jeopolitik tercihler tarafından şekillendiğini göstermektedir.

Teknolojik riskler de 2025 yılında küresel risk gündemindeki ağırlığını artırmıştır. Siber saldırılar, kritik altyapıların güvenliği, yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon kampanyaları, yapay zekâ ve büyük veri kaynaklı riskler, hem kamu otoriteleri hem de özel sektör açısından öncelikli tehdit alanları arasına girmiştir. Özellikle dezenformasyonun toplumsal kutuplaşmayı ar-

tırması, seçim süreçlerini ve kurumsal güveni zayıflatması, teknolojik risklerin yalnızca dijital güvenlikle sınırlı olmadığını; siyasal istikrar ve toplumsal dayanıklılık üzerinde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çevresel riskler ise hem 2025 yılında hem de 2026'ya yönelik risk algısında kalıcı önemini korumuştur. Aşırı hava olayları, orman yangınları, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, ekosistem çöküşü ve doğal kaynak kıtlığı, uzun vadeli risk sıralamalarında üst sıralarda yer almaya devam etmiştir. INFORM Risk Endeksi'nde doğal ve insan kaynaklı tehlikeler ile kırılganlık bileşenlerindeki artış, iklim ve afet kaynaklı risklerin insani krizler, göç, gıda güvenliği ve ekonomik kayıplar üzerindeki etkisinin güçlendiğini göstermektedir.

Toplumsal riskler açısından bakıldığında, artan eşitsizlik, siyasi kutuplaşma, insan hakları ve sivil özgürlüklerde aşınma, toplumsal gerilimler ve kitlesel hareketler 2025'in öne çıkan kırılganlık alanları arasında yer almıştır. Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası'nda ekonomik veya mali kriz, siber saldırılar ve artan eşitsizliğin ilk sıralarda yer alması, güvenlik algısının artık yalnızca dış tehditler üzerinden değil, iç ekonomik ve sosyal dayanıklılık kapasitesi üzerinden de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede 2025'in risk mirası, 2026 yılına daha yüksek belirsizlik, daha karmaşık tehdit alanları ve daha kırılgan bir küresel sistem bırakmıştır. Dünya Ekonomi Forumu, Münih Güvenlik Raporu, INFORM Risk Endeksi ve AXA Gelecek Risk Raporu gibi kaynaklar, 2026'ya girerken küresel risklerin çevresel, jeopolitik, ekonomik, teknolojik ve toplumsal başlıklarda eşzamanlı olarak yoğunlaştığını göstermektedir. Bu nedenle önümüzdeki dönemde risklerin yalnızca yönetilmesi değil; dayanıklı tedarik zincirleri, iklim adaptasyonu, siber güvenlik kapasitesi, etik temelli yapay zekâ yönetimi, kurumsal güven ve toplumsal dayanıklılık gibi alanlarda yapısal çözümlerin geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır.

2.1.1. 2025'in Mirası

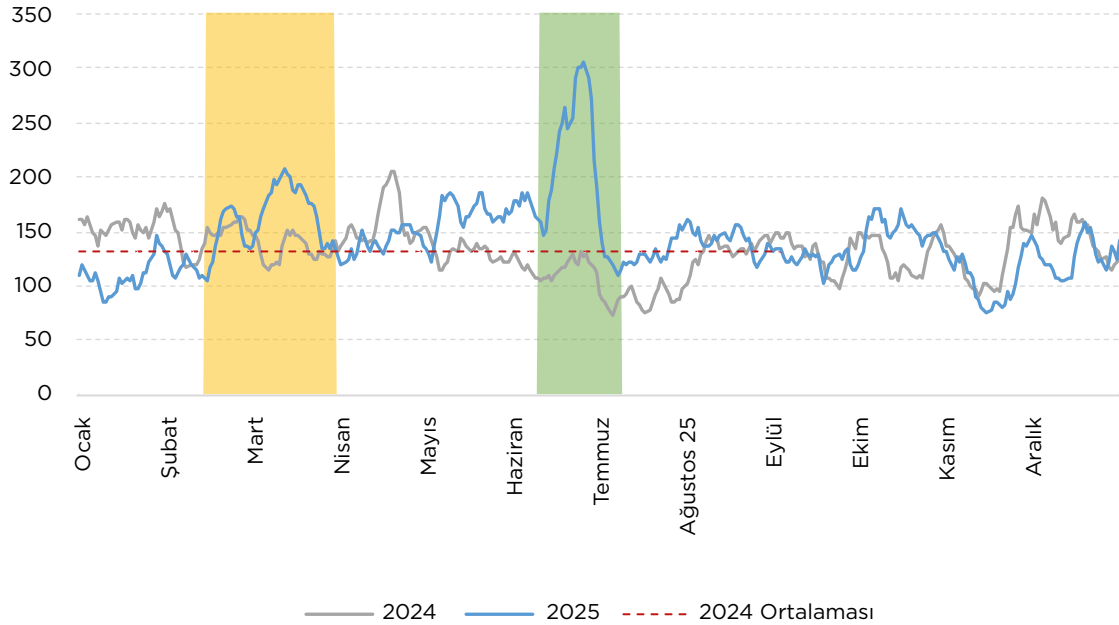
2025 yılı, küresel jeopolitik risklerin dalgali seyrettiği ve belirli dönemlerde keskin sıçramalar gösterdiği bir yıl olmuştur. Yılın ilk aylarında jeopolitik risk endeksi genel olarak 2024 ortalamasına yakın bir bantta hareket etmiş, ancak mart ayında belirgin bir yükseliş yaşanmıştır. Bu artışta Gazze'de ateşkesin bozulması ve İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını yeniden yoğunlaştırması etkili olmuştur. Söz konusu gelişme, Orta Doğu'da çatışmanın yeniden genişleyebileceğine ilişkin beklentileri güçlendirmiş ve küresel risk algısını artırmıştır.

Grafikte görüldüğü üzere, 2025 yılında jeopolitik risk endeksindeki en sert yükseliş haziran ayında gerçekleşmiştir. Bu dönemde İsrail-İran

çatışmasının başlaması ve ardından ABD'nin İran'daki nükleer tesisleri hedef alması, küresel jeopolitik risk algısında ani ve güçlü bir sıçramaya yol açmıştır. Haziran ayındaki yükseliş, 2025 yılı içindeki en belirgin kırılma noktası olmuş ve endeks kısa süre içinde yılın en yüksek seviyelerine ulaşmıştır.

Haziran ayındaki sert artışın ardından jeopolitik risk endeksi temmuz itibarıyla hızlı biçimde gerilemiş, ancak yılın kalan bölümünde dalgali seyrini sürdürmüştür. Ağustos ve eylül aylarında endeks daha dengeli bir görünüm sergilerken, ekim ayında yeniden yükseliş eğilimi görülmüştür. Kasım ayında risk algısı zayıflamış, aralık ayında ise endeks tekrar 2024 ortalamasına yakın seviyelerde dalgalanmıştır.

Şekil 14: Jeopolitik Risk Endeksi (7 Günlük Hareketli Ortalama)

Kaynak: Geopolitical Risk Index (GPR)

2025 yılında küresel güvenlik ortamı, jeopolitik gerilimler, ekonomik kırılganlıklar ve toplumsal-siyasal risklerin birlikte öne çıktığı bir görünüm sergilemiştir. Münih Güvenlik Raporu 2026 verilerine göre, 2025'te en hızlı yükselen riskler arasında ilk sırada ABD yer alırken, ticaret savaşları ikinci sırada konumlanmıştır. Bu görünüm, küresel risk algısında büyük güç rekabeti, korumacılık eğilimleri ve ticaret politikalarındaki belirsizliklerin belirleyici hale geldiğini göstermektedir.

En hızlı yükselen riskler arasında ayrıca Avrupa Birliği, ülkede demokrasinin gerilemesi veya çöküşü, artan eşitsizlik, ülkedeki ekonomik veya mali kriz, ırkçılık ve ayrımcılık gibi başlıklar öne çıkmıştır. Bu tablo, 2025 yılında risk algısının yalnızca devletler arası jeopolitik gerilimlerle sınırlı kalmadığını; iç siyasal kırılganlıklar,

ekonomik baskılar ve toplumsal kutuplaşma gibi sosyal ve ekonomik unsurların da güvenlik gündeminde daha fazla yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Listede ülke kültüründe hızlı değişim, iç savaş veya siyasal şiddet ile düşman kaynaklı dezenformasyon kampanyalarının da yer alması, toplumsal bütünlüğe ve siyasal istikrara yönelik tehditlerin önem kazandığını göstermektedir. Özellikle dezenformasyon kampanyaları, demokratik süreçler, kamuoyu algısı ve kurumsal güven üzerinde doğrudan etkili olabilecek riskler arasında değerlendirilmektedir. Bu nedenle 2025 yılı risk görünümü, güvenlik kavramının askeri tehditlerin ötesinde ekonomik, toplumsal ve teknolojik boyutlarla genişlediğini göstermektedir.

Tablo 21: 2025'te En Hızlı Yükselen ve Düşen Riskler

	Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
S.	En Hızlı Yükselen Riskler				
1	ABD				
2	Ticaret savaşları				
3	Avrupa Birliği				
4	Ülkede demokrasinin gerilemesi/çöküşü				
5	Artan eşitsizlik				
6	Ülkedeki ekonomik veya mali kriz				
7	Irkçılık ve ayrımcılık				
8	Ülke kültüründe hızlı değişim				
9	İç savaş veya siyasal şiddet				
10	Düşman kaynaklı dezenformasyon kampanyaları				
S.	En Hızlı Düşen Riskler				
1	Saldırgan bir aktörün nükleer silah kullanımı				
2	İran				
3	Rusya				
4	Saldırgan bir aktörün kimyasal silah kullanımı				
5	Saldırgan bir aktörün biyolojik silah kullanımı				
6	Aşırı hava olayları ve orman yangınları				
7	Kuzey Kore				
8	Doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesi				
9	Genel olarak iklim değişikliği				
10	Çin				

Kaynak: Münih Güvenlik Raporu 2026

Buna karşılık, 2025 yılında en hızlı düşen riskler listesinde ilk sırada saldırgan bir aktörün nükleer silah kullanımı yer almıştır. İran ve Rusya'nın da en hızlı düşen riskler arasında bulunması, 2024 yılında daha belirgin hissedilen bazı jeopolitik tehdit başlıklarının 2025 risk algısında görece olarak gerilediğine işaret etmektedir. Benzer şekilde saldırgan bir aktörün kimyasal ya da biyolojik silah kullanımı riskinin de düşüş göstermesi, kitle imha silahlarına ilişkin tehdit algısında kısa vadeli bir azalma ol-

duğunu ortaya koymaktadır.

En hızlı düşen riskler arasında aşırı hava olayları ve orman yangınları, doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesi ve genel olarak iklim değişikliği gibi çevresel başlıkların da bulunması dikkat çekicidir. Bu durum, çevresel risklerin ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Aksine, 2025 yılında jeopolitik, ekonomik ve siyasal risklerin daha fazla öne çıkması nedeniyle çevresel tehditlerin risk algısında görece geri plana düştüğünü göstermektedir.

2.1.2.Küresel Risk Algılamaları: 2026

AB INFORM Risk Endeksi, afetler, insani krizler ve kırılganlıklar karşısında ülkelerin ve bölgelerin maruz kaldığı risk düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan bileşik bir göstergedir. Endeks; doğal ve insan kaynaklı tehlikeler, kırılganlık düzeyi ve risklerle mücadele etme kapasitesi eksikliği gibi alt bileşenler üzerinden hesaplanmaktadır. Bu yönüyle INFORM Risk Endeksi, yalnızca mevcut tehditleri değil, aynı zamanda toplumların bu tehditlere karşı ne ölçüde dayanıklı olduğunu da değerlendirmektedir.

2017-2026 dönemine bakıldığında, küresel INFORM Risk Endeksi'nde kademeli bir artış eğilimi görülmektedir. AB INFORM Risk Endeksi 2017 yılında 3,90 seviyesindeyken, 2026 yılında 4,03 seviyesine yükselmiştir. Endekste bu artış, küresel ölçekte afet, çatışma, iklim, toplumsal kırılganlık ve insani kriz risklerinin zaman içinde daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Özellikle 2022 sonrasında endekste bu yukarı yönlü hareketin daha görünür hale gelmesi, küresel sistemdeki kırılganlıkların kalıcı bir nitelik kazandığına işaret etmektedir.

Alt bileşenler incelendiğinde, doğal ve insan kaynaklı tehlikelerde belirgin bir yükseliş öne çıkmaktadır. Bu gösterge 2017 yılında 3,70 seviyesindeyken, 2026 yılında 4,05 seviyesine ulaşmıştır. Bu artış; iklim kaynaklı afetler, aşırı hava olayları, kuraklık, sel, yangın, salgın, çatışma ve insan kaynaklı krizlerin küresel risk görünümünde daha fazla ağırlık kazandığını ortaya koymak-

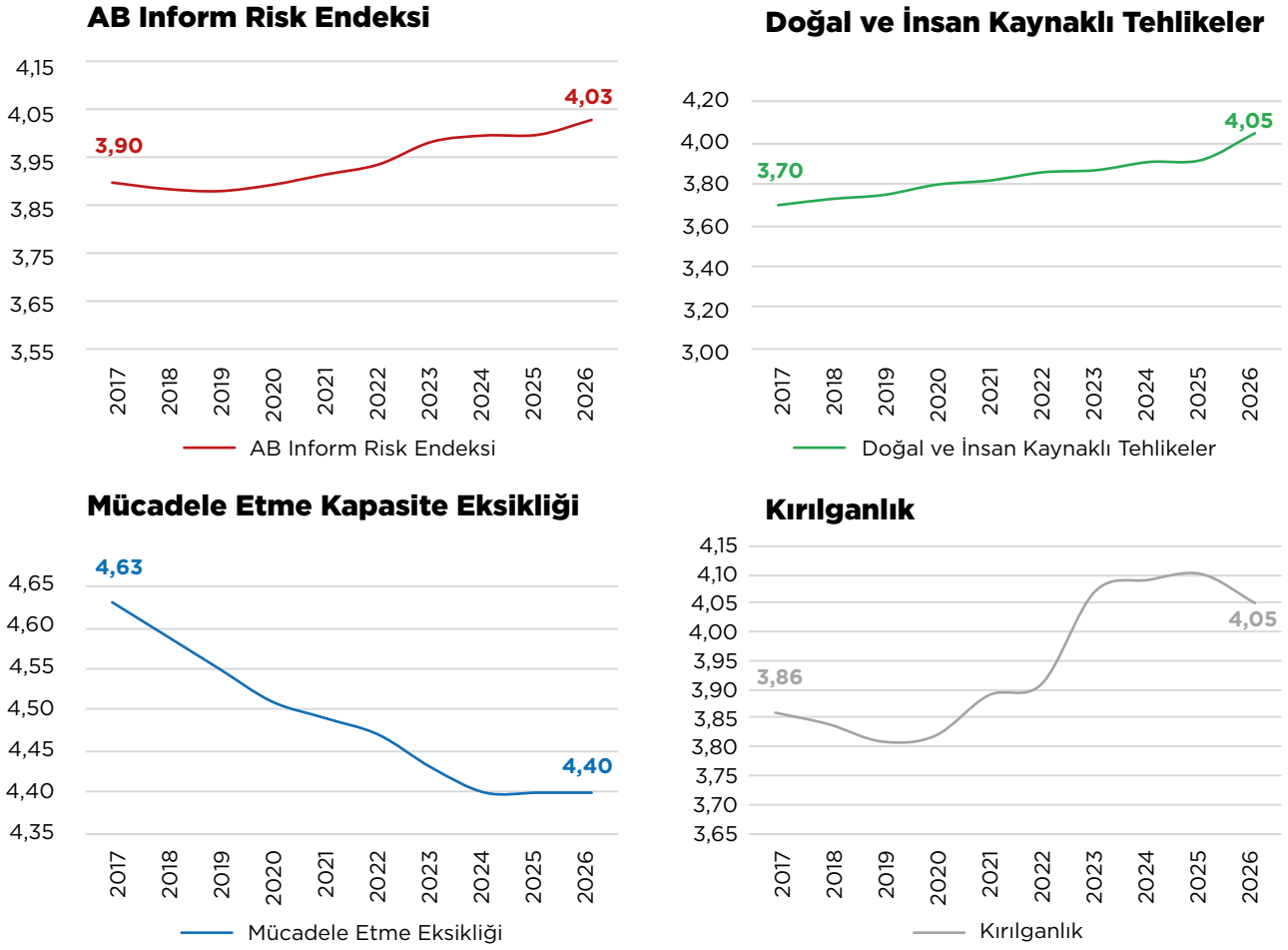
tadır. Doğal ve insan kaynaklı tehlikelerdeki artış, risklerin yalnızca bölgesel güvenlik sorunlarıyla sınırlı kalmadığını; iklim, çevre, sağlık, göç ve insani yardım alanlarını da kapsayan çok boyutlu bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir.

Kırılganlık göstergesinde de 2017-2026 döneminde yukarı yönlü bir eğilim izlenmektedir. 2017 yılında 3,86 seviyesinde bulunan kırılganlık göstergesi, 2026 yılında 4,05 seviyesine yükselmiştir. Özellikle 2022 sonrasında kırılganlık düzeyindeki artış daha belirgin hale gelmiştir. Bu durum, ekonomik eşitsizlikler, kurumsal zayıflıklar, toplumsal kutuplaşma, göç baskısı, gıda güvenliği sorunları ve çatışmalara açıklık gibi faktörlerin küresel riskleri artırdığını göstermektedir. Kırılganlığın yüksek seyretmesi, aynı tehlikeye maruz kalan ülkeler arasında krizlerin etkisinin daha ağır hissedilmesine neden olabilmektedir.

Mücadele etme kapasitesi eksikliği göstergesinde ise diğer bileşenlerden farklı olarak düşüş eğilimi görülmektedir. 2017 yılında 4,63 seviyesinde olan bu gösterge, 2026 yılında 4,40 seviyesine gerilemiştir. Bu gerileme, risklerle başa çıkma kapasitesinde sınırlı bir iyileşmeye işaret etmektedir. Ancak göstergenin hâlen yüksek seviyede bulunması, birçok ülkede kurumsal kapasite, afetlere hazırlık, erken uyarı sistemleri, sağlık altyapısı, kamu yönetimi etkinliği ve krizlere müdahale kabiliyeti açısından önemli eksikliklerin devam ettiğini ortaya koymaktadır.

2025'te küresel risk algısında büyük güçlerin rekabeti, korumacılık eğilimleri ve ticaret politikalarındaki belirsizliklerin belirleyici hale gelmiştir.

Şekil 15: INFORM Risk Endeksi ve Alt Bileşenlerindeki Küresel Eğilimler (2017-2026, Ortalama Trend)

Kaynak: Inform Report 2026

Dünya Ekonomi Forumu (World Economic Forum) tarafından yayımlanan Küresel Risk Raporu 2026 verilerine göre, 2026 yılında şiddetine göre öne çıkan ilk beş risk unsuru arasında jeoekonomik gerilimler ilk sırada yer almaktadır. Jeoekonomik gerilimleri devlet temelli silahlı çatışma, aşırı hava olayları, toplumsal kutuplaşma ile yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon takip etmektedir. Bu tablo, 2026 yılında küresel risk görünümünde jeopolitik gerilimlerin belirleyici konumunu koruduğunu; çevresel, sosyal ve teknolojik risklerin de güvenlik gündeminde öne çıkmaya devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 22: 2026 Yılında Tezahür Eden Risk Unsurları (Şiddetlerine Göre İlk 5)

SIRA	RİSKLER	RİSK KATEGORİLERİ
1	Jeoekonomik gerilimler	Jeopolitik
2	Devlet temelli silahlı çatışma	Jeopolitik
3	Aşırı hava olayları	Çevresel
4	Toplumsal kutuplaşma	Sosyal
5	Yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon	Teknolojik

Kaynak: Dünya Ekonomi Forumu Küresel Risk Raporu 2026

Geleceğe ilişkin küresel ölçekteki riskleri yansıtan önemli çalışmalardan biri, Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası olmuştur. Kasım 2025 dönemine ait ısı haritası incelendiğinde, ilk 10 risk unsurunun ekonomik, teknolojik, sosyal, çevresel ve jeopolitik başlıklardan oluştuğu görülmektedir. Bu kapsamda en yüksek düzeyde öne çıkan risk, “ekonomik veya mali kriz” olmuştur. Bu riski, ülkeye yapılan siber saldırılar ve artan eşitsizlik takip etmektedir. Listenin üst sıralarında yer alan ekonomik kriz ve siber saldırılar, küresel risk algısında ekonomik kırılganlıklar ile dijital güvenlik tehditlerinin daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Artan eşitsizlik ve siyasi kutuplaşma ise toplumsal risklerin önemini koruduğuna işaret etmektedir. Bu durum, ülkelerin yalnızca dış güvenlik tehditleriyle

değil, iç ekonomik ve sosyal kırılganlıklarla da karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır.

Çevresel riskler de ilk 10 içinde güçlü biçimde yer almaktadır. Aşırı hava olayları ve orman yangınları dördüncü sırada, genel olarak iklim değişikliği ise beşinci sırada bulunmaktadır. Bu tablo, iklim kaynaklı afetlerin ve çevresel bozulmanın küresel risk algısındaki ağırlığını koruduğunu göstermektedir. Jeopolitik riskler açısından bakıldığında Rusya, terörizm, düşman kaynaklı dezenformasyon kampanyaları ve uluslararası organize suç ilk 10 risk arasında yer almaktadır. Özellikle dezenformasyon kampanyaları ve siber saldırılar, güvenlik tehditlerinin teknolojik boyutunun güçlendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 23: Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası, Kasım 2025

	Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
S.	Riskler				
1	Ülkenizdeki ekonomik veya mali kriz				
2	Ülkenize yapılan siber saldırılar				
3	Artan eşitsizlik				
4	Aşırı hava olayları ve orman yangınları				
5	Genel olarak iklim değişikliği				
6	Rusya				
7	Terörizm				
8	Düşman kaynaklı dezenformasyon kampanyaları				
9	Siyasi kutuplaşma				
10	Uluslararası organize suç				

Kaynak: Münih Güvenlik Raporu 2026

Dünya Ekonomi Forumu 2026 Küresel Risk Raporu, küresel riskleri önem derecelerine göre orta vade ve uzun vade olmak üzere iki dönemde sınıflandırmaktadır. Rapora göre, önümüzdeki iki yıllık süreçte en yüksek öncelikli küresel risk unsurunun jeoekonomik gerilimler olduğu görülmektedir. Bu durum, ticaret savaşları, yaptırımlar, korumacı politikalar, tedarik zinciri baskıları ve stratejik sektörlerde artan rekabetin küresel risk görünümünde daha belirleyici hale geldiğini göstermektedir. Özellikle enerji, teknoloji, gıda ve kritik hammaddeler gibi alanlarda artan rekabet, ekonomik güvenlik ile ulusal güvenlik arasındaki sınırları daha da belirsiz hale getirmektedir.

Orta vadede jeoekonomik gerilimleri yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon, toplumsal kutuplaşma, aşırı hava olayları ve devlet temelli silahlı çatışma takip etmektedir. Siber güvenlik riskleri, eşitsizlik, insan hakları ve sivil özgürlüklerin aşınması, çevre kirliliği ile zorunlu göç ve yerinden edilme de ilk 10 risk arasında yer almaktadır. Bu dağılım, önümüzdeki iki yılda küresel risklerin yalnızca jeopolitik veya ekonomik alanlarla sınırlı kalmadığını; teknolojik, sosyal ve çevresel kırılganlıklarla birlikte çok boyutlu bir yapı kazandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca dezenformasyon ve toplumsal kutuplaşmanın üst sıralarda yer alması, karar alma süreçleri, seçim güvenliği ve kurumsal güven açısından kırılganlıkların arttığını göstermektedir.

Tablo 24: Önem Derecesine Göre Sıralanmış Küresel Riskler

	Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
S.	2 yıl içinde - Orta vade				
1	Jeoekonomik gerilimler				
2	Yanıtıcı bilgi ve dezenformasyon				
3	Toplumsal kutuplaşma				
4	Aşırı hava olayları				
5	Devlet temelli silahlı çatışma				
6	Siber güvenlik riskleri				
7	Eşitsizlik				
8	İnsan hakları ve/veya sivil özgürlüklerin aşınması				
9	Çevre kirliliği				
10	Zorunlu göç ve yerinden edilme				
S.	10 yıl içinde - Uzun vade				
1	Aşırı hava olayları				
2	Biyçeşitlilik kaybı ve ekosistem çöküşü				
3	Yeryüzü sistemlerinde kritik değişim				
4	Yanıtıcı bilgi ve dezenformasyon				
5	Yapay zeka teknolojilerinin olumsuz sonuçları				
6	Doğal kaynak kıtlığı				
7	Eşitsizlik				
8	Siber casusluk ve savaş				
9	Toplumsal kutuplaşma				
10	Çevre kirliliği				

Kaynak: Dünya Ekonomi Forumu Küresel Risk Raporu 2026

Uzun vadeye bakıldığında ise risk profilinin belirgin biçimde çevresel tehditlere kaydığı görülmektedir. Aşırı hava olayları, biyoçeşitlilik kaybı ve ekosistem çöküşü, yeryüzü sistemlerinde kritik değişim ve doğal kaynak kıtlığı, önümüzdeki on yılın en önemli risk başlıkları arasında yer almaktadır. Bu durum, iklim krizinin üretim, tarım, su kaynakları, göç hareketleri ve tedarik zincirleri üzerinde kalıcı etkiler yaratabileceğine dair küresel endişelerin güçlendiğini göstermektedir. Çevresel risklerin uzun vadede ilk sıralarda yoğunlaşması, iklim değişikliğinin artık yalnızca çevre politikalarının değil, kalkınma, ticaret ve güvenlik politikalarının da temel gündemlerinden biri haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, teknolojik riskler uzun vadeli risk görünümünde ağırlığını korumaktadır. Yanıtıcı bilgi ve dezenformasyon, yapay zeka teknolojilerinin olumsuz sonuçları ile siber casusluk ve savaş, önümüzdeki on yılın öne çıkan riskleri arasında yer almaktadır. Özellikle yapay zekanın karar alma süreçlerinde daha yaygın kullanılması, algoritmik önyargılar, kişisel verilerin korunması, kritik altyapıların güvenliği ve bilgi manipülasyonu gibi yeni kırılganlık alanlarını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle teknolojik dönüşümün sağladığı verimlilik artışının yanında, düzenleme ve denetim kapasitesinin güçlendirilmesi de kritik önem taşımaktadır. Son olarak, eşitsizlik, toplumsal kutuplaşma ve çevre kirliliği gibi risklerin hem orta hem uzun vadede sıralamada yer alması, bu başlıkların geçici kriz alanları değil, yapısal sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, orta va-

dede jeoekonomik ve toplumsal gerilimler öne çıkarken, uzun vadede çevresel ve teknolojik risklerin daha belirleyici hale geldiği görülmektedir. Bu tablo, küresel politika yapıcılar açısından çok boyutlu, dayanıklılığı artıran ve proaktif stratejilerin önemini artırmaktadır.

Uzun vadeli riskleri değerlendiren önemli çalışmalardan biri AXA Gelecek Risk Raporu 2025'te yer almaktadır. Rapor kapsamında uzman katılımcılara önümüzdeki dönemde küresel ölçekte en fazla yükselmesi beklenen riskler sorulmuştur. Alınan yanıtlar doğrultusunda, 2025 yılında ilk sırada iklim değişikliği riskleri yer almıştır. Bu riskin 2024 yılında da ilk sırada bulunması, çevresel tehditlerin uzun vadeli küresel risk algısındaki belirleyici konumunu koruduğunu göstermektedir.

İklim değişikliği risklerini sırasıyla jeopolitik istikrarsızlık, siber güvenlik riskleri, yapay zekâ ve büyük veri riskleri, toplumsal gerilimler ve hareketler takip etmektedir. İlk beş riskin 2024 yılına göre sıralamasını koruması, uzmanların çevresel, jeopolitik, teknolojik ve toplumsal kırılganlıkları kalıcı risk alanları olarak değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Doğal kaynaklar ve biyoçeşitlilik riskleri de altıncı sıradaki yerini koruyarak çevresel risklerin yalnızca iklim değişikliğiyle sınırlı olmadığını göstermektedir. 2025 yılında dikkat çeken değişimlerden biri makroekonomik risklerde yaşanan yükseliştir. 2024 yılında 11'inci sırada yer alan makroekonomik riskler, 2025 yılında 7'nci sıraya yükselerek ilk 10 risk arasına girmiştir. Finansal istikrar riskleri de 10'uncu sı-

radan 9'uncu sıraya çıkmıştır. Buna karşılık enerji riskleri 7'nci sıradan 8'inci sıraya gerilemiş, demografik riskler ise 11'inci sıradan 10'uncu sıraya yükselmiştir. Bu tablo, uzun vadeli küresel risk yapısının yalnızca çevresel tehditlerden oluşmadığını; jeopolitik istikrarsızlık, dijitalleşmenin doğurduğu güvenlik açıkları, yapay zekâ ve büyük

veri kaynaklı belirsizlikler, toplumsal gerilimler, makroekonomik kırılganlıklar ve finansal istikrar sorunlarının da küresel risk ajandasında kalıcı biçimde yer aldığını göstermektedir. AXA raporundaki bulgular, küresel risk algısının giderek daha karmaşık, bağlantılı ve disiplinler arası bir boyut kazandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 25: AXA Gelecek Risk Raporu 2025 - Uzmanlara Göre Yükselen İlk 10 Küresel Risk

Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
2024 Sırası	2025 Sırası	Risk		
1	1	İklim değişikliği riskleri		
2	2	Jeopolitik istikrarsızlık		
3	3	Siber güvenlik riskleri		
4	4	Yapay zeka ve büyük veri riskleri		
5	5	Toplumsal gerginlikler ve hareketler		
6	6	Doğal kaynaklar ve biyoçeşitlilik riskleri		
11	7	Makroekonomik riskler		
7	8	Enerji riskleri		
10	9	Finansal istikrar riskleri		
11	10	Demografik riskler		

Kaynak: AXA Future Risk Report 2025

Tüm bu gelişmeler ışığında, 2025 yılı ve sonrasına ilişkin küresel ticaret ikliminin çevresel, teknolojik, jeopolitik, ekonomik ve toplumsal risklerin birlikte etkisi altında şekillendiği görülmektedir. Jeoekonomik gerilimler, ticaret savaşları, siber güvenlik riskleri, iklim değişikliği, dezenformasyon, yapay zekâ ve büyük veri kaynaklı belirsizlikler ile toplumsal kutuplaşma gibi başlıklar, küresel ticaretin yönünü belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu riskler yalnızca ticaret akışlarını değil, üretim kararlarını, yatırım tercihlerini, tedarik zinciri yapılanmalarını ve uluslararası iş birliklerini de doğrudan etkilemektedir.

Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde politika yapıcılar ve özel sektör açısından temel öncelik, küresel tedarik zincirlerini daha dirençli, sürdürülebilir ve esnek hale getirmek olacaktır. Stratejik ürünlerde kaynak ve pazar çeşitliliğinin artırılma-

sı, kritik sektörlerde arz güvenliğinin güçlendirilmesi, dijital ve fiziksel altyapıların dayanıklılığının artırılması ve siber güvenlik kapasitesinin geliştirilmesi bu sürecin önemli başlıkları arasında yer almaktadır. Aynı zamanda iklim değişikliğine uyum, enerji ve doğal kaynak güvenliği, yapay zekâ kullanımında etik ve düzenleyici çerçevelerin oluşturulması da küresel ticaret politikalarının ayrılmaz parçaları haline gelmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde ticaret politikaları yalnızca maliyet, verimlilik ve pazar erişimi ekseninde şekillenmeyecektir. Jeopolitik duyarlılık, iklim adaptasyonu, teknolojik güvenlik, kurumsal dayanıklılık ve toplumsal istikrar gibi unsurlar da karar alma süreçlerinde daha belirleyici hale gelecektir. Bu tablo, küresel ticaretin giderek daha çok boyutlu bir risk yönetimi alanına dönüştüğünü ve ekonomik aktörlerin rekabet gücünü koruyabilmesi için proaktif, esnek ve bütüncül stratejilere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

2.2. Yeşil Dönüşüm: Türkiye'nin İhracatına Etkileri ve Finansman Sorunu

2.2.1. Türkiye'de Yeşil Dönüşüm

YEŞİL MUTABAKAT EYLEM PLANI

Ülkemizin, uluslararası ticaret düzeninde son yıllarda ivme kazanan iklim değişikliği ile mücadele politikalarına adaptasyonunu sağlamayı hedefleyen ve ihracatta rekabetçiliğimizi güçlendirecek bir yol haritası niteliğinde olan “Yeşil Mutabakat Eylem Planı” 16 Temmuz 2021 tarihinde yayınlanmıştır. Eylem planında ülkemizin sürdürülebilir, kaynak-etkin ve yeşil bir ekonomiye geçişine tüm paydaşlarımızla birlikte katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede ihtisas çalışma grupları oluşturulmuş olup yeşil dönüşümün finansmanına yönelik çalışmaların görüldüğü çalışma grupları; Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalarını gerçekleştiren “Yeşil Finansman İhtisas Çalışma Grubu” ve Dışişleri Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalarını yürüten “AB Projelerinin Finansmanı İhtisas Çalışma Grubu”dur. Yeşil Mutabakat Eylem Planı, 9 ana başlıkta 81 eylemi içermektedir.

Avrupa Birliği, 11 Aralık 2019 tarihinde açıklanan Avrupa Yeşil Mutabakatı ile, 2030 yılına yönelik sera gazı emisyon azaltımını 1990 yılı seviyesine göre en az yüzde 55 oranına yükseltmeyi ve Avrupa'nın 2050 yılına kadar dünyanın ilk iklim-nötr kıtasına dönüştürülmesi hedefini ortaya koymuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı bu dönüşümün detaylı planını oluşturmuştur.

Avrupa Yeşil Mutabakatı biyo-çeşitlilik, döngüsel ekonomi, sıfır kirlilik, sürdürülebilir ve akıllı mobilite, renovasyon dalgası, sürdürülebilir yemek, hidrojen, piller, açık denizde yenilenebilir enerji ve birçok diğer konuda kilometre taşı niteliğinde stratejilerle yarının ekonomisinin yapıtaşlarını hazırlamıştır.

Bu geçiş döneminin finanse edilmesi için, AB'nin yeşil dönüşüme en az yüzde 37 oranında katkı yapan iyileştirme planı NextGenerationEU, 2021-2027 yılları için ayrılan yeni dönem AB bütçesi ve sürdürülebilir finans ile özel yatırım elde etme üzerinde odaklanan, süregelen çalışmalar gibi daha önce eş görülmemiş

kaynaklar ayrılmıştır. Bunların yanında, iklim nötrlüğüne geçişi desteklemek için araştırma, yetenekler, endüstri, rekabet ve ticaret politikaları gibi tüm AB politikalarından faydalanmaya devam edilecektir.

Avrupa'nın 2050 yılında İklim-Nötr ilk kıta olma hedefi, iklim değişikliği ile mücadeleyi AB'nin en öncelikli politika alanı haline getirmiştir. AB 2050 yılına kadar sanayisinin dönüşümünü gerektiren yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini açıklamıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı AB'nin iklimden enerjiye, sanayiden tarıma, ulaşımdan finansmana varan geniş bir yelpazedeki politikalarının yükseltilecek iklim hedefleri doğrultusunda gözden geçirilmesini hedeflemektedir.

- İklim Kanunu
- Temiz Enerji Dönüşümü
- Fit for 55 Paketi
- Sanayi Stratejisi ve Döngüsel Ekonomi Eylem Planı
- Sürdürülebilir Akıllı Ulaşım
- Çiftlikten Çatala Stratejisi
- Biyoçeşitlilik Stratejisi
- Sıfır Kirlilik
- Finansman

TİM YEŞİL DÖNÜŞÜMÜN FİNANSMANI ÇALIŞMALARI

TİM'in Sürdürülebilirlik Vizyonu ve Eylemleri
Türkiye'nin ihracat odaklı büyüme modelinde kilit bir rol üstlenen Türkiye İhracatçılar Meclisi, sürdürülebilirliği ekonomik ve toplumsal kalkınmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak konumlandırmaktadır. “Dünyayı tüketmeden, Dünya için üretmek” ilkesini benimseyen TİM, ihracatçı firmalara iklim değişikliğiyle mücadele, çevre dostu üretim teknikleri ve küresel ticaretin çevresel standartlarına uyum gibi alanlarda yol göstermekte; aynı zamanda Türkiye'yi sürdürülebilirlik alanında küresel bir marka haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu vizyon doğrultusunda, 21 Haziran 2021 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan TİM Sürdürülebilirlik Eylem Planı, 12 temel hedef etrafında şekillendirilmiş ve ihracat ekosisteminin yeşil dönüşümle uyumlu hale getirilmesi için kapsamlı bir strateji sunmuştur. Bu plan, yalnızca çevresel etkilerin azaltılmasını değil, aynı zamanda ihracatçıların rekabet gücünün artırılmasını ve toplumsal faydanın en üst seviyeye çıkarılmasını hedeflemektedir.

TİM'in sürdürülebilirlik konusundaki genel yaklaşımı, ihracatta çevre duyarlılığını teşvik etmek ve sektörel dönüşüm süreçlerine yön vermek üzerine kuruludur. Bu çerçevede, Sanayide Sürdürülebilirlik Bilim Kurulu gibi oluşumlarla sektöre özel stratejiler geliştirilmiş; yenilenebilir enerji kullanımı desteklenmiş ve sıfır atık uygulamalarıyla döngüsel ekonomi ilkeleri sanayiye entegre edilmiştir.

Sürdürülebilirlik stratejisinin bir diğer temel ayağını eğitim ve farkındalık oluşturmakta; Bölgesel Sürdürülebilir İhracat Seferberliği Eğitim Programları ile Türkiye'nin yedi bölgesinde 2000'den fazla firmaya ulaşılmıştır. Bu programlar, iklim değişikliği, döngüsel ekonomi ve tedarik zinciri yönetimi gibi konularda bilgi ve bilinç düzeyini artırmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca, ECOTİM ve TİM-TÜBİTAK Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı gibi inisiyatifler aracılığıyla firmalara sürdürülebilirlik alt yapısı kurmaları ve yeşil dönüşüm stratejileri geliştirmeleri konusunda destek sağlanmaktadır. GREENTİM Platformu sayesinde ihracatçıları karbon ayak izlerini ücretsiz şekilde ölçüp raporlayabilmekte, bu sayede Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi uluslararası düzenlemelere daha kolay uyum sağlayabilmektedirler.

TİM'in bu alandaki girişimleri, Türkiye'nin küresel ticaretteki yerini sağlamlaştırmayı ve ekonomik dayanıklılığını artırmayı hedeflemektedir. Yeşil Dönüşüm odaklı finansmana erişim toplantıları, sektör temsilcileri ile ulusal ve uluslararası finans kuruluşlarını bir araya getirerek çevreci yatırımları teşvik etmektedir. Aynı zamanda, UN Global Compact üyeliği ile TİM'in çevresel sorumluluk, insan hakları ve etik iş anlayışı konularındaki taahhütleri uluslararası platformlara taşınmıştır.

Tüm bu çalışmalar, yalnızca çevresel sürdürü-

lebilirliği değil, aynı zamanda istihdam artışı ve toplumsal refah gibi sosyal faydaları da göz önünde bulundurmaktadır. Sıfır atık ve geri dönüşüm projeleri, kaynak kullanımında verimliliği artırırken firmaların maliyetlerini azaltmakta ve sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaşmasına katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak, TİM'in sürdürülebilirlik stratejisi; çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları bir araya getiren kapsamlı ve vizyoner bir yaklaşımı temsil etmektedir. Dijital platformlardan sektörel eylem planlarına, eğitim programlarından uluslararası iş birliklerine kadar uzanan bu çok yönlü çalışmalar, Türkiye'yi küresel değer zincirlerinde lider konuma taşırken, sürdürülebilir bir dünya için üretim yapma hedefini güçlendirmektedir. TİM, bu doğrultuda hem topluma hem de ihracatçılara uzun vadeli değer üretmeye kararlılıkla devam etmektedir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemi (KSS) Modeli

ECOTİM PROGRAMI

Sürdürülebilirlikte Kurumsal Dönüşümün Stratejik Çerçevesi

Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından hayata geçirilen ECOTİM Programı, ihracatçı firmalarda Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemlerinin (KSS) oluşturulması, geliştirilmesi ve izlenmesini hedefleyen bütüncül bir dönüşüm programıdır. Program, firmaların sürdürülebilirlik kapasite ve performanslarını artırarak sürdürülebilir katma değer üreten, rekabetçi ve dayanıklı bir ihracat yapısına geçişini desteklemektedir.

ECOTİM, sürdürülebilirliği münferit çevresel uygulamalar ya da raporlama faaliyetleri ile sınırlı bir alan olarak değil; strateji, yönetim, operasyon, kültür ve performans boyutlarını kapsayan kurumsal bir sistem olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, sürdürülebilirliğin şirketlerin karar alma mekanizmalarına, iş modellerine ve değer zincirlerine entegre edilmesini esas almaktadır.

ECOTİM'in Yaklaşımı: Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemi (KSS)

ECOTİM'in temel metodolojik çerçevesini oluşturan Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemi (KSS); kurumların sürdürülebilirlik faaliyetlerini dağınık girişimler olmaktan çıkararak, ölçülebilir, izlenebilir ve sürekli iyileştirilebilir bir yapıya kavuşturmayı amaçlar.

KSS modeli;

- Strateji

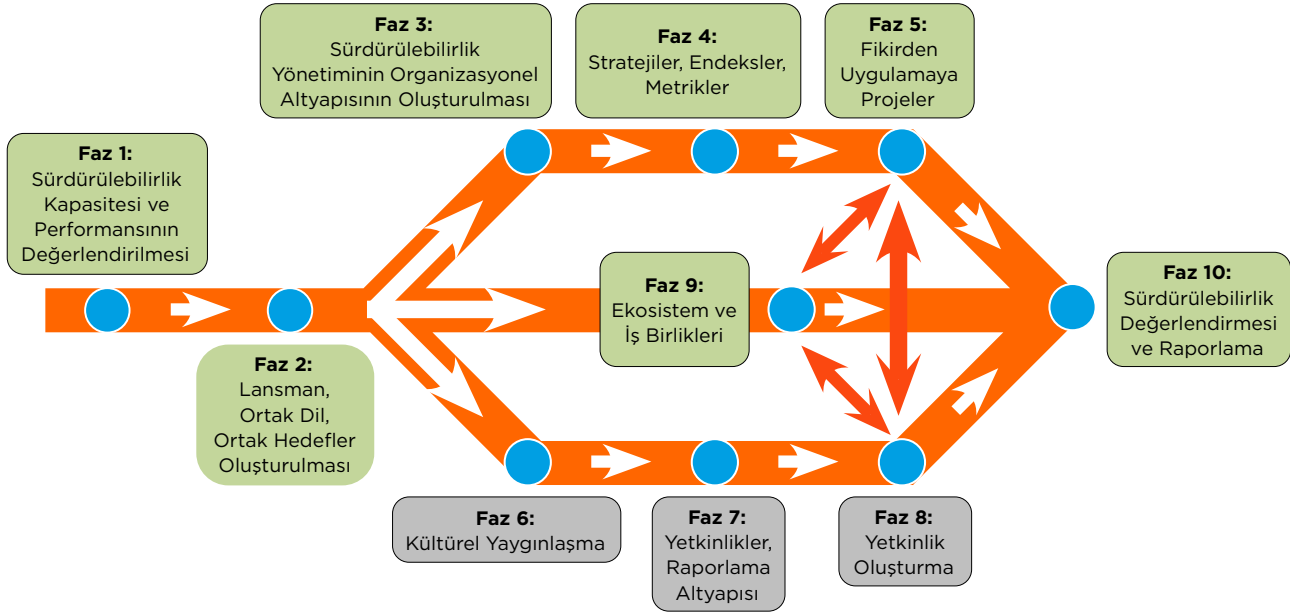
- Girdi
- Operasyon
- Çıktılar
- Yönetişim
- Kültür
- Değerlendirme

olmak üzere 6+1 ana boyut, bu boyutlar altında tanımlanmış ölçülebilir alt unsurlar ve hedefler üzerinden yapılandırılmıştır. Model, uluslararası sürdürülebilirlik çerçeveleri (OECD, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, ESG yaklaşımları) ile uyumlu; ancak kurum içi sistem kurulumuna odaklanan özgün bir mimari sunmaktadır.

PROGRAMIN HEDEFLERİ

ECOTİM Programı kapsamında firmalarda;

- Sürdürülebilirlik yönetimini sistematik, bütünsel ve odaklı bir yaklaşımla ele alan Kurumsal Sürdürülebilirlik Sisteminin kurulması,
- Sürdürülebilirlik süreçlerini besleyen stratejik, organizasyonel, kültürel ve bilgi altyapısının oluşturulması,
- Sürdürülebilirlik odaklı proje ve yatırımların hayata geçirilmesi,
- Sürdürülebilirlik performansının ölçülebilir ve takip edilebilir hale getirilmesi,
- Kurumların sürdürülebilirlik yönetimi etkinliğinin kalıcı biçimde artırılması,
- Üniversite-özel sektör iş birliği yoluyla bilimsel bilgi ve uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

KSS modelinin uygulanması, yarı yapılandırılmış yol haritası kullanılarak ve her bir şirketin ihtiyaçlarına, yetkinliklerine göre mentörler tarafından uyumlandırılarak gerçekleştirilecektir

ÇALIŞMA SONUNDA FİRMALARDA HEDEFLENEN ÇIKTILAR

Program sonunda her bir firmada;

- Sürdürülebilirlik kapasite ve performansına ilişkin ön değerlendirme ve GAP analizleri,
- Kuruma özgü Kurumsal Sürdürülebilirlik Yol Haritası,
- Sürdürülebilirlik yönetiminden sorumlu organizasyonel yapı ve yönetim modeli,
- ESG odaklı strateji, hedef ve metrik setleri,
- Sürdürülebilirlik fikir-öneri ve proje portföyü,
- Proje ekipleri ve proje yönetim mekanizmaları,
- İnsan Kaynakları süreçlerine entegre edilmiş sürdürülebilirlik uygulamaları,
- Kurumsal hafıza ve bilgi yönetim altyapısı,
- Dış paydaşlarla iş birliği ve finansman olanaklarına yönelik çerçeve,
- Raporlama ve izleme altyapısı oluşturulması hedeflenmektedir.

PROGRAMIN FAZ YAPISI

ECOTİM Programı, firmanın ihtiyaç ve olgunluk seviyesine göre uyarlanabilen 10 ana fazdan oluşmaktadır:

- 1. Faz:** Ön Değerlendirme, Analiz ve Yol Haritasının Oluşturulması
- 2. Faz:** ECOTİM Programının Lansmanı ve İletişimi; Ortak Dil ve Algı Oluşturulması
- 3. Faz:** Sürdürülebilirlik Yönetimi Organizasyonunun Kurulması, Politika ve Süreçlerin Tanım-

lanması

- 4. Faz:** Sürdürülebilirlik Stratejilerinin Belirlenmesi ve İş Stratejilerine Entegrasyonu
- 5. Faz:** İhtiyaç-Fırsat ve Fikir Havuzunun Oluşturulması, Proje Portföyünün Belirlenmesi
- 6. Faz:** Sürdürülebilirlik Projelerinin Geliştirilmesi ve Uygulamaya Alınması
- 7. Faz:** Ekosistem Odaklı İş Birliği ve Açık Sürdürülebilirlik Yaklaşımları
- 8. Faz:** Kurum Kültürünün ve İK Uygulamalarının Sürdürülebilirlik ile Uyumlaştırılması
- 9. Faz:** Yetkinlik Gelişim Programları ile İnsan Kaynağı Kapasitesinin Artırılması
- 10. Faz:** Değerlendirme, İzleme ve Raporlama Süreçlerinin Desteklenmesi

Bu fazlar doğrusal bir sırayı takip etmekle birlikte, uygulamada birbirleriyle örtüşen ve etkililiği şekilde yürütülmektedir.

Programın Uygulama Modeli ve İzleme Mekanizması

ECOTİM, üniversitelerde ve sürdürülebilirlik ekosisteminde yetkin mentörler ile ihracatçı firmaların eşleştirildiği mentörlük temelli bir uygulama modeli ile yürütülmektedir. Program süresince;

- Aylık firma ve mentör raporlamaları,
 - ECOTİM Portalı üzerinden izleme ve değerlendirme,
 - Üç aylık deneyim paylaşım toplantıları,
 - Program sonunda başarı hikayeleri ve etki analizleri
- aracılığıyla sürecin sürekliliği ve takibi sağlanmaktadır.

Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı

TİM-TÜBİTAK YEŞİL İNOVASYON TEKNOLOJİ MENTÖRLÜK PROGRAMI

Dünya Bankası desteğiyle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın koordinasyonunda TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından yürütülen Türkiye Yeşil Sanayi Projesi çerçevesinde, TÜBİTAK 1831 Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Çağrısı kapsamında Türkiye İhracatçılar Meclisi, çözüm ortağı olarak, kurumların kendi hedeflerine, yapısına ve ihtiyaçlarına uygun kurumsal sürdürülebilirlik sistemlerinin tasarlanması, hayata geçirilmesi ve izlenebilirliğin sağlanması ile KOBİ'lerin ihtiyaç duyduğu mentörlük hizmetini TİM-TÜBİTAK Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı ile sağlayacaktır.

KOBİ'lere Özel 6 Aylık Çalışma Planı

Her işletme farklıdır. Bu nedenle, programın ilk adımıda firmanızın mevcut durumunu analiz ediyoruz. Daha sonrasında ise sürdürülebilirlik hedeflerinize ulaşmanızı sağlayacak dönüşüm planı için 6 aylık destek sunuyoruz. Mentörünüz ile firmanızın sürdürülebilirlik ve yeşil inovasyon ihtiyaçlarına yönelik çalışmalarını yürüterek, mevcut durum analizi, boşluk analizi, yol haritası ve etki analizi iş paketleriyle firmanızı yeşil dönüşüm konusunda bir adım öne taşıyabilirsiniz.

%90'ı TÜBİTAK tarafından hibe edilen TİM-TÜ-

BİTAK Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı kapsamında, şirketlere yeşil dönüşüm konusunda hangi seviyede olduklarını değerlendirmek amacıyla kısa bir soru seti verilecektir. Program, toplam 6 ay sürecek, bu süreçte firmaların ve mentörlerin aktif olarak 6 ay süresince faaliyetleri sürdürmeleri beklenmektedir.

Program süresince firmalar, 6 ay boyunca devam edecek mentörlük süreci kapsamında, Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemi üzerinden yüz yüze mentörlük ya da Sürdürülebilirlik Platformu aracılığıyla çevrim içi mentörlük hizmetinden faydalanabileceklerdir.

Kurumsal Sürdürülebilirlik Sistemi ile mentörlük sürecinde mentör eşleştirildiği şirket ile ortak olarak belirlenecek gün ve saatte, her hafta bir gün en az 4 saatlik bir zaman diliminde şirketi ziyaret edecek ve şirketlerin yeşil dönüşüm süreçlerinin geliştirilmesi çalışmalarında mentörlük yapacaktır.

Sürdürülebilirlik Platformu ile mentörlükte ise, firma www.greentim.com platformu üzerinden ilgili mentörle eşleştirilecek ve şirketlerin yeşil dönüşüm süreçlerinin geliştirilmesi çalışmaları çevrim içi olarak sürdürülecektir.

PROGRAMA BAŞVURMAK VE DETAYLI BİLGİ ALMAK İÇİN:

GREENTİM

GREENTİM; ihracatçı firmaların Avrupa Yeşil Mutabakatı ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda ihtiyaç duyduğu analizleri gerçekleştirebildiği, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından akredite edilen ISO 14064-1 standardı ile uyumlu karbon emisyon hesaplama ve raporlama altyapısı sunan kapsamlı bir dijital platformdur. Platform üzerinden firmalar; karbon ayak izi ve sera gazı emisyonlarına ilişkin hesaplamaların yanı sıra güncel mevzuat, regülasyonlar, rehber dokümanlar ile farkındalık ve kapasite geliştirici bilgi ve eğitim içeriklerine erişim sağlayabilmektedir. Ayrıca GREENTİM, Avrupa Yeşil Mutabakatı, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik alanlarında yüksek uzmanlık gerektiren özel durum tespiti, doğrulama ve yol haritası çalışmalarını ihracatçı firmaların kullanımına sunmaktadır.

Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından geliştirilen GREENTİM platformu, Türk Eximbank iş birliğiyle entegre edilen “Yeşil Finansman” modülü ile ihracatçıların yeşil dönüşüm yatırımlarına yönelik finansman kaynaklarına erişimini tek bir dijital kanal üzerinden mümkün kılmaktadır. Bu kapsamda firmalar, Türk Eximbank’ın sürdürülebilirlik ve yeşil odaklı kredi programlarına ve başvuru koşullarına doğrudan ulaşabilmekte, kredi başvurularını platform üzerinden iletebilmekte ve süreçlere ilişkin sorularını doğrudan bankaya yönlendirebilmektedir. İlk aşamada IBRD Yeşil İhracat Destek Kredisi ile AIIB Yeşil Altyapı Destek Kredisi programları kapsama alınmış olup, toplam 1 milyar ABD doları tutarındaki finansmana erişim hedeflenmekte; ilerleyen dönemde modülün yeni yeşil finansman araçlarıyla genişletilmesi öngörülmektedir.

2.2.2. Dünyada Yeşil Dönüşüm

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD)

Avrupa Birliği'nde kurumsal faaliyetlerin çevresel ve sosyal etkilerinin daha şeffaf şekilde raporlanmasını sağlamak amacıyla geliştirilen Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD), Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında sürdürülebilir finans ve kurumsal hesap verebilirlik mimarisinin temel düzenlemelerinden biridir. CSRD, daha önce yürürlükte bulunan Finansal Olmayan Raporlama Direktifi'nin (Non-Financial Reporting Directive - NFRD) kapsamını ve içerik gerekliliklerini önemli ölçüde genişleterek şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) etkilerini daha kapsamlı ve standartlaştırılmış biçimde raporlamasını zorunlu hale getirmektedir.

Direktif kapsamında şirketlerin sürdürülebilirlik stratejileri, riskleri, fırsatları ve faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkileri hakkında ayrıntılı bilgi sunması öngörülmektedir. Bu doğrultuda şirketlerin iş modellerinin sürdürülebilir ekono-

miye geçişle uyumu, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik, insan hakları, çalışan hakları ve kurumsal yönetim gibi konulara ilişkin performans göstergelerini raporlaması gerekmektedir.

CSRD kapsamındaki raporlamanın standartlaştırılması amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından 31 Temmuz 2023 tarihinde Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (European Sustainability Reporting Standards - ESRS) kabul edilmiştir. ESRS; çevresel, sosyal ve yönetim başlıklarının tamamını kapsayan kapsamlı bir raporlama çerçevesi sunmakta olup yatırımcıların ve diğer paydaşların şirketlerin sürdürülebilirlik performansını karşılaştırılabilir ve güvenilir veriler üzerinden değerlendirmesini amaçlamaktadır. Ayrıca söz konusu standartlar hazırlanırken küresel raporlama uygulamalarıyla uyumun sağlanması amacıyla Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) ve Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ile birlikte çalışılabilirlik gözetilmiştir.

CSRD başlangıçta geniş bir şirket kitlesini kapsayacak şekilde tasarlanmış olmakla birlikte, Avrupa Birliği'nde sürdürülebilirlik mevzuatının

sadeleştirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında kapsam ve uygulama koşullarına ilişkin önemli değişiklikler gündeme gelmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından 8 Aralık 2025 tarihinde sunulan ve sürdürülebilirlik mevzuatının sadeleştirilmesini amaçlayan “Omnibus I Paketi” kapsamında CSRD ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi’ne (Corporate Sustainability Due Diligence Directive - CSDDD) ilişkin değişiklik önerileri hazırlanmış, söz konusu paket üzerinde Avrupa Konseyi ile Avrupa Parlamentosu arasında 24 Şubat 2026 tarihinde geçici uzlaşa sağlanmıştır.

Söz konusu uzlaşa doğrultusunda CSRD’nin kapsamı daraltılarak raporlama yükümlülüğü ağırlıklı olarak büyük ölçekli şirketlere odaklanmıştır. Buna göre raporlama yükümlülüğü;

- Ortalama **1.000’den fazla çalışanı bulunan ve 450 milyon Avro’nun üzerinde yıllık net ciroya sahip AB şirketleri,**
- **AB dışında yerleşik olup AB’de 450 milyon Avro’nun üzerinde net ciro elde eden şirketler** ile bu şirketlerin AB’de 200 milyon Avro’nun üzerinde ciro üreten bağlı ortaklıkları veya şubeleri için geçerli olacaktır.

Bununla birlikte, 2024 mali yılı itibarıyla raporlama yükümlülüğü bulunan ilk dalga şirketler için 2025 ve 2026 yıllarını kapsayan bir geçiş muafiyeti öngörülmüş olup belirli finansal holding yapıları için konsolide raporlama yükümlülüğüne ilişkin istisnalar da düzenleme kapsamına alınmıştır.

Yeni düzenleme çerçevesinde şirketlerin sürdürülebilirlik etkilerini değerlendirirken özellikle fiili veya potansiyel olumsuz etkilerin ortaya çıkma ihtimalinin en yüksek olduğu alanlara odaklanması beklenmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda şirketlerin öncelikle birincil iş ortaklarının faaliyetlerinden kaynaklanan etkileri değerlendirmesi ve analizlerini makul ölçüde erişilebilir bilgilere dayandırması öngörülmektedir. Böylece sürdürülebilirlik raporlaması kapsamında tedarik zincirlerinde yer alan küçük ölçekli işletmeler üzerinde oluşabilecek aşırı idari yükün azaltılması amaçlanmaktadır.

Düzenleme aynı zamanda yaptırım mekanizmasına ilişkin çerçeveyi de belirlemektedir. Buna

göre mevzuata uyulmaması halinde yaptırımlar AB düzeyinde değil üye devletlerin ulusal otoriteleri tarafından uygulanacak olup idari para cezaları için küresel net cironun %3’ü ile sınırlı bir üst tavan öngörülmektedir.

Omnibus paketi kapsamında ayrıca Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi’nin (CSDDD) uygulama takvimi de yeniden düzenlenmiştir. Buna göre üye devletlerin söz konusu direktifi 26 Temmuz 2028 tarihine kadar ulusal mevzuatlarına aktarması, direktif hükümlerinin ise tüm işletmeler için 26 Temmuz 2029 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanması öngörülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde CSRD, Avrupa’da kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamını genişleten ve standartlaştıran temel bir düzenleme niteliğindedir. Türkiye’de yürürlüğe giren Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS) ile önemli ölçüde uyumlu olan bu çerçeve, özellikle Avrupa Birliği ile ticari ilişkileri bulunan Türk şirketleri açısından stratejik önem taşımaktadır. Bununla birlikte, AB sürdürülebilirlik mevzuatına ilişkin sadeleştirme girişimleri, raporlama yükümlülüğünün daha büyük ölçekli şirketlere odaklanmasını sağlarken tedarik zincirinde yer alan küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerindeki idari yükün azaltılmasını hedeflemektedir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

Avrupa Birliği’nin Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Avrupa İklim Kanunu çerçevesinde 2050 yılında iklim-nötr ekonomi hedefine, 2030 yılı itibarıyla ise net sera gazı emisyonlarında en az %55 azaltım hedefine yönelmesi, sanayi, enerji ve ticaret politikalarının eşgüdümlü biçimde yeniden yapılandırılmasını beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümün dış ticaret boyutundaki temel araçlarından biri Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasıdır (SKDM).

SKDM’nin temel işlevi, Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) kapsamında Birlik içinde oluşan karbon maliyetinin, belirli karbon-yoğun malların ithalatında da eşdeğer biçimde dikkate alınmasını sağlamak ve böylece karbon kaçağı riskini sınırlandırmaktır. Bu suretle, bir taraftan Birlik içindeki üreticiler bakımından düzenleyici simetri oluşturulması, diğer taraftan da küresel üretim zincirlerinde daha düşük karbon yoğunluğuna sahip üretim mo-

dellerinin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. SKDM, hukuki ve ekonomik bakımdan AB ETS ile doğrudan bağlantılıdır. AB ETS kapsamında karbon maliyetinin zaman içinde artması, özellikle enerji-yoğun ve ticarete açık sektörlerde üretimin daha gevşek iklim politikalarına sahip ülkelere kayması riskini artırmaktadır. SKDM bu riski bertaraf etmeye yönelik olarak tasarlanmıştır; AB ETS kapsamında sağlanan ücretsiz tahsisatların kademeli kaldırılmasıyla eş zamanlı şekilde, ithal ürünlerin gömülü emisyonları üzerinden bir sınırdaki karbon ayarlaması yapılmasını öngörmüştür. Dolayısıyla SKDM, klasik anlamda bir gümrük vergisi değil, AB iç piyasasında uygulanan karbon fiyatlandırma rejiminin ithalata yansıtılması işlevini üstlenen tamamlayıcı bir iklim politikası aracıdır.

SKDM'yi tesis eden 2023/956 sayılı Tüzük 2023 yılında kabul edilmiş; tüzüğün geçiş dönemi 1 Ekim 2023 tarihinde başlamış ve 31 Aralık 2025 tarihinde sona ermiştir. Bu geçiş döneminde ithalatçılar açısından mali yükümlülük doğmamış, yükümlülük yalnızca raporlama ile sınırlı tutulmuştur. Bu çerçevede ithalatçılar veya uygun durumlarda dolaylı gümrük temsilcileri, ilgili çeyrek dönemde ithal ettikleri ürünlere ilişkin gömülü emisyon verilerini Komisyona raporlamakla yükümlü olmuşlardır. Asıl uygulama dönemi ise 1 Ocak 2026 itibarıyla başlamıştır. Bu tarihten sonra SKDM yalnızca raporlama temelli bir sistem olmaktan çıkmış, doğrulama, beyan ve sertifika teslimi esasına dayanan mali sonuç doğurucu bir yapıya dönüşmüştür.

Mekanizmanın mevcut kapsamı, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerinde yer alan belirli ürünlerle sınırlıdır. Ürün kapsamı, esas itibarıyla Birleşik Nomenklatür (CN) kodları üzerinden belirlenmektedir. Ancak 2025 yılında kabul edilen sadeleştirme ve güçlendirme değişiklikleriyle birlikte ürün kapsamına ilişkin bazı teknik revizyonlar yapılmıştır. Bu kapsamda, "other kaolinic clays" başlığı altındaki ürünlerden **kalsine edilmemiş kaolinik killer** SKDM kapsamı dışına çıkarılmıştır. Aynı değişiklik paketi ile elektrik bakımından ilgili sera gazı kapsamı da teknik olarak netleştirilmiştir.

2025 yılında kabul edilen 2025/2083 sayılı değişiklik tüzüğü, SKDM'nin ilk uygulama tecrübesi ışığında mekanizmanın idari yükünü azaltmayı

ve işleyişini sadeleştirmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede getirilen en önemli değişikliklerden biri, ithalatçı bazında yıllık kümülatif net kütle esaslı yeni bir eşik değerinin kabul edilmesidir. Buna göre demir-çelik, alüminyum, gübre ve çimento sektörlerindeki SKDM malları bakımından ithalatçı başına yıllık 50 ton eşiği getirilmiş; bu eşiğin altında kalan ithalatçılar mekanizma kapsamındaki yükümlülüklerden muaf tutulmuştur. Bununla birlikte, elektrik ve hidrojen sektörleri bu tekil kütle eşiği sistemine dahil edilmemiştir. Avrupa Birliği yasa koyucusu, bu iki sektörde ticaret kalıpları, emisyon yoğunluğu ve gümrük verilerinin farklı özellikler göstermesi nedeniyle aynı yöntemin uygulanmasının düzenleyici verimlilik sağlamayacağını kabul etmiştir.

Sadeleştirme tüzüğüyle getirilen bir diğer önemli değişiklik, yıllık SKDM beyanı ve sertifika teslim takviminin revize edilmesidir. Güncel sistemde yetkilendirilmiş SKDM beyan sahipleri, bir önceki takvim yılında ithal edilen mallara ilişkin SKDM beyanını ve buna tekabül eden sertifika teslimini **her yıl 30 Eylül'e kadar** yerine getirmekle yükümlüdür. İlk beyan ve ilk teslim, 2026 yılı ithalatları için 2027 yılında yapılacaktır. Buna paralel olarak, üye devletlerin SKDM sertifikalarını satışa sunma tarihi **1 Şubat 2027** olarak belirlenmiştir. Böylece 2026 yılı, mali yükümlülüğün hesaplandığı ancak sertifi-

ka alım-satımının 2027 yılında başladığı ilk uygulama yılı niteliği kazanmıştır.

Asıl uygulama döneminde ithalat yalnızca “yetkilendirilmiş SKDM beyan sahibi” statüsünü haiz aktörler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Bu yönüyle mekanizma, sıradan bir beyan rejiminden farklı olarak ön izin ve kayıt temelli bir uyum mimarisi yaratmaktadır. 2025 sonrasında yapılan ikincil mevzuat değişiklikleriyle, bu yetkilendirme sürecinin işleyişi sadeleştirilmiş; Komisyon ile ulusal yetkili otoriteler arasındaki istişare prosedürlerinde esneklik sağlanmış ve başvuru/iptal süreçlerine ilişkin süreler takvim günleri esasına göre yeniden düzenlenmiştir.

SKDM kapsamındaki mali yükümlülük, ithal edilen ürünlerin gömülü emisyonlarına karşılık gelen sayıda SKDM sertifikasının teslim edilmesi esasına dayanmaktadır. Burada hesaplama yalnızca brüt emisyon miktarına bağlı değildir. Sistemde, ilgili ürün için AB ETS kapsamında hâlen geçerli olan ücretsiz tahsisatların yansması ile üçüncü ülkelerde fiilen ödenmiş karbon fiyatları dikkate alınarak net yükümlülük belirlenmektedir. 2025 değişiklikleri sonrasında, yalnızca menşe ülkede değil, malların üretim sürecinin herhangi bir aşamasında başka bir üçüncü ülkede fiilen ödenmiş karbon fiyatlarının da belirli koşullarla mahsup edilebilmesi kabul edilmiştir. Bu husus, küresel değer zincirlerinin parçalı yapısı dikkate alındığında sistemin teknik gerçekliğe daha fazla yaklaşması bakımından önem taşımaktadır.

Emisyon hesaplamaları bakımından SKDM, “gerçek değerler” ile “varsayılan değerler” arasında bir ayırım yapmaktadır. Güncel sistemde ithalatçılar, gömülü emisyonları Komisyon tarafından belirlenen varsayılan değerler üzerinden beyan edebilmekte; ancak gerçek emisyon değerlerinin kullanılması halinde bunların akredite doğrulayıcılar tarafından doğrulanması gerekmektedir. 2025 sadeleştirme düzenlemesiyle doğrulama yükümlülüğü yalnızca gerçek değerler için korunmuş, varsayılan değerlere dayalı beyanlar bakımından doğrulama zorunluluğu kaldırılmıştır. Bu değişiklik, özellikle veri toplama ve üçüncü ülke tesislerinden doğrulanmış bilgi temini bakımından karşılaşılan yüksek işlem maliyetlerini azaltmaya yöneliktir.

Doğrulama altyapısının kurumsallaştırılması amacıyla, üçüncü ülke üreticileri tarafından

bildirilen gerçek emisyon verilerinin doğrulanmasına ilişkin akreditasyon rejimi de ayrıca şekillendirilmektedir. 20 Kasım 2025 tarihinde kamuoyuna açılan taslak düzenleme, SKDM doğrulayıcılarının ulusal akreditasyon kuruluşlarınca akredite edilmesine, faaliyet grubu bazında teknik yeterlilik değerlendirmesine ve gözetim süreçlerine ilişkin usul ve esasları ortaya koymuştur. Bu çerçevede doğrulama fonksiyonunun, AB ETS’dekine benzer bir teknik güvence mekanizması altında yapılandırıldığı görülmektedir. Ancak bu alan, 11 Mart 2026 tarihi itibarıyla esasen ikincil mevzuatın tamamlanma süreci içinde bulunan bir düzenleme alanı olma niteliğini sürdürmektedir.

Mevcut mevzuat itibarıyla SKDM’nin bağlayıcı kapsamı henüz aşağı yönlü ürünleri (downstream products) içermemektedir. Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu 2025 yılı içinde hem kapsamın demir-çelik ve alüminyum temelli aşağı yönlü ürünlere genişletilmesi hem de SKDM’den kaçınmaya yönelik uygulamaların önlenmesi amacıyla yeni bir revizyon süreci başlatmıştır. Komisyonun 2025 sonundaki gözden geçirme çalışmaları doğrultusunda hazırladığı sonraki mevzuat önerileri, kapsam genişlemesinin ve anti-circumvention düzenlemelerinin 1 Ocak 2028’den itibaren uygulanmasını öngören ayrı bir revizyon başlığı olarak şekillenmiştir. Bu nedenle mevcut hukuki durumda aşağı yönlü ürünlerin SKDM kapsamına fiilen dahil olduğu söylenemez; söz konusu alan, ileri tarihli ve ayrıca yasama sürecine tabi bir genişleme başlığıdır.

Sonuç olarak SKDM, geçiş döneminin sona ermesiyle birlikte 2026 itibarıyla Avrupa Birliği’nin ticaret, sanayi ve iklim politikalarının kesişim noktasında yer alan fiilî bir mali uyum mekanizmasına dönüşmüştür. Güncel mevzuat yapısı, bir yandan karbon kaçağı riskini azaltmayı ve AB ETS ile ithalat rejimi arasında daha güçlü bir eşdeğerlik kurmayı hedeflerken, diğer yandan 2025 değişiklikleriyle idari maliyetleri azaltma ve uygulama kapasitesini artırma yönünde önemli sadeleştirmeler içermektedir. Bununla birlikte sistem henüz nihai biçimini almamıştır. Doğrulayıcı akreditasyonu, elektrik için emisyon metodolojisi, kapsam genişlemesi ve kaçınmayı önleyici tedbirler gibi başlıklarda ikincil mevzuat ve ilave yasama girişimleri, SKDM’nin önümüzdeki dönemde daha da kapsamlı ve teknik bir yapıya evrileceğini göstermektedir.

COP30: Küresel İklim Rejiminde Uygulama ve Finansman Dönemi

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında düzenlenen **30. Taraflar Konferansı (COP30)**, 2025 yılında Brezilya'nın Belém kentinde gerçekleştirilmiştir. COP30, küresel iklim müzakerelerinde yeni bir aşamayı temsil etmekte olup, önceki konferanslarda ağırlıklı olarak tartışılan hedef ve taahhütlerin ötesine geçerek **uygulama mekanizmaları, finansman mimarisi ve raporlama standartlarının güçlendirilmesine odaklanan bir politika dönemine işaret etmektedir.**

Paris Anlaşması'nın sıcaklık artışını **1,5°C ile sınırlandırma hedefi** doğrultusunda yürütülen müzakerelerde, özellikle iklim finansmanı konusu konferansın temel gündem maddelerinden biri olmuştur. Bu kapsamda gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum yatırımlarını desteklemek amacıyla **2035 yılına kadar yıllık en az 300 milyar dolar iklim finansmanı mobilize etmesi** yönünde yeni bir hedef ortaya konmuştur. Bununla birlikte, küresel ölçekte gerekli dönüşümün finansmanı için ihtiyaç duyulan yatırım tutarının yıllık **1 trilyon doların üzerinde olduğu** değerlendirilmektedir.

COP30 kapsamında finansman mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik olarak çok taraflı kalkınma bankalarının rolünün artırılması, kamu ve özel sektör finansmanının birlikte kullanılmasını sağlayan **karma finansman (blended finance) modellerinin yaygınlaştırılması** ve sürdürülebilir yatırımlar için yeni tematik fonların oluşturulması gibi konular ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede iklim finansmanının yalnızca kamu

kaynaklarıyla değil, aynı zamanda özel sektör yatırımlarını mobilize edecek finansal araçlarla desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Konferansta ayrıca ülkelerin **Ulusal Katkı Beyanlarının (NDC)** uygulanmasını hızlandırmayı hedefleyen yeni politika araçları gündeme gelmiştir. Bu kapsamda iklim hedeflerinin yalnızca uluslararası taahhütler olarak değil, ulusal kalkınma planları, yatırım stratejileri ve kamu bütçeleri ile entegre edilmesi gerektiği yönünde görüş birliği oluşmuştur. Bu yaklaşım, iklim politikalarının finans sektörü ve reel ekonomi ile daha güçlü biçimde bağlantılandırılmasını amaçlamaktadır.

COP30'un Türkiye Ekonomisi ve İhracatı Açısından Önemi

COP30'da ortaya çıkan politika yönelimi, özellikle ihracata dayalı büyüme modeline sahip ülkeler açısından önemli ekonomik sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir. Küresel ticarete karbon yoğunluğu düşük üretim modellerinin giderek daha fazla önem kazanması, ihracatçı firmaların üretim süreçlerini çevresel performans kriterleri doğrultusunda yeniden yapılandırmasını gerekli kılmaktadır.

Bu çerçevede, karbon emisyonlarının ölçülmesi, raporlanması ve doğrulanmasına yönelik uluslararası standartların yaygınlaşması dikkat çekmektedir. Özellikle **Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB)** tarafından geliştirilen küresel raporlama standartları ve Avrupa Birliği'nde yürürlüğe giren **Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD)** gibi düzenlemeler, şirketlerin çevresel performanslarını daha

şeffaf ve karşılaştırılabilir biçimde raporlamasını zorunlu hale getirmektedir.

Avrupa Birliği'nin sürdürülebilirlik odaklı ticaret politikaları da bu dönüşüm sürecini hızlandırmaktadır. AB tarafından uygulamaya konulan **Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)** gibi düzenlemeler, karbon yoğun üretim yapan sektörlerin rekabet koşullarını doğrudan etkilemektedir. Bu durum, özellikle demir-çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi enerji yoğun sektörlerde faaliyet gösteren ihracatçı firmalar açısından üretim süreçlerinin karbon yoğunluğunu azaltmaya yönelik yatırımları daha kritik hale getirmektedir.

COP30'da ortaya çıkan finansman ve uygulama odaklı yaklaşım, Türkiye açısından aynı zamanda önemli fırsatlar da sunmaktadır. Yenilenebilir enerji yatırımları, enerji verimliliği projeleri ve temiz üretim teknolojileri gibi alanlarda uluslararası finansman kaynaklarına erişimin artması, sanayi sektörünün düşük karbonlu üretim altyapısına geçişini hızlandırabilecek bir potansiyel barındırmaktadır.

Türkiye'nin son yıllarda yenilenebilir enerji kapasitesini artırmaya yönelik hedefleri ve sanayide yeşil dönüşümü destekleyen politika girişimleri, küresel iklim politikalarındaki bu dönüşümle uyumlu bir çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte, uzun vadeli rekabet avantajı sağlanabilmesi için sanayi sektörünün karbon yönetimi, veri raporlama kapasitesi ve sürdürülebilir üretim standartlarına uyum konularında kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

COP31 ve Türkiye İçin Stratejik Perspektif

Küresel iklim politikalarının uygulama aşamasına geçtiği bu dönemde, **2026 yılında Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi planlanan COP31**, ülkemiz açısından önemli bir stratejik fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bir Taraflar Konferansı'na ev sahipliği yapmak, Türkiye'nin uluslararası iklim diplomasisinde daha görünür bir rol üstlenmesini sağlayacak ve küresel sürdürülebilirlik gündeminin şekillenmesinde daha aktif bir konuma gelmesine katkı sunacaktır.

COP31'in Türkiye'de düzenlenmesi, aynı zamanda ülkemizin yeşil dönüşüm alanındaki politika önceliklerini ve yatırım fırsatlarını uluslararası kamuoyuna tanıtmak açısından önemli bir platform oluşturacaktır. İklim finansmanı, yenilenebilir enerji teknolojileri, sürdürülebilir sanayi ve dögüsel ekonomi gibi alanlarda gerçekleştirilecek uluslararası iş birlikleri, Türkiye'nin düşük karbonlu ekonomi dönüşümünü hızlandırabilecek potansiyel taşımaktadır.

Bu kapsamda COP30 ile birlikte şekillenen yeni iklim politikası çerçevesi, Türkiye için yalnızca çevresel bir gündem değil, aynı zamanda **sanayi dönüşümü, ihracat rekabeti ve finansmana erişim açısından stratejik bir ekonomik gündem** niteliği taşımaktadır. Önümüzdeki dönemde ihracatçı firmaların karbon yönetimi, sürdürülebilir üretim ve uluslararası raporlama standartlarına uyum konularında kapasitelerini güçlendirmeleri, küresel ticarete rekabet avantajının korunması açısından kritik önem taşımaktadır.

2.2.3. Yeşil Dönüşümün Finansman Mekanizmaları

Yeşil dönüşüm süreçlerinin etkin şekilde hayata geçirilebilmesi, yalnızca düzenleyici politika araçlarının uygulanmasıyla değil, aynı zamanda güçlü finansman mekanizmalarının devreye alınmasıyla mümkündür. Bu kapsamda Türkiye’de sürdürülebilir üretim, enerji verimliliği, karbon azaltımı ve döngüsel ekonomi yatırımlarının desteklenmesi amacıyla çok sayıda ulusal ve uluslararası finansman aracı uygulanmaktadır.

Bu finansman mekanizmaları genel olarak;

- Ulusal kamu destekleri ve teşvik programları
- Uluslararası finans kuruluşlarının sağladığı kredi ve hibe mekanizmaları
- Avrupa Birliği finansman programları
- ihracat odaklı sürdürülebilirlik dönüşüm programları

şeklinde sınıflandırılabilir. Türkiye’de yeşil dönüşüm finansmanının önemli bir bölümü kamu kurumları tarafından yürütülen destek programları aracılığıyla sağlanmakta olup bu destekler enerji verimliliği, sanayide emisyon azaltımı, sürdürülebilir üretim teknolojileri ve inovasyon yatırımlarını kapsayacak şekilde uygulanmaktadır.

Responsible® Programı

Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen **Responsible® Programı**, ihracatçı firmaların sürdürülebilirlik dönüşümünü desteklemek amacıyla geliştirilmiş bir destek mekanizmasıdır. Program kapsamında firmaların çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, sürdürülebilir üretim ve tedarik zinciri yönetimi uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

Responsible® Programı çerçevesinde firmaların;

- karbon ayak izi ölçümü ve raporlaması
- sürdürülebilir üretim süreçlerinin geliştirilmesi
- yeşil dönüşüm stratejilerinin oluşturulması
- sürdürülebilirlik raporlaması ve uluslararası standartlara uyum

gibi alanlardaki danışmanlık ve kapasite geliştirme faaliyetleri desteklenmektedir. Program özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında ortaya çıkan yeni ticaret koşullarına uyum sağlanması açısından ihracatçı firmalar için önemli bir destek mekanizması niteliği taşımaktadır.

Bu kapsamda, 17 Ağustos 2022 tarihli ve 5973 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe giren İhracat Destekleri Hakkında Karar çerçevesinde uygulanan Yeşil Mutabakata Uyum Projesi Destegi kapsamında, destek kapsamına alınan şirketlerin sürdürülebilirlik dönüşümüne yönelik danışmanlık hizmeti giderleri 5 yıl süreyle %50 oranında ve toplamda 17.640.256 TL’ye kadar desteklenmektedir.

Söz konusu desteğin uygulama esasları ilgili Genelge ile düzenlenmiş olup, harcama başvurularında ibraz edilecek belgelere ilişkin Ek-3 listesi 2026 yılında güncellenmiştir. Yapılan düzenleme ile yurt içinde alınan bazı hizmetlerde, fatura düzenlenemeyen durumlarda Vergi Usul Kanununa göre fatura yerine geçen belgelerin de kabul edilebilmesine imkân tanınmıştır. Bu düzenleme, Responsible® Programı kapsamındaki sürdürülebilirlik danışmanlığı desteklerinin

daha hızlı ve etkin şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır.

Sanayide Yeşil Dönüşüm Finansmanı

Türkiye’de sanayinin yeşil dönüşümünü desteklemek amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen **Sanayide Yeşil Dönüşüm Programı**, çevre dostu üretim teknolojilerinin yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir. Program kapsamında üretim süreçlerini enerji ve kaynak verimliliği açısından iyileştiren sanayi tesislerine **Sanayide Yeşil Dönüşüm Belgesi** verilmesi öngörülmektedir.

Bu belge sayesinde işletmelerin çevresel performanslarının artırılması, uluslararası fonlara erişimlerinin kolaylaştırılması ve özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki yeni ticaret düzenlemelerine uyumlarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Program kapsamında ayrıca Dünya Bankası finansmanı ile yürütülen Türkiye’de Sanayi Emisyonlarının Azaltımı Projesi aracılığıyla sanayi sektöründe karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik yatırımlar desteklenmektedir. Proje kapsamında sanayi tesislerinde azot oksit (NOx), partikül madde (PM) ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik yatırımlar için yaklaşık 416,7 milyon ABD doları tutarında finansman sağlanması öngörülmektedir. Finansman uygulayıcı kuruluş olarak Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası görev yapmaktadır.

Enerji Verimliliği ve Karbon Azaltım Finansman Programları

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yürütülen enerji verimliliği destek programları, sanayide karbon emisyonlarının azaltılması açısından önemli finansman araçları arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda uygulanan **Verimlilik Artırıcı Proje (VAP) Destek Programı**, işletmelerin enerji verimliliğini artırmaya yönelik yatırımlarını desteklemektedir. Program kapsamında enerji verimliliğini artırmayı hedefleyen projelerin yatırım maliyetlerinin **%30’una kadar destek sağlanabilmekte** olup 2026 yılı itibarıyla destek üst limiti yaklaşık **27 milyon TL** olarak belirlenmiştir.

Programın uygulanmaya başladığı 2009 yılından itibaren **736 projeye toplam 259 milyon TL destek sağlanmış**, bu yatırımlar sayesinde yıllık yaklaşık **1,6 milyar TL enerji tasarrufu** ve

650 bin ton CO₂ emisyon azaltımı elde edilmiştir.

Bunun yanı sıra Enerjide Karbon Azaltım (EKA) Destek Programı kapsamında enerji tüketimini ve karbon emisyonlarını azaltan projeler için işletmelerin enerji giderlerinin **%30’una** kadar finansman desteği sağlanabilmektedir.

Avrupa Birliği Finansman Programları

Türkiye’nin yeşil dönüşüm sürecinde önemli finansman kaynaklarından biri de Avrupa Birliği tarafından yürütülen programlardır. Bu programlar kapsamında araştırma, inovasyon, dijitalleşme ve sürdürülebilir üretim alanlarında çok sayıda proje desteklenmektedir.

Bu kapsamda öne çıkan programlar şunlardır: **Ufuk Avrupa Programı (Horizon Europe):** 2021-2027 döneminde toplam **95,5 milyar avro bütçeye sahip olan** program kapsamında araştırma ve inovasyon projeleri desteklenmekte olup bütçenin yaklaşık **%35’i iklim eylemlerine ayrılmıştır.**

Dijital Avrupa Programı: Toplam 8,2 milyar avro bütçeye sahip program kapsamında yüksek performanslı hesaplama, yapay zekâ ve dijital altyapı yatırımları desteklenmektedir. Program aynı zamanda Avrupa Yeşil Mutabakatı hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak dijital teknolojilerin geliştirilmesini de teşvik etmektedir.

Tek Pazar Programı (COSME bileşeni): Toplam 4,2 milyar avro bütçeye sahip olan program kapsamında özellikle KOBİ’lerin rekabet gücünün artırılması, sürdürülebilir üretim ve girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir.

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA III)

Avrupa Birliği’nin aday ülkelere yönelik mali destek mekanizması olan **IPA III Programı (2021-2027)** kapsamında Türkiye’de yeşil dönüşüm alanında çok sayıda proje desteklenmektedir.

Programın **“Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık”** önceliği kapsamında çevre, enerji, ulaştırma ve dijital ekonomi alanlarında projeler yürütülmektedir. IPA III kapsamında Türkiye’de yeşil ve dijital dönüşüm alanlarında **yaklaşık 260 milyon avro bütçeli 55 proje** desteklenmektedir.

Türkiye Yatırım Platformu

Avrupa Birliği ve uluslararası finans kuruluşlarının iş birliği ile oluşturulan **Türkiye Yatırım Platformu**, sürdürülebilir yatırımların finansmanını destekleyen önemli bir mekanizmadır.

Platform kapsamında Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Dünya Bankası Grubu, Alman Kalkınma Bankası (KfW) ve Fransız Kalkınma Ajansı

(AFD) gibi uluslararası finans kuruluşları tarafından Türkiye’de sürdürülebilir yatırım projeleri desteklenmektedir.

Program kapsamında ilk çağrı döneminde Türkiye’de yaklaşık **2 milyar avro büyüklüğünde bir yatırım portföyü oluşturulması** ve bu yatırımlar için **317 milyon avro AB garanti desteği sağlanması** öngörülmektedir.

Tablo 26: İklim Düzenlemeleri Takvimi

Çerçeve / Düzenleme	Dönem	Durum (Aralık 2025)	Odak Noktası	Kapsam
CSRD Dalga 1 (Büyük Listelenmiş Gruplar)	2025 (Devam Ediyor)	Yürürlükte	Sera gazı emisyonları, geçiş planları ve KPI'lar dahil zorunlu ESRS raporlaması.	500'den fazla çalışanı olan büyük AB halka açık kuruluşları.
AB Taksonomisi (İklim Delegasyonu)	Devam Ediyor	Yürürlükte	Çevresel olarak sürdürülebilir iklim azaltma ve uyum faaliyetlerini tanımlar.	CSRD veya NFRD kapsamındaki şirketler.
AB ETS Faz IV (Genişleme)	2024 - 2030	Yürürlükte / Genişliyor	Güç, endüstri, havacılık ve denizcilik için karbon fiyatlandırması; azalan emisyon sınırları.	Enerji yoğun tesisler, havacılık ve nakliye operatörleri.
SKDM (CBAM)	2023-2026 Geçiş; 2026 Tam Uygulama	Geçiş Aşaması	Çimento, çelik, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen için gömülü karbon raporlaması ve mali yükümlülükler.	Kapsama giren ürünlerin AB ithalatçıları.
CSRD Dalga 2 (Halka Açık Olmayan Büyük Şirketler)	2026 - 2028	Kabul Edildi	Kapsam 1-2-3 emisyonları ve geçiş planlarını içeren tam ESRS iklim açıklamaları.	Daha önce NFRD kapsamında olmayan büyük AB şirketleri.
CSRD Dalga 3 (Listelenmiş KOBİ'ler)	2026 - 2029	Kabul Edildi (Muafiyet hakları ile)	Sadeleştirilmiş sürdürülebilirlik ve iklim açıklamaları.	AB'de borsaya kayıtlı KOBİ'ler.
CSRD AB Dışı Ana Şirketler	2028 - 2029	Kabul Edildi	Sera gazları ve geçiş planları dahil grup düzeyinde raporlama.	AB'de önemli cirosu olan AB dışı ana şirketler.
Ülke / Bölge	Düzenleme	Başlangıç	Odak Noktası	Kapsam
Küresel	ISSB (IFRS S1 & S2)	2024 Sonrası	İklim riskleri, fırsatları, emisyonlar ve geçiş planları.	Kabul eden yetki alanlarındaki şirketler.
Birleşik Krallık	SDR & ISSB Uyumu	2025 Sonrası	ISSB ile uyumlu iklim riskleri, emisyonlar ve geçiş planları.	Borsaya kayıtlı ve büyük Birleşik Krallık şirketleri.
ABD	SEC İklim Kuralı	2025 - 2026	İklim riskleri, Kapsam 1-2 emisyonları ve yönetim.	ABD halka açık şirketleri (Dava süreçleri devam ediyor).
Kaliforniya	SB 253 & SB 261	2026 Sonrası	Zorunlu Kapsam 1-3 emisyonları ve iklim riski açıklamaları.	Kaliforniya'da iş yapan büyük şirketler.
Kanada	Sürdürülebilirlik Standartları	2025 - 2026	ISSB ile uyumlu iklim riskleri ve emisyonlar.	Kanada halka açık şirketleri.
Avustralya	Zorunlu İklim Raporlaması	2025 - 2027	İklim riskleri, emisyonlar ve geçiş planları.	Büyük Avustralya şirketleri (Kademeli geçiş).
Japonya	ISSB Adaptasyonu	2025 Sonrası	İklim riskleri ve emisyon raporlaması.	Birincil piyasada listelenen (Prime-listed) şirketler.

2.3. Küresel Rekabetin Yeni Mimarisi: Sanayi Politikaları, Dijital Dönüşüm ve Türkiye

2.3.1. Neo-Merkantilizm: Serbest Ticaretten Sübvansiyon Mücadelesine Geçiş

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana küresel ekonomi-politik düzene yön veren ve hiper-küreselleşmeyi tetikleyen kurallara dayalı açık serbest ticaret vizyonu, 2026 yılı itibarıyla yerini radikal bir neo-merkantilist paradigmaya bırakmıştır. Bu yeni dönem, basit bir korumacılık dalgasının veya otarşi arayışının ötesinde; devletlerin askeri, endüstriyel, finansal ve teknolojik güçlerini ulusal güvenlik ile ilişkilendirdiği ve ticaret politikasını bu stratejik hedeflerin doğrudan bir kaldıraç olarak kullandığı jeo-ekonomik bir gerçekliği temsil etmektedir. Ekonomik verimlilik ve maliyet optimizasyonu gibi serbest piyasa ilkeleri, yerini tedarik zinciri dayanıklılığı, enerji otonomisi ve teknolojik egemenlik gibi sıfır toplamalı oyun kurallarına bırakmıştır.

Gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan asimetrik devlet destekleri ve mega-sübvansiyonlar, serbest rekabet zeminini tamamen aşındırmaktadır. Küresel ticaretin üç büyük odağı olan Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve

Çin, sanayi politikalarını agresif birer jeo-ekonomik enstrümana dönüştürürken; Hindistan gibi yükselen güçler de bu süreci kendi imalat sanayilerini dönüştürmek için tarihi bir fırsat olarak kullanmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarının ve çok taraflı denetim mekanizmalarının işlevsizleştiği bu yeni düzende, doğrudan yabancı yatırımlar ve küresel sermaye akışları, en yüksek devlet teşvikini sunan coğrafyalara doğru yönelmektedir. Bu durum, mega-sübvansiyon dağıtacak mali güce sahip olmayan gelişmekte olan ülkeler için hem yapısal pazar kayıpları riski yaratmakta hem de onları korumacı bariyerleri aşabilmek için hibrit ve esnek ticaret stratejileri geliştirmeye zorlamaktadır.

ABD CEPHESİ: “ÖNCE AMERİKA” CHIPS Yasası ve IRA Kapsamındaki Mega Fon- ların Dağılımı

Amerika Birleşik Devletleri, “modern arz yönlü iktisat” olarak adlandırdığı yeni sanayi stratejisiyle küresel sermayeyi kendi kıyılarına çekme

konusunda agresif bir liderlik sergilemektedir. 2022 yılında yasalaşan ve 2027 mali yılına kadar yaklaşık 280 milyar dolarlık yeni harcama yetkisi sunan CHIPS ve Bilim Yasası yarı iletken imalatını tamamen ABD sınırları içine taşımayı hedeflemektedir. ABD Ticaret Bakanlığı bünyesinde yönetilen 50 milyar dolarlık bütçenin 39 milyar doları doğrudan üretim tesisleri ve ekipman yatırımlarını teşvik etmek amacıyla tahsis edilmiş, 11 milyar doları ise yerli Ar-Ge ekosisteminin geliştirilmesine ayrılmıştır. Gelişmiş üretim yatırımlarını desteklemek adına, yarı iletken ve ekipman üretim tesislerine “Gelişmiş Üretim Yatırım Kredisi” sağlanmıştır.

Enflasyonu Düşürme Yasası ise temiz enerji, batarya teknolojileri, elektrikli araçlar ve endüstriyel karbonsuzlaşma süreçlerine yönelik 370 ila 392 milyar dolarlık tarihi bir bütçeyi harekete geçirmiştir. Bu bütçenin 271 milyar doları vergi kredileri, 121 milyar doları ise doğrudan kamu harcamaları ve Kredi Programları Ofisi aracılığıyla dağıtılmaktadır. Ayrıca Enerji Altyapısı Yeniden Yatırım Programı kapsamında atıl veya faal altyapıların dönüştürülmesi için 250 milyar dolarlık bir kredi tavanı oluşturulmuştur. Gelişmiş Araç İmalatı programı için ayrılan 3 milyar dolarlık kredi sübvansiyon bütçesi, toplam kredi yetkisini yaklaşık 55,1 milyar dolara taşımıştır. Sanayi dönüşümünü hızlandırmak amacıyla Se-

ction 48C kapsamında 10 milyar dolarlık yatırım vergi kredisi tahsis edilmiş, bunun 4 milyar doları enerji dönüşümünden etkilenen dezavantajlı topluluklardaki projelere ayrılmıştır.

ABD yönetimi, modern arz yönlü iktisat yaklaşımı doğrultusunda hayata geçirdiği CHIPS ve Enflasyonu Düşürme yasalarıyla öncelikli olarak kritik teknolojilerde küresel tedarik zinciri bağımlılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Özellikle yarı iletken imalatını ve batarya üretimini tamamen kendi sınırları içine taşıyarak, ulusal güvenlik unsuru haline gelen bu sektörleri dışsal krizlere ve jeopolitik risklere karşı korunaklı kılmayı hedeflemektedir. Bu strateji vasıtasıyla, küresel çip ve temiz enerji üretimindeki Asya merkezli tekel yapısının kırılarak üretim ağırlık merkezinin yeniden Kuzey Amerika'ya kaydırılması planlanmaktadır.

Diğer taraftan, sağlanan tarihi bütçeler ve agresif vergi kredileriyle küresel ölçekteki Ar-Ge ve sanayi sermayesinin ABD kıyılarına çekilmesi öngörülmektedir. Kamu kaynaklarının kaldırarak etkisiyle özel sektör yatırımlarını tetikleyen bu model, ülkenin temiz enerji, elektrikli araçlar ve endüstriyel karbonsuzlaşma gibi geleceğin pazarlarında küresel standartları belirleyen teknolojik liderliğini pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede ABD, yeni nesil endüstriyel devrime

öncülük ederek küresel ekonomideki üstünlüğünü uzun vadeli olarak garanti altına almayı hedeflemektedir.

Son olarak bu makroekonomik hamle, iç pazarda yapısal bir sanayi dönüşümünü ve istihdam hareketliliğini başlatmayı hedeflemektedir. Atıl durumdaki altyapıların yeşil enerji ekosistemine entegre edilmesi ve milyarlarca dolarlık hibe mekanizmalarıyla, ülke genelinde yüksek nitelikli istihdam alanlarının yaratılması amaçlanmaktadır. Yatırımların belirli bir kısmının enerji dönüşümünden olumsuz etkilenen dezavantajlı bölgelere kanalize edilmesi ise ekonomik büyümenin tabana yayılmasını ve yerli sanayi tabanının topyekûn modernize edilmesini hedefleyen bir iç refah stratejisidir.

AVRUPA BİRLİĞİ CEPHESİ: DÜZENLEYİCİ GÜÇTEN SÜBVANSİYON GÜCÜNE GEÇİŞ **Yeşil Mutabakat Sanayi Planı ve Devlet Yardımlarının Gevşetilmesi**

Avrupa Birliği, ABD'nin korumacı IRA hamlesine ve Çin'in sistematik pazar hakimiyetine yanıt vermek amacıyla, tarihi boyunca savunduğu "serbest ve rekabetçi iç pazar" ilkelerinden geri adım atmak zorunda kalmıştır. Brüksel, Avrupa sanayisinin dekarbonizasyon sürecini hızlandırmak ve üretimin kıta dışına kaçmasını engellemek amacıyla Yeşil Mutabakat Sanayi Planı ve Net Sıfır Sanayi Yasası çerçevesinde devlet yardımı kurallarını radikal bir şekilde gevşetmiştir. Geçici Kriz ve Geçiş Çerçevesi kapsamında üye ülkelerin net sıfır ekonomisine geçişi desteklemek amacıyla doğrudan sübvansiyonlar, vergi kolaylıkları ve yabancı teşvikleri "eşleme" mekanizmalarını kullanmalarının önü açılmıştır.

Ayrıca Haziran 2025'te kabul edilen Temiz Sanayi Yatırım Yardımı Çerçevesi, stratejik temiz teknoloji varlıkları için daha kısa amortisman süreleri ve hedefli vergi kredileri gibi esneklikler getirmiştir. 2024 yılında AB genelinde harcanan toplam devlet yardımı tutarı, dekarbonizasyon projelerine verilen onayların etkisiyle 168,2 milyar avroya ulaşmıştır. Bu yeni dönemde onaylanan mikroelektronik ve temiz teknoloji destekleri, kıta genelinde yeni "Avrupa Şampiyonları" yaratma arzusunu yansıtmaktadır.

İç Pazarın Bozulması: Fransız-Alman Ulusal Sübvansiyon Yarışı

Avrupa Birliği genelinde devlet yardımı kurallarının esnetilmesi, üye ülkeler arasında derin

bir yapısal eşitsizliği ve iç pazar distorsiyonunu (rekabet bozulmasını) beraberinde getirmiştir. Birlik üyesi tüm ülkelerin kendi sanayilerine aktarabilecekleri ulusal bütçe olanakları aynı düzeyde değildir. Nitekim kriz döneminde onaylanan olağanüstü devlet yardımlarının üçte ikisinden fazlası yalnızca Almanya ve Fransa tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu iki ülkenin AB toplam ekonomik büyüklüğündeki payı yüzde 40 civarındayken, kriz yardımlarının ezici bir çoğunluğunu tek başlarına sırtlamaları, kendi sanayilerini korumak adına "ulusal şampiyonlar" yaratma politikasına saptıklarını ve tek pazarın rekabetçi eşitliğini bozduklarını göstermektedir. Geri kalan 20'den fazla üye ülkenin toplam payının çok düşük seviyelerde kalması, AB içindeki ekonomik asimetriyi net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu asimetrik teşvik gücünün en somut örneği, İsveçli bir batarya üreticisinin Almanya yatırım sürecinde yaşanmıştır. Şirket, ABD'nin sunduğu cazip teşvikler nedeniyle rotasını Amerika'ya çevirmek üzereyken, Alman hükümeti AB'nin "sübvansiyon eşleme" yetkisini kullanarak devreye girmiştir. Avrupa Komisyonu'nun onayıyla şirkete sağlanan büyük ölçekli ulusal sübvansiyon paketi, yatırımın Almanya'da kalmasını sağlamıştır. Benzer şekilde, gelişmiş AB ekonomileri enerji yoğun temel sanayi kollarını korumak için doğrudan elektrik fiyat sübvansiyonlarını devreye alırken; mikroelektronik ve yarı iletken gibi stratejik alanlarda milyarlarca avroluk devlet desteklerini arka arkaya onaylatmıştır. Bu durum, bütçe imkânı geniş olan ülkelerin küresel yatırımları ve kritik sektörleri kendi topraklarında tutarak blok içi uçurumu derinleştirdiğini kanıtlamaktadır.

ASYA CEPHESİ: ÇİN'İN TEKNOLOJİK OTOKRASİSİ VE HİNDİSTAN'IN PLİ ATILIMI **Çin'in Kapasite Fazlası ve 2025-2026 Avrupa "Batarya Pazarı Şoku"**

Çin Halk Cumhuriyeti'nin güneş panelleri, rüzgar türbinleri, lityum-iyon bataryalar ve elektrikli araçlar gibi yeşil teknoloji sektörlerine yönelik uzun vadeli ve agresif devlet destekleri, ülke içinde devasa bir üretim kapasitesi fazlası yaratmıştır. İç pazarın bu üretimi eritememesi ve ABD'nin Çin menşei temiz teknoloji ürünlerine yönelik gümrük vergilerini çok yüksek seviyelere çıkarması, küresel ticaret akışlarında büyük bir sapmaya yol açmıştır. Amerikan pa-

zarına erişimi engellenen Çinli üreticiler, gümrük duvarları nispeten daha düşük olan Avrupa Birliği pazarına yönelmiştir.

Bu durum, Avrupa genelinde yıkıcı bir “Çin Şoku” dalgası başlatmıştır. AB’nin Çin ile olan ticaret açığı rekor seviyelere fırlarken, iki blok arasındaki ticaret dengesi Çin lehine asimetrik bir biçimde bozulmuştur. Çinli üreticiler, AB’nin mevcut gümrük tarifelerini aşmak için akıllıca hareket ederek, vergi kapsamı dışındaki hibrit araç ihracatını katlayarak bu etkiyi derinleştirmiştir.

Söz konusu kapasite yönlendirmesi, Avrupa batarya imalat sanayisinde büyük bir kırılma yaratmıştır. Çinli üreticilerin kâr marjlarından fedakarlık ederek fiyat düşürme stratejisi, Avrupa iç pazarında lityum pillerde derin bir fiyat çöküşüne sebep olmuştur.

2022 enerji kriziyle birlikte Avrupa’da üretim maliyetlerinin yapısal olarak yükselmesi, buna karşın Çin’in fiyat düşüş trendine girmesi, Çin lehine kalıcı bir fiyat avantajı yaratmıştır. Bu baskı karşısında Avrupalı yerli üreticiler yatırımlarını ertelemek ve istihdamı kısmak zorunda kalırken; pazar payını korumak ve alternatif aramak isteyen Avrupalı alıcıların yöneldiği Güney Kore ve Japonya menşeli üreticilerin pazardaki kümülatif payı belirgin şekilde artmıştır. Öte yan-

dan Çinli üreticiler, gelişmiş savunma mekanizmaları bulunmayan Latin Amerika, Güneydoğu Asya ve Afrika pazarlarına yönelik ihracatlarını da hızla artırarak küresel ölçekte bir mevzuat boşluğu avantajı yürütmüşlerdir. Çin yönetimi, bu agresif üretim ve ihracat modeliyle öncelikli olarak ülke içinde biriken devasa üretim kapasitesi fazlasını ve istihdam baskısını küresel pazarlara aktarmayı, böylece iç ekonomik riskleri dışarıya ihraç ederek yerel sanayinin sürekliliğini korumayı amaçlamaktadır. Fiyatları Avrupalı ve Amerikalı üreticilerin rekabet edemeyeceği seviyelere çekerek Batı merkezli sanayi alt yapısını tasfiye etmeyi hedefleyen bu strateji, dünyanın yeşil enerji ve elektrikli araç dönüşümünde Çin teknolojisine yapısal olarak bağımlı kalmasını garantilemeyi planlamaktadır.

Son olarak Pekin, Batı pazarlarında karşılaştığı gümrük bariyerlerini, mevzuat korumaları zayıf olan Latin Amerika, Afrika ve Güneydoğu Asya gibi gelişmekte olan pazarlarda kalıcı üstünlük kurarak ikame etmeyi ve bu bölgelerin yeni nesil sanayi standartlarını kendi lehine şekillendirmeyi hedeflemektedir.

Hindistan’ın PLI Programları: Küresel Teknoloji Devlerinin Yeni Üretim Üssü

Hindistan, Çin’e olan küresel bağımlılığı azaltmak ve risklerini dağıtmak isteyen uluslararası teknoloji ve otomotiv devlerini kendi ülkesine

çekmek amacıyla “Üretim Bağlantılı Teşvik” (PLI) programlarını devreye almıştır. Stratejik sektörleri kapsayan ve doğrudan yerli katma değer artışı ile üretim hacmini ödüllendiren bu model, çok kısa sürede milyarlarca dolarlık kümülatif yatırım çekmeyi başarmıştır. Programın çarpan etkisiyle ülke genelinde devasa bir satış hacmi oluşmuş, ihracatta tarihi rekorlar kırılmış ve milyonlarca kişiye doğrudan ve dolaylı nitelikli istihdam imkânı yaratılmıştır.

Bu başarının en somut görüldüğü alan büyük ölçekli elektronik imalatı ve bilişim donanımları olmuştur. Dağıtılan güçlü teşvik mekanizmaları, küresel devlerin tedarik zincirlerini ve ana üretim üslerini Hindistan’a kaydırmasını sağlamıştır.

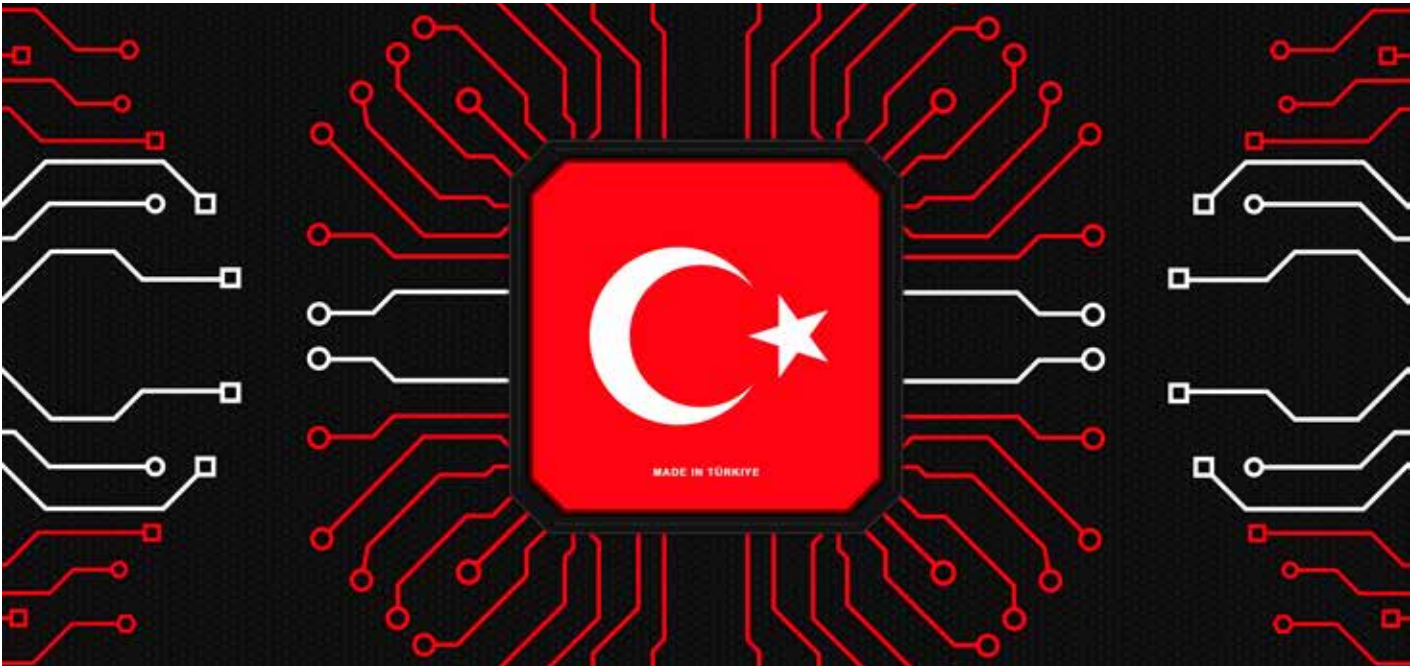
Nitekim akıllı telefonlar, petrol ürünlerinden sonra ülkenin en çok ihraç ettiği birinci sıradaki emtia kalemi haline gelmiştir. 2021 yılında akıllı telefonlar, kablosuz ağ cihazları (modemler, yönlendiriciler) ve telekomünikasyon aksamaları ürün grubunda (8517) Hindistan’ın ihracatı yaklaşık 6,5 milyar dolarken, 2025 yılında 33,8 milyar dolara yaklaşmıştır. Hindistan hükümeti, bu olağanüstü performans üzerine elektronik bileşen imalatına ayırdığı teşvik bütçesini neredeyse iki katına çıkarma kararı almıştır.

Benzer bir yapısal dönüşüm otomotiv ve gelişmiş otomotiv teknolojileri segmentinde de yaşanmaktadır. Büyük ölçekli yatırımların çekildiği bu alanda, özellikle sıfır emisyonlu araç üreten

ve yerli parça kullanım oranını yüzde 50’nin üzerine çıkaran üreticilere verilen destekler artırılmıştır. Ağır Sanayi Bakanlığı’nın yeni dönemde otomotiv teşvik bütçesini iki katına çıkarma hamlesiyle birlikte Hindistan; sadece parçaların birleştirildiği bir montaj sanayisinden, derin ve nitelikli parça yerileştirmesine geçerek küresel teknoloji tedarikinde kilit bir güvenli liman haline gelmiştir. Hindistan yönetimi, bu kapsamlı teşvik modeliyle öncelikli olarak küresel şirketlerin Çin’den çıkış veya Çin’e alternatif arayış süreçlerini (Çin+1 stratejisini) kendi lehine fırsata çevirmeyi ve küresel tedarik zincirlerinin yeni ana üssü olmayı amaçlamaktadır. Ülke sanayisini basit bir montaj ekonomisinden kurtararak, yüksek teknoloji bileşenlerinin ve parçalarının içeride üretildiği derin bir yerleşme modeline geçirmeyi hedefleyen bu strateji, Hindistan markasını küresel pazarda güvenilir ve ikame edilemez bir teknoloji ortağı konumuna yükseltmeyi planlamaktadır. Son olarak Yeni Delhi, bu makroekonomik dönüşüm sayesinde ülkenin devasa genç nüfusu için uzun vadeli, nitelikli ve sürdürülebilir istihdam alanları yaratmayı, böylece ihracata dayalı sanayileşme yoluyla yerel ekonomik büyümeyi kalıcı olarak tabana yaymayı hedeflemektedir.

Türkiye’nin Yeni Nesil İhracat Destekleri ve Stratejik Yapısı

Türkiye, küresel ticaret haritasındaki payını istikrarlı bir şekilde artırmak ve ihracatçısını dış pazarlarda çok boyutlu bir rekabet gücüne kavuşturmak adına, fason üretim sarmalından kur-

tularak yüksek katma değerli, inovatif ve markalı ihracata geçişi merkeze alan, tamamen yenilenmiş bir devlet teşviki ekosistemi uygulamaktadır. Ticaret Bakanlığı'nın yürürlüğe koyduğu yeni nesil ihracat destek kararları, bir firmanın dijital dünyadaki ilk adımından küresel bir endüstriyel marka olma yolculuğuna kadar tüm süreçleri uçtan uca finanse edecek ve firmaların küresel risklerini paylaşacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu destek modeli, geleneksel ihracat yöntemlerinin ötesine geçerek, dünya ticaretindeki yapısal kırılmaları ve dijital dönüşümü yakından takip eden dinamik bir kaldıraç görevi görmektedir.

Bu yeni yapının en hızlı büyüyen ve en dinamik ayaklarından birini, küresel perakende trendlerini doğrudan yakalayan yeni nesil e-ihracat destekleri oluşturmaktadır. Türkiye, küresel dijital pazaryerlerindeki Türk markası algısını en üst seviyeye çıkarmak amacıyla, şirketlerin uluslararası platform entegrasyonlarını, dijital reklam harcamalarını, arama motoru optimizasyonlarını ve en kritik maliyet kalemlerinden biri olan yurt dışı sipariş karşılama ile depo lojistik giderlerini çok güçlü hibe oranlarıyla doğrudan fonlamaktadır. Böylece mikro, küçük ve orta ölçekli üreticilerin dünya çapındaki dev e-ticaret platformları üzerinden doğrudan nihai tüketiciye ulaşması ve sınır ötesi ticarete ölçek büyütmesi kolaylaştırılmaktadır. Fiziki dünyada kalıcı varlık göstermek ve dağıtım ağını genişletmek isteyen geleneksel ihracatçılar için ise süreç kesintiye uğramadan devam ettirilmektedir; firmaların hedef pazarlarda açtığı ofis, mağaza, showroom ve lojistik depoların kira giderleri ile bu birimlerin küresel çapta tanınmasını sağlayacak reklam ve halkla ilişkiler faaliyetleri, her bir ülke için yıllara sâri olacak şekilde oldukça yüksek bütçeli üst sınırlarla devlet tarafından desteklenmektedir. Ayrıca şirketlerin uluslararası nitelikteki prestijli sektörel fuarlara katılımları, seyahat ve stant harcamaları da bu bütüncül finansman ağının bir parçası olarak desteklenmektedir.

Sistemin en stratejik, en güncel ve makroekonomik açıdan en kritik odak noktası ise Avrupa Birliği Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması gibi yeni nesil yeşil ticaret duvarlarına ve korumacı politikalara karşı bir savunma kalkanı olarak geliştirilen Yeşil Dönüşüm ve Sürdürü-

lebilirlik Destekleridir. Bu doğrultuda hayata geçirilen güncel programlar ve uyum projeleri aracılığıyla, ihracatçı firmaların yeşil dönüşüm danışmanlıkları, kurumsal karbon ayak izi ölçümleri, sürdürülebilirlik yol haritaları hazırlama süreçleri ve AB standartlarına tam uyum sağlamak için ihtiyaç duydukları uluslararası geçerliliğe sahip test, laboratuvar, çevre etiketi ve sertifikasyon maliyetleri çok yüksek limitlerle devlet tarafından üstlenilmektedir. Buradaki temel makro hedef, Türk sanayisinin lokomotifi konumundaki ihracatçı sektörleri yaklaştırmakta olan karbon vergisi bariyerlerinden korumak, küresel tedarik zincirlerinde yaşanabilecek olası pazar kayıplarını engellemek ve yeşil üretime dayalı yapısal bir rekabet avantajı elde ederek Türkiye'yi temiz teknoloji üreten bölgesel üssü haline getirmektir.

Sürecin kurumsal ve küresel zirve noktasında ise dünyanın ilk ve tek devlet destekli markalaşma programı olan Turquality odaklı vizyon yer almaktadır. Potansiyeli yüksek olan, kurumsal dönüşümünü gerçekleştirmiş ve uluslararası pazarlarda kalıcı marka değeri oluşturabilecek firmaların yurt dışı odaklı marka, patent, tescil, stratejik yazılım entegrasyonları ve küresel danışmanlık harcamaları limitsiz veya çok geniş bütçelerle desteklenerek, küresel ölçekte rekabet edebilecek "Türk çok uluslu şirketleri ve şampiyonları" yaratılması amaçlanmaktadır. Finansman, likidite ve risk yönetimi bacağına ise Türk Eximbank ve İhracatı Geliştirme Anonim Şirketi (İGE) iş birliğiyle çok güçlü bir finansal koruma kalkanı işletilmektedir; teminat sorunu yaşayan veya yüksek faiz yükü altında ezilmek istemeyen ihracatçılara yönelik özel kefalet mekanizmaları devreye alınmakta, uygun maliyetli ve uzun vadeli ihracat kredileri ile uluslararası alacak sigortası programları sayesinde ihracatçının finansmana kesintisiz erişimi sağlanırken, vadeli ticaret riskleri de devlet güvencesi altına alınmaktadır. Türkiye, tüm bu güncel, agresif ve bütüncül destek mimarisiyle, sadece coğrafi ve lojistik yakınlığına güvenen düşük maliyetli bir tedarikçi olmak yerine; yüksek katma değerli ürün üreten, yeşil dönüşüme ve dijitalleşmeye tam uyum sağlamış, kendi özgün markalarıyla küresel raflarda ve tedarik zincirlerinde vazgeçilmez bir aktör olarak yer alan yeni nesil bir ihracatçı profili inşa etmeyi hedeflemektedir.

2.3.2. Dış Ticaret Finansmanında ve Şeffaflıkta Blokzincir Dönüşümü

Blokzincir ve Dış Ticarete Etkisi

Uluslararası ticaret, yüzyıllardır fiziksel kâğıtlara, ıslak imzalara ve bu kâğıtların ülkeler arasında posta ile taşınmasına dayanıyor. Bir malı üretip başka bir ülkeye satmak; bankalar, gümrükler, limanlar ve nakliyeciler arasında dönen düzinelerce kâğıt onayını beklemek anlamına geliyor. Bu durum hem çok ciddi zaman kayıplarına yol açıyor hem de kurye masrafları ve işlem hataları nedeniyle şirketlerin üzerine büyük bir mali yük bindiriyor.

Blokzincir, bu hantal kâğıt trafiğini ortadan kaldırarak ortak ve dijital bir kayıt defteridir. Bu teknolojiyi, ticaretin tüm paydaşlarının (ihracatçı, ithalatçı, bankalar, gümrükler ve taşıyıcılar) aynı anda gördüğü ve üzerinde yazan bilgilerin kesinlikle değiştirilemediği, kopyalanamadığı dijital bir güven ağı olarak düşünebiliriz. 2025 yılı, bu teknolojinin laboratuvarlardan çıkıp doğrudan gümrük kapılarında ve şirketlerin finansman süreçlerinde can bulduğu bir yıl oldu.

Şirketlerin Blokzincirle Kazanımları

Dış ticaret yapan firmalar, blokzincir kullanarak

pek çok alanda somut başarılar elde ediyor. Örneğin, geleneksel ticarete, malların gemiye yüklendiğini gösteren kâğıt belgelerin (konşimento) uçakla veya kuryeyle alıcının eline ulaşması beklenir. Belge ulaşmadan alıcı malı limandan çekemez, banka da satıcıya parasını ödemez. Ancak şirketler bu belgeleri blokzincir üzerinden dijital olarak oluşturup saniyeler içinde karşı tarafa transfer ediyor. Belgenin sahtesi üretilmediği için gümrükler ve bankalar daha hızlı şekilde onay süreçlerini tamamlıyor. Bankaların ticaret ödemelerini onaylama süresi ortalaması ve gümrük onay süreçleri önemli oranda hızlanıyor. Bununla birlikte ihracatçılar için en büyük sorunlardan biri, ürettiği malın parasını bir an önce tahsil etmektir. Para, banka onayları yüzünden yolda bekledikçe ihracatçı firmaların finansal sağlığı zedeleniyor. Ancak blokzincirle firmalar “Akıllı Sözleşme” adı verilen dijital anlaşmalar kullanıyorlar. Örneğin; “Gemi limana yanaşıp gümrük onayı dijital sisteme düştüğü an, ithalatçının parası otomatik olarak ihracatçının hesabına geçsin” diye sisteme komut veriliyor. Sistem, insan müdahalesi olmadan ödemeyi anında serbest bırakıyor. Bu

da finansman sağlığını koruyan bir yapı olarak karşımıza çıkıyor.

Bunun yanı sıra blokzincirin güven unsurunu perçinleyen başka yönleri de bulunuyor. Dış ticarette en sık yaşanan dolandırıcılık yöntemlerinden biri, aynı ihracat faturasıyla birden fazla bankadan kredi çekmektir (mükerrer fonlama). Bankalar bu riski göze almak için KOBİ'lere çok zor kredi verir veya yüksek faiz ister. Blokzincir sisteminde her faturanın benzersiz dijital bir damgası (şifresi) bulunur. Bir banka faturayı fonladığında, bu bilgi sistemde saniyeler içinde işaretlenir. İkinci bir banka faturayı sorguladığında sistem uyarı verir.

BLOKZİNCİRİN DIŞ TİCARETTE KULLANIM ALANLARI

Dijital Taşıma Belgeleri (Kâğıtsız Nakliye)

Deniz taşımacılığında gemideki malların mülkiyetini temsil eden kâğıtlar tamamen dijitalleşti. Şirketler artık kâğıt konşimento basmak, bunu gümrük gümrük gezdirmek zorunda kalmıyor. Taşımacılık yapan büyük denizcilik hatları, 2025 yılı boyunca ortak dijital standartlar belirleyerek belgeleri tamamen internet üzerinden güvenli ve hukuka uygun şekilde devretmeye başladı.

Gümrüklerde Hızlı Geçiş (Dijital Koridorlar)

İhracat yaptığımız bazı ülkeler, limanlardaki yığılmayı önlemek için gümrük belgelerini önceden talep ediyor. Önceden tedarik edilmiş belgeleri incelemek ve tek elde toplamak, süreci hızlandırıyor.

Ürün Takibi ve Şeffaflık (Tüketici ve Regülasyon Uyumu)

Özellikle Avrupa Birliği (AB) pazarına mal satan ihracatçılarımız için ürünün geçmişini ispat etmek giderek önemli bir hale geliyor.

Tekstilde Dijital Ürün Pasaportu: AB'nin getirdiği yeni kurallar doğrultusunda, ihraç edilen bir kıyafetin üzerine yerleştirilen karekod sayesinde, o kıyafetin hangi iplikten yapıldığı, nerede dikildiği, ne kadar su ve enerji harcanarak üretildiği blokzincire kaydediliyor. Alıcı perakendeci veya gümrük memuru karekodu telefonla okuttuğunda ürünün tüm "yaşam hikayesini" görüyor. Bu pasaporta sahip olmayan mallar gelecekte AB pazarına girmekte zorlanacak.

Tarımda Ormansızlaşma Takibi: AB, 2025 sonu itibarıyla ithal ettiği gıda ve tarım ürünlerinin yakın zamanda ormanlık alanların kesilmesiyle elde edilen arazilerde üretilmediğini kanıtlamayı şart koşuyor. Üretim alanları ve geçmişinin blokzincire kaydedilerek ürünün bütün yolculuğu belgelenebilir oluyor.

Sınır Ötesi Kolay Ödemeler (Dijital Para Birimleri)

Uluslararası para transferleri (SWIFT sistemi), aradaki muhabir bankalar ve saat farkları nedeniyle hem çok masraflı oluyor hem de günlerce sürebiliyor. Büyük şirketler ve bankalar, doğrudan dolar veya avroya endekli, devlet kontrolündeki güvenli dijital para birimlerini (stablecoin veya dijital merkez bankası para-larını) kullanmaya başladı. Para transferi, aracı bankalar olmadan doğrudan satıcıdan alıcıya geçiyor. Bu da ticaret işlemlerinde çok önemli bir hız kazanımı anlamına geliyor.

TÜRKİYE'NİN GÜNCEL BLOKZİNCİR UYGULAMALARI

Türkiye, dış ticarete blokzincir kullanımında oldukça hareketli bir 2025 yılı geçirdi:

- **İlk Dijital Tahvil:** Ülkemizin köklü bir özel bankası, Haziran 2025'te doğrudan blokzincir altyapısını kullanarak 100 milyon dolarlık Türkiye'nin ilk dijital tahvil ihracını başarıyla gerçekleştirdi. Bu adım, finans dünyasında dijital teknolojilerin güvenilirliğini tescilledi.

- **Dış Ticaret Anomali Tespit Sistemi:** Ticaret Bakanlığı bünyesinde devreye alınan yapay zeka tabanlı bu sistem; ithalat süreçlerindeki usulsüzlükleri, tarife saptırmalarını ve riskli senaryoları veri madenciliği algoritmalarıyla tarayarak 7,6 milyar liralık vergi ve teminatın eksik beyan edilmesini engellemiştir.

- **Dijital Türk Lirası:** Merkez Bankası, Dijital Türk Lirası testlerinde ikinci faz çalışmaları devam ederken, Kasım 2025'te İkinci Faz İlerleme Raporu yayımlandı. Dijital paramızın en büyük gücü "programlanabilir" olmasıdır. Bu sayede ilerleyen dönemde, bir mal sınır kapısından geçtiği anda ödemenin otomatik olarak Dijital Türk Lirası ile yapılması mümkün hale gelecek.

Türkiye'nin Teknolojik Girişimi: Dijital Türk Lirası Projesi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)

öncülüğünde yürütülen Dijital Türk Lirası Projesi, 24 Kasım 2025 tarihinde yayınlanan İkinci Faz İlerleme Raporu ile birlikte artık teknik olarak olgun bir seviyeye geldi. Dijital Türk Lirası, kripto paralar gibi fiyatı dalgalanan veya sahipsiz bir varlık değil; doğrudan Merkez Bankası yükümlülüğünde ihraç edilen, fiziksel banknotlarımızın dijital dünyadaki birebir karşılığıdır. 2025 yılı boyunca yapılan yoğun testler sonucunda dijital paramız, sadece günlük ödemeleri kolaylaştıran bir araç olmanın ötesine geçerek kurumsal kullanım için güçlü teknik özellikler kazandı.

Dijital Türk Lirası'nın Temel Özellikleri

•**Programlanabilir Ödemeler (Ödeme Paketleri):** Dijital Türk Lirası'nın en yenilikçi taraflarından biri, üzerine belirli kurallar tanımlanabilmesidir. “Ödeme şablonları” ve “ödeme paketleri” sayesinde para, tarafların anlaştığı şartlar (örneğin teslimatın gerçekleşmesi) doğrulandığında otomatik olarak el değiştirir.

•**Çevrimdışı Ödeme Yeteneği (İnternetsiz Kullanım):** İnternet bağlantısının veya mobil ağın olmadığı kırsal alanlarda ya da altyapı kesintilerinde bile, akıllı kartlar ve NFC teknolojisi sayesinde dijital para ile güvenli ödemeler test ediliyor.

•**Kullanıcı Egemen Kimlik (KEK) ve Mahremiyet:** TÜBİTAK'ın sunduğu SSI Türkiye Platformu altyapısına entegre edilen bu sistem, kullanıcıların kişisel verilerini asgari düzeyde tutarak kriptografik olarak doğrulanmasını sağlıyor. Merkez Bankası dahil üçüncü tarafların kullanıcıların harcama tercihlerini takip etmesi teknik olarak engelleniyor.

•**Temsili Varlık Sistemi (TVS):** Gerçek hayattaki malların, tahvillerin veya finansal varlıkların dijital dünyada “jetonlaştırılması” ve bunların dijital para ile güvenle takas edilmesi bu simülasyon altyapısı sayesinde test edildi.

Dijital Türk Lirası'nın İhracat Süreçlerine Olası Katkıları

Dijital Türk Lirası'nın sahip olduğu bu altyapı, ihracat süreçlerinin kolaylaştırılmasında ve maliyetlerinin düşürülmesinde önemli roller üstlenebilir.

“Ödeme Karşılığı Teslimat” ile Takas Riskinin Azaltılması

İhracat süreçlerinde “para gönderildi ama mal

gelmedi” ya da “mal gönderildi ama para ödenmedi” gibi güvene dayalı riskler her zaman mevcuttur. Dijital Türk Lirası'nın programlanabilir yapısı sayesinde, ihraç edilen malın gümrükten geçtiği dijital olarak doğrulandığı anda, alıcının hesabındaki para saniyeler içinde satıcıya aktarılabilir. Şartlar yerine getirilmezse para transferi gerçekleşmiyor ve böylece iki tarafın da ticari riski önemli ölçüde azalıyor.

Sınır Ötesi Ödemelerde Alternatif Kanallar ve Maliyet Avantajı

Bugün sınır ötesi para transferleri (SWIFT gibi sistemler), aradaki muhabir bankalar ve saat farkları nedeniyle yavaş ve yüksek komisyonlu işleyebiliyor. Merkez Bankası'nın yürüttüğü sınır ötesi ödeme testleri, dijital paraların ortak bir dağıtık platform üzerinde doğrudan transfer edilmesini hedefliyor. Bu sistem yaygınlaştığında, ihracatçı firmalar aracı bankalara takılmadan, doğrudan dijital cüzdanlar üzerinden, daha düşük maliyetli ve hızlı ödemeler alabilecek.

Tedarik Zinciri Finansmanının Kolaylaşması

İhracat yapan büyük bir ana sanayi kuruluşu, Merkez Bankası'nın sunduğu dijital ödeme paketlerini kullanarak, tedarikçisi olan küçük KO-Bİ'lere ileri tarihli ve koşullu ödeme taahhütleri verebilir. Bu taahhütler blokzincir üzerinde kesin ve değiştirilemez olduğu için, en alt kademede ham madde üreticisi bile bu dijital belgeyi bankaya teminat gösterip çok daha kolay ve düşük maliyetli finansmana erişebilir. Bu durum, tüm ihracat zincirindeki nakit akışını canlandırmaya katkı sağlar.

2.3.3. Küresel Kamu Politikalarında Yapay Zeka Hazırlığı ve Türkiye'nin Konumu

Oxford Insights, sekizinci baskısını yayınladığı Hükümetlerin Yapay Zeka Hazırlık Endeksi 2025 raporunda temel araştırma sorusunu köklü bir biçimde değiştirmiştir. Önceki yıllarda yalnızca “hükümetlerin kamu hizmetlerinde yapay zekayı uygulamaya ne kadar hazır olduğu” sorusuna odaklanan endeks, 2025 yılı itibarıyla odağını genişleterek “Bir hükümet yapay zekayı halkın yararına ne ölçüde kullanabilir?” sorusunu merkeze almıştır.

Bu yapısal yaklaşım değişimiyle birlikte endeks, tarihindeki en büyük veri kümesine ulaşarak 195 ülkenin yapay zeka hazırlık seviyesini analiz etmiştir. Raporda, 2025 yılının son ayında yayınlanan ilk taslak verilerin hatalı puanlar ve sıralamalar içerdiği belirtilmiş; 2026 yılının Mayıs ayında yayınlanan bu güncel sürümün, doğrulanmış ve kesinleşmiş verileri barındırarak önceki raporu geçersiz kıldığı açıkça tes-cillenmiştir.

Yapay Zeka Hazırlık Endeksi

Hükümetlerin yapay zekayı toplumsal faydaya, sektörel yenilikçiliğe (sağlık, eğitim gibi) ve ekonomik yayılıma dönüştürme kapasitesini ölçen yeni çerçeve; 6 ana sütun, 14 boyut ve 63 yapısal gösterge üzerinden kurgulanmıştır. Ra-

porun 9. sayfasında yer alan kuramsal şemaya göre, yapay zekaya hazır bir devlet mekanizmasının omurgasını oluşturan 6 ana sütun şu şekildedir:

Politika Kapasitesi: Hükümetin net bir ulusal vizyon doğrultusunda etkili yapay zeka politikaları tasarlama, kaynak atama ve uluslararası iş birliklerine katılım sağlama yetkinliği.

Yönetişim: Vatandaş haklarını ve toplumsal çıkarları koruyacak esnek düzenleyici uyum (mevzuat) ve etik ilkelerin kamusal uygulamalarla teşvik edilmesi.

Yapay Zeka Altyapısı: Uzun vadeli model geliştirmeyi destekleyen bilgi işlem kapasitesi ile sınır ötesinde güvenle akan yüksek kaliteli veri akışı.

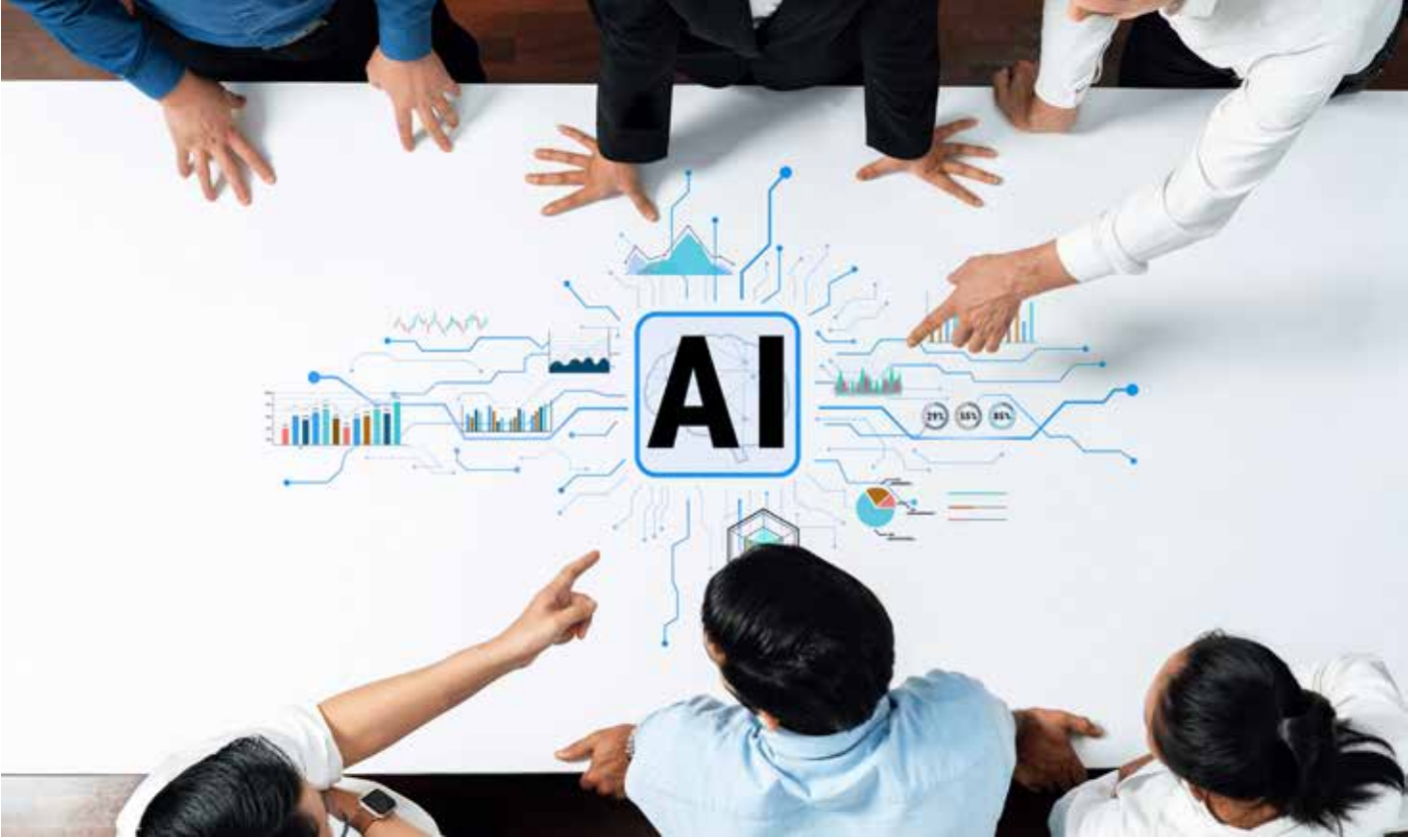
Kamu Sektörü Adaptasyonu: Kamusal sorunların çözümünde yapay zekanın test edilmesi, ölçeklenmesi ve e-devlet sunum yetenekleriyle fiiliyata dökülmesi.

Gelişme ve Yayılım: Yerel talebi karşılayacak olgun bir yapay zeka sektörünün, nitelikli insan sermayesinin ve endüstriyel araştırma-geliştirme yayılımının mevcudiyeti.

Direnç / Esneklik: Yapay zekanın yaygınlaşmasıyla doğan toplumsal, ekonomik ve çevresel dönüşüm riskleri ile ulusal güvenlik tehditlerinin önceden takibi

Tablo 27: Küresel Sıralama ve Türkiye'nin Durumu

Sıra	Ülke	Genel Puan	Politika Kapasitesi	Yapay Zeka Altyapısı	Yönetişim	Kamu Sektörü	Yayılım	Direnç Esneklik
1	ABD	88,3	92,50	91,77	82,50	92,87	88,16	78,28
2	Fransa	80,8	77,50	76,27	90,00	97,18	68,20	88,63
3	Birleşik Krallık	77,7	100,00	72,49	92,27	68,93	68,46	83,30
4	Hollanda	77,1	92,00	69,85	94,19	94,01	62,50	66,61
5	Güney Kore	76,8	96,00	68,21	90,73	79,23	65,88	82,71
6	Almanya	76,7	84,50	73,28	91,17	82,89	66,24	73,37
7	Singapur	76,4	85,00	74,46	78,30	92,50	64,15	76,42
8	Çin	76,2	92,50	78,36	91,14	49,02	74,67	77,34
9	Avustralya	75,7	100,00	70,02	79,04	82,67	62,70	82,94
10	Norveç	74,8	88,00	65,67	94,02	84,17	60,57	77,50
53	Türkiye	58,9	77,00	52,76	68,18	77,59	45,70	47,27

Endeks skorlarında 88,3 puanla ilk sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri; güçlü sektörel yayılımı (88,1) ve kamu sektörü entegrasyonu (92,8) sayesinde küresel teknoloji ekosistemindeki liderliğini sürdürmektedir.

Fransa (80,8) ve Birleşik Krallık (77,7) gibi Batı Avrupa ekonomileri, özellikle güçlü politika vizyonları ve gelişmiş yönetim yapılarıyla öne çıkmaktadır. Sekizinci sırada yer alan Çin (76,2) ise her ne kadar yönetim ve veri şeffaflığı gibi alanlarda dış dünyadan ölçüm zorlukları barındırsa da, altyapı (78,3) ve teknolojik yayılım (74,6) dikey sütunlarında Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından küresel ölçekte ikinci sıraya yerleşerek dijital egemenlik yarışındaki ağırlığını hissettirmektedir.

Genel sıralamada **58,9 puanla 53'üncü** sırada yer alan Türkiye'nin dikey performans sütunları, ülkenin dijital dönüşüm mimarisine dair kritik çıktılar sunmaktadır:

Kamu Sektörü Adaptasyonundaki Öncülük (77,5):

Türkiye'nin tüm dikey sütunlar içerisindeki en yüksek başarısı, yapay zekanın kamu kurumları tarafından benimsenmesi ve e-devlet sunum

yetenekleridir. Türkiye, kamusal süreçlerde yapay zekayı bir denetim ve operasyon kaldırıcı olarak kullanma noktasında birçok gelişmiş ekonomiye yakın bir performans sergilemiştir.

Politika Kapasitesi ve Stratejik Adımlar (77,0):

Türkiye'nin politika geliştirme ve vizyon kapasitesi, küresel ortalamanın üzerinde bir olgunluğa işaret etmektedir. Raporun bölge değerlendirmelerinde de vurgulandığı üzere, her ne kadar geçmiş dönem stratejik taahhütlerinin tamamı fiiliyata dökülmemiş olsa da, uluslararası nitelikli insan kaynağını ülkeye çekmeyi amaçlayan teknoloji vizesi gibi çağdaş politika araçları, kurumsal esnekliğin güçlü bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Yapay Zeka Altyapısı (52,7) ve Ekonomik Yayılım (45,7) Tikanıklığı:

Analizin en çarpıcı kısmı, Türkiye'nin kamu ve politika kanadındaki yüksek motivasyonuna karşın, teknik altyapı ve özel sektör katılımında ciddi bir yapısal eşik ile karşı karşıya olmasıdır.

45,7 puanlık Gelişme ve Yayılım skoru; yerli yapay zeka sektörünün henüz istenen olgunluğa erişemediğini, nitelikli insan sermayesinin endüstri geneline yayılmasında ve sanayideki

teknoloji difüzyonunda gecikmeler yaşandığını göstermektedir. Benzer şekilde, yüksek performanslı bilgi işlem ve yerel veri merkezi kapasitesini ölçen altyapı skoru da küresel liderlerin oldukça gerisinde kalmıştır.

Türkiye'nin Yapay Zeka Stratejisi ve Eylem Planı

Küresel sanayi ve ticaret haritası yeniden çizilirken, Batı ve Doğu bloklarının teknoloji odaklı yeni hamlelerine Türkiye, dijital çağın en kritik cephesi olan yapay zeka alanında kapsamlı bir stratejiyle yanıt veriyor. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Türkiye Yapay Zeka Zirvesi'nde açıklanan ve 2026-2030 dönemini kapsayan Ulusal Yapay Zeka Eylem Planı, ülkeyi bu teknolojiyi sadece dışarıdan alan bir pazar olmaktan çıkarıp, süreci bizzat geliştiren ve yöneten aktörler arasına taşımayı amaçlıyor. “Fark et, istifade et, üret ve yönet” felsefesi üzerine kurulan bu yol haritası; toplumsal farkındalıktan insan kaynağına, altyapı yatırımlarından yerli model geliştirmeye kadar çok boyutlu bir dönüşüm vadediyor.

Planın en dikkat çekici yanı, yapay zekayı sadece dar bir teknik uzman çevresine sıkıştırmayıp toplumsal bir yetkinliğe dönüştürme kararlılığı. Ulusal Yapay Zeka Okuryazarlığı Programı ile bu kültürü 81 ile yaymayı hedefleyen strateji, iki yıl içinde tam 5 milyon vatandaşa eğitim vermeyi amaçlıyor. Tabandaki bu farkındalık hamlesi, sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü piramidiyle de destekleniyor. Hedef büyük: Derin teknoloji üretecek 10 bin ileri düzey uzman yetiştirilirken, asıl yapısal dönüşümü sırtlayacak ve yapay zekayı günlük iş süreçlerine entegre edecek 100 bin “uygulama profesyoneli” ekosisteme kazandırılacak. Böylece hem kamuda hem özel sektörde akıllı sistemleri pratik faydaya dönüştürecek güçlü bir ara insan kaynağı mekanizması kuruluyor.

Tabii ki yapay zekayı besleyen asıl yakıt veri. Strateji, veri erişimini kolaylaştırarak inovasyonun önünü açmayı hedefliyor. Bu doğrultuda; sağlık, tarım, savunma ve e-ticaret gibi kritik alanlarda en az 2 bin kamu veri seti, Ulusal Veri Kütüphanesi üzerinden araştırmacı ve girişimlerin kullanımına sunulacak. Bu süreç, kullanıcı haklarını gözetken ama inovasyonu da boğmayan esnek bir hukuki çerçeveye yürütülecek. Teknolojinin laboratuvarlardan çıkıp sahada ekonomik bir değere dönüşmesi için de kamu

elini taşın altına koyuyor; kamu yatırım programlarında yapay zeka projelerine en az yüzde iki pay ayrılması şartı getiriliyor. Kamunun yerli yapay zeka çözümlerinde “ilk kullanıcı” ve “referans müşteri” rolünü üstlenmesi, yeni girişimlerin büyümesi için can suyu olurken, KOBİ'lere yönelik yapay zeka kuponları gibi destekler de akıllı imalatın sanayinin tabanına yayılmasını hızlandıracak.

Madalyonun diğer yüzünde ise bu sistemlerin üzerinde çalışacağı fiziksel ve yazılımsal altyapı, yani dijital egemenlik vizyonu var. Güçlü bir hesaplama ve bulut kapasitesi olmadan bu yarışta kalınamayacağının farkındalığıyla, 2030'a kadar Türkiye'nin veri merkezi kurulu gücünün en az 1 gigavata çıkarılması hedefleniyor. Çoğunluğu özel sektör dinamizmiyle hayata geçirilecek bu altyapı hamlesi için en az 10 milyar dolarlık bir kaynak harekete geçirilecek. Bu donanımsal zemin üzerinde, ulusal güvenliğin bir parçası olarak görülen Türkçe büyük dil modeli (LLM) çalışmaları yükseliyor. TÜBİTAK, T3 Vakfı-Baykar iş birliği ve HAVELSAN gibi kurumların yürüttüğü yerli model geliştirme süreçleri, hazır yapay zeka kampüsleri ve hızlı prototipleme sunan büyüme bölgeleriyle vites büyütecek. Yeni kurulan Yapay Zeka Araştırma ve Büyüme Fonları da hem akademik çalışmaların ticarileşmesini hem de start-up'ların küresel pazara açılmasını finanse edecek.

Son olarak planın “yönet” vizyonu, Türkiye'yi uluslararası bir çekim merkezine dönüştürme amacı taşıyor. Teknolojinin kontrollü ve güvenli bir şekilde test edilebilmesi için en az 5 öncelikli sektörde düzenleyici deney alanları kurulacak. İstanbul'u küresel bir teknoloji vitrini yapma hedefi doğrultusunda Terminal İstanbul, uluslararası yatırımcı ve girişimcilerin ana buluşma noktası olarak konumlandırılıyor. Yabancı girişimcilere tek pencereden ve en geç 30 iş günü içinde bürokratik yol haritası sunulması gibi pratik kolaylıklar da bu süreci hızlandıracak. Küresel ölçekte OECD, G20 ve BM gibi platformlarda insan merkezli yapay zeka standartlarının belirlenmesine katkı sunmayı hedefleyen Türkiye, bölgesel iş birliği adına da Türk Devletleri Teşkilatı ile ortak bir büyük dil modeli geliştirilmesine öncülük ediyor. Tüm bu devasa operasyonun takibi ve koordinasyonu ise eylemlerin bürokrasiye takılmadan ilerlemesini sağlayacak olan Ulusal Yapay Zeka Kurulu'nun yönetiminde yürütülecek.

3

Odak:
Küresel Ticarete
İhracat Birim Değeri

Bu bölümde, 2015-2024 dönemini kapsayan ve küresel ticaretin yüzde 78'ini temsil eden 126 ülkenin kilogram bazındaki ihracat performansları incelenmektedir. Analiz, armonize sistem (HS) altılı kod düzeyinde, yıl başına ortalama 5.642 ürün kodu referans alınarak oluşturulmuştur. Çalışma kilogram bazlı olduğundan, UN Comtrade veri tabanında gram, ton, hidro-

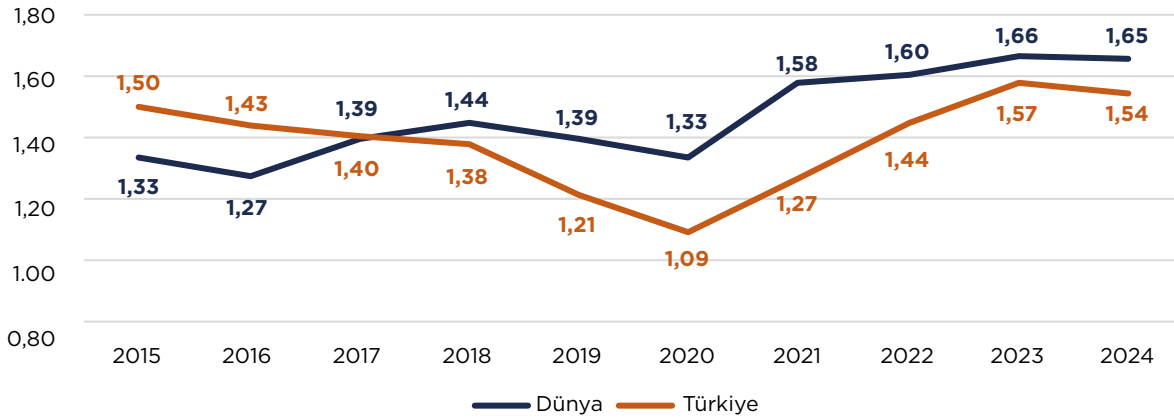
jen peroksit ağırlık gibi farklı ölçü birimleriyle açıklanan tüm veriler kilogram formatına dönüştürülmüştür. Veri tabanındaki olağan dışı sapmalar veya mantıksız girişler tespit edilerek ayıklanmıştır. Hatalı veriler, ilgili ülkenin geçmiş trendlerine veya o ürün kodundaki dünya ortalamalarına göre düzeltilerek rasyonel bir veri seti elde edilmiştir.

3.1. Küresel İhracat Hacmi ve Birim Değer Trendleri

2015 yılında 16,58 trilyon dolar olan küresel ticaret hacmi içerisinde, analize konu olan ve küresel ticaretin yüzde 78'ini kapsayan dünya ihracatı 12,95 trilyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Dünya ticareti 2022'de 19,71 trilyon dolar ile zirve noktasına ulaşmış; 2023 yılında 18,89 trilyon dolara gerilemiş, 2024 yılında ise 19,13 trilyon dolara yükselmiştir. Dünyanın kilogram başına ihracat

değeri 2015 yılında 1,33 dolar iken, 2016 yılında 1,27 dolara gerilemiş, 2020 yılında yeniden 1,33 dolar seviyesine dönmüştür. Emtia fiyatlarındaki sert artışın etkisiyle 2021-2022 döneminde 1,58-1,60 dolar bandına yükselen küresel birim değer, 2023 yılında 1,66 dolar ile rekor kırmış; 2024 yılında ise ufak bir gerilemeyle 1,65 dolar olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 16: Dünya ve Türkiye İhracat Birim Değeri (USD/KG)

Kaynak: TİM, UN Comtrade

3.1.1. Küresel Sektörel İhracat Hacmi ve Birim Değer Gelişimi

TİM sektörel sınıflandırmasına göre 2015, 2020, 2022 ve 2024 yıllarını kapsayan küresel veriler incelendiğinde; kimyevi maddeler, makine, elektrik ve elektronik ile otomotiv endüstrisi sektörlerinin, analiz edilen tüm yıllarda Dünya ihracatının yarısından fazlasını oluşturduğu görülmektedir.

Kimyevi maddeler ihracatı 2015 yılında 2,94 trilyon dolar değer ve 3,28 milyar ton ağırlık ile gerçekleşirken, 2022 yılında 4,78 milyar ton ağırlık ve 5,61 trilyon dolar değer ile zirveye ulaşmıştır. Takip eden iki yılda hem ağırlık hem de değer bazında yaşanan gerilemenin ardından, 2024 yılında 4,05 milyar tonluk ürün 4,86 trilyon dolar seviyesinde ihraç edilmiştir.

Elektrik ve elektronik sektöründe 2015 yılında 2,31

trilyon dolar değer ve 60,6 milyon ton ağırlık hacmine sahip olan ihracat, 2022 ve 2023 yıllarına gelindiğinde her iki metrikte de yüzde 40 bandında büyüyerek 3,32 trilyon dolar ve 87 milyon tona ulaşmıştır. Ancak 2024 yılında ihracat ağırlığının yüzde 8,1 artışla 96,9 milyon tona yükselmesinin, toplam değerdeki yüzde 3,9'luk artışın önüne geçmesi; sektörün birim ihracat değerinin 38 dolar seviyelerinden 34 doların altına inmesine neden olmuştur.

Otomotiv endüstrisinde 2015 yılında 9,27 dolar/kg olan birim değer, salgın sonrası dönemde yaratılan değer hacimsel artışın önüne geçmesiyle yükseliş trendine girmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında 10,5 dolar bandına yerleşen birim değer, 2023'te 11,12 dolar ile rekor kırmıştır. 2024 yılında ise değer

bazında yüzde 2,5 oranında daralan sektörde 2,28 trilyon dolarlık ve 210 milyon tonluk ihracat gerçekleştirilmiştir.

Savunma ve havacılık sektöründe ülkelerin stratejik politikaları gereği verilerin sıklıkla gizlenmesi nedeniyle sektörel ihracat hacmine dair kesin yorumlar yapılamasa da birim değer 2015 yılında kilogram başına 139 dolar seviyesinde olan ihracatın 2024 yı-

lında 97 dolar seviyesine gerilediği gözlenmektedir.

Diğer yandan, yüksek tonajlı ancak düşük birim değerli yapısıyla dikkat çeken madencilik sektörü, 2024 yılında kilogram bazında Dünya ihracatının yüzde 29,8'lik devasa bir bölümünü yüklenmesine karşın, değer bazında yalnızca yüzde 2,8'lik bir pay yaratabilmiştir.

Tablo 28: Dünya Sektörel İhracatı (Milyar USD) & İhracat Birim Değer (USD/KG)

		2015		2020		2022		2024	
Sektör		2015 USD	USD/ KG	2020 USD	USD/ KG	2022 USD	USD/ KG	2024 USD	USD/ KG
	TOPLAM	12.949	1,33	14.233	1,33	19.713	1,60	19.135	1,65
1	Kimyevi Maddeler	2.945	0,90	3.331	0,88	5.612	1,18	4.864	1,20
2	Elektrik-Elektronik	2.305	38,07	2.682	36,35	3.325	38,20	3.289	33,94
3	Otomotiv Endüstrisi	1.580	9,27	1.600	10,15	2.035	10,54	2.285	10,88
4	Makine ve Aksamları	769,1	11,97	835,3	11,85	1.062	11,84	1.084	12,05
5	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar	555,1	0,57	651,9	0,58	899,8	0,78	894,9	0,75
6	Mücevher	496,1	846	559,4	883	740,4	848	808,5	877
7	Demir ve Demir Dışı Metaller	525,0	4,30	565,7	4,22	815,4	5,27	789,0	4,77
8	Çelik	435,3	0,81	416,5	0,86	669,2	1,35	566,0	1,08
9	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	453,8	13,85	505,5	11,96	591,0	14,89	554,5	13,20
10	Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	443,9	0,85	459,5	0,79	604,5	1,02	543,5	0,94
11	Madencilik Ürünleri	276,0	0,09	374,2	0,12	632,8	0,18	539,6	0,16
12	İklimlendirme Sanayii	342,2	10,44	391,7	10,39	487,1	11,46	516,0	11,66
13	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	345,2	2,65	398,6	2,81	492,7	3,45	501,7	3,40
14	Savunma ve Havacılık	357,8	139	327,8	117	337,1	97,78	452,6	97,16
15	Tekstil ve Hammaddeleri	231,8	4,72	204,7	3,94	268,5	4,71	248,8	4,12
16	Çimento, Cam, Seramik	200,6	0,41	223,5	0,42	277,2	0,50	244,6	0,45
17	Deri ve Deri Mamulleri	208,6	13,33	181,6	14,33	254,8	15,79	233,9	14,10
18	Meyve-Sebze Mamulleri	160,5	1,28	174,9	1,30	220,2	1,51	233,7	1,52
19	Yaş Meyve ve Sebze	110,3	0,93	145,3	1,08	150,0	1,10	176,1	1,21
20	Gemi, Yat ve Hizmetleri	99,0	3,87	89,2	2,79	104,9	3,14	148,4	3,61
21	Tütün	34,1	8,95	34,4	9,49	42,7	10,73	55,9	13,04
22	Kuru Meyve ve Mamulleri	24,9	3,75	25,6	3,13	26,9	3,11	31,2	3,06
23	Süs Bitkileri	17,7	3,21	21,4	2,96	24,4	3,15	25,8	3,27
24	Zeytin ve Zeytinyağı	9,9	2,26	10,4	2,03	14,0	1,89	20,4	3,91
25	Halı	13,2	4,62	13,7	4,14	15,3	4,53	16,1	4,46
26	Fındık ve Mamulleri	8,7	3,94	8,9	3,63	9,6	3,52	11,4	4,07

Kaynak: UN Comtrade · TİM hesaplamaları

3.1.2. Ülkeler Bazında İhracat Birim Değer Gelişimleri

Dünya ihracatı ve ülkelerin yıllara göre birim ihracat performansları incelendiğinde; 2024 yılı verilerine göre Çin, ABD ve Almanya'nın, Dünya ihracatının yüzde 34,7'sini oluşturarak küresel ticaretteki belirleyici konumlarını sürdürdüğü görülmektedir.

Çin, 2015 yılında 2,19 trilyon dolar hacim ve 620 milyon ton ağırlık ile 3,54 dolar birim ihracata sahipken, 2022 yılında ihracat birim değerini kilogram başına 4,44 dolara kadar yükseltmiştir. Ancak, elektrik ve elektronik sektöründe birim değer 2015'teki 36,95 dolar seviyesinden 2024'te 21,83 dolara kadar düşmesi, ülkenin genel ihracat birim değerindeki yükselişi baskılamıştır. Özellikle 2023 ve 2024 yıllarında madencilik ürünleri, çelik, çimento, cam ve seramik ile kimyevi maddeler sektörlerinde ihracatın değer bazında azalırken ağırlık bazında artması, Çin'in genel birim değerinin 2023'te 4 dolara, 2024'te ise 3,68 dolara gerilemesine neden olmuştur.

ABD'de ihracat birim değeri 2015 ile 2024 yılları arasında ortalama 1,40 dolar seviyesinde seyretmektedir. İhracatının yarısından fazlasını kimyevi maddeler, elektrik ve elektronik ile otomotiv endüstrisi üzerinden gerçekleştiren ABD'de, 2020 yılında salgının etkisiyle emtia fiyatlarının dibi görmesi birim ihracat değerini 1,13 dolara kadar düşürmüştü, 2022'den itibaren ise bu değer yeniden 1,40 doların üzerine çıkmıştır. Kimyevi maddeler sektörünün toplam ihracat içindeki payının

2015'te yüzde 30'un altındayken 2024'te yüzde 38 seviyelerine yükselmesi, birim değeri düşük olan bu sektörün genel ortalama 2020 yılındaki gibi ani düşüşlere zemin hazırlamasına yol açmaktadır. Öte yandan, elektrik ve elektronik sektöründe birim ihracat değerinin 2015'teki 56,5 dolardan 2021'de 89,2 dolara yükselmesi ve 2024'te 73,4 dolar ile on yıl öncesine göre yüksek seyretmesi, genel birim değerdeki olası düşüşleri sınırlamaktadır.

Almanya, 2015 yılında kilogram başına 3,43 dolar ihracat yaparken bu rakamı 2021 yılında 3,89 dolara, 2022 ve 2023 yıllarında ise sırasıyla 4,38 ve 5,13 dolara taşımıştır. Ülke ihracatının lokomotifleri olan otomotiv endüstrisinde birim değer 2015'teki 12,7 dolardan 2022 ve 2023 yıllarında 15-16 dolar bandına yükselirken; elektrik ve elektronik sektöründe kilogram başına 2015'teki 43,68 dolardan 2022'de 62,28 dolara, 2023'te ise 65,31 dolara çıkmıştır. Ayrıca, kimyevi maddeler sektöründe birim ihracatın 2015'teki 2,2 dolardan 2023'te 4,1 dolara yükselmesi genel artışta etkili olmuş, 2024 yılında ise bu sektördeki değer 3,7 dolara inmesinin de etkisiyle Almanya'nın genel ihracat birim değeri 4,84 dolara gerilemiştir. Genel tabloya bakıldığında; Brezilya, Avustralya ve Suudi Arabistan gibi emtia ağırlıklı ihracat yapan ülkeler düşük birim ihracat değerleriyle öne çıkarken, İsviçre ve önemli bir re-export merkezi olan Hong Kong yüksek birim ihracat değerleriyle başı çekmektedir.

Tablo 29: Dünya ve Ülkelerin İhracatı (Milyar USD) & İhracat Birim Değerleri (USD/KG)

		2015		2020		2022		2024	
Ülke		2015 USD	USD/ KG	2020 USD	USD/ KG	2022 USD	USD/ KG	2024 USD	USD/ KG
	DÜNYA	12.949	1,33	14.233	1,33	19.713	1,60	19.135	1,65
1	Çin	2.194	3,54	2.561	3,89	3.415	4,44	3.475	3,68
2	ABD	1.155	1,48	1.171	1,13	1.704	1,46	1.621	1,42
3	Almanya	1.259	3,43	1.323	3,52	1.586	4,38	1.538	4,84
4	Hollanda	434,9	1,67	524,0	1,89	683,0	2,03	675,1	2,21
5	Güney Kore	526,7	2,70	509,6	2,67	676,4	3,48	669,2	3,40
6	İtalya	431,6	3,18	482,6	3,62	628,7	4,26	625,5	4,69
7	Japonya	546,7	3,33	550,3	3,75	665,1	4,16	590,4	4,42
8	Fransa	478,8	2,52	452,6	2,67	559,7	2,76	570,0	3,74
9	Meksika	315,5	3,08	321,5	2,98	432,3	3,25	514,4	4,07
10	Kanada	161,5	0,53	344,2	0,65	539,5	0,93	504,3	0,90
11	Birleşik Krallık	452,6	3,01	314,4	2,75	451,7	4,18	434,2	5,42
12	İsviçre	279,6	22,72	309,2	25,07	379,9	28,73	421,3	33,53
13	Hindistan	236,7	1,32	267,7	1,00	437,8	1,45	419,3	1,41
14	Polonya	193,7	1,82	253,1	2,35	360,0	2,78	373,4	3,10
15	İspanya	253,4	1,75	283,2	1,84	382,8	2,19	367,2	2,44
16	Hong Kong	253,0	12,83	373,6	24,93	414,4	39,16	365,3	38,70
17	Belçika	236,0	1,40	290,5	1,76	435,2	1,48	353,1	2,17
18	Brezilya	171,5	0,29	208,7	0,30	290,0	0,45	336,5	0,42
19	Avustralya	180,7	0,13	207,5	0,15	380,5	0,26	327,0	0,22
20	Singapur	244,2	2,04	232,6	2,25	377,8	3,80	298,5	2,95
21	Suudi Arabistan	201,7	0,44	173,6	0,38	411,0	0,81	296,2	0,72
22	Tayland	165,3	1,43	217,6	1,88	253,9	1,89	278,1	2,11
23	Endonezya	150,3	0,30	163,1	0,28	292,2	0,39	266,3	0,36
24	Türkiye	148,4	1,50	167,1	1,09	245,2	1,44	252,6	1,54
25	Çekya	155,8	2,40	184,5	2,70	232,5	3,56	248,5	4,39
26	Malezya	164,9	0,87	161,8	0,86	293,0	1,45	236,2	1,15
27	İrlanda	122,9	6,46	183,6	9,21	216,8	10,76	235,3	12,29
28	Avusturya	136,6	2,55	152,7	2,83	185,8	3,28	191,2	3,73
29	İsveç	131,8	1,60	148,5	1,60	184,1	2,07	183,4	2,30
30	Norveç	99,6	0,48	78,7	0,35	259,5	0,47	161,4	0,68

Kaynak: UN Comtrade · TİM hesaplamaları

3.2. Dünya ve Türkiye İhracat Birim Değerleri

Dünya ile Türkiye'nin yıllara göre birim ihracat değerlerinin 2024 yılında Türkiye'nin en yüksek ihracat gerçekleştirdiği sektörler için karşılaştırmalı performans analizi, Türkiye'nin küresel değer zincirindeki konumuna dair önemli bulgular sunmaktadır. Türkiye verileri için Genel Ticaret Sistemi (GTS) baz alınmıştır.

Analiz döneminin başlangıcı olan 2015 yılında Dünya'da kilogram başına ihracat 1,33 dolar iken, Türkiye 1,50 dolar seviyesindeydi. Ancak 2015-2020 döneminde Dünya ortalaması 1,33 dolar seviyesinde kalırken, Türkiye'nin birim ihracatı gerileyerek 1,09 dolara kadar inmiştir. Ayrışmanın temel nedeni, hazır giyim, tekstil, deri, mobilya ve kimyevi maddeler gibi ihracatın hacim ağırlığını taşıyan sektörlerde kilogram başına yaratılan değer düşmesidir. Savunma ve havacılık ile otomotivdeki artışlar bu kaybı dengelemeye yetmemiştir.

Salgının etkilerinin hissedildiği 2020 yılına gelindiğinde; savunma ve havacılık, otomotiv endüstrisi, süs bitkileri, iklimlendirme sanayii, çelik ile yaş meyve ve sebze sektörlerinde ılımlı birim değer artışları kaydedilmesine karşın, diğer tüm sektörlerde düşüş yaşanmış ve Türkiye'nin kilogram başına ihracatı 1,09 dolar seviyesine gerilemiştir. 2023 yılında ise Türkiye, 1,57 dolar/kg ile son on yılın zirvesini yaşamış; hububat, kimyevi

maddeler ile savunma ve havacılık başta olmak üzere sekiz sektör dışındaki tüm sektörlerde birim ihracat değerleri yükseliş kaydetmiştir.

2024 yılında Türkiye'nin birim ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 2,2 düşüşle 1,54 dolar/kg olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde kimyevi maddeler sektörü yüzde 7,1 gerileme yaşarken; otomotiv endüstrisi ile hazır giyim ve konfeksiyon sektörleri sırasıyla 8,58 dolar/kg ve 15,09 dolar/kg birim değerlere ulaşarak yıllık bazda yükselişlerini sürdürmüştür. Ayrıca kuru meyve, fındık ve mamulleri, savunma ve havacılık, zeytin ve zeytinyağı, tütün, süs bitkileri, deri mamulleri, yaş meyve ve sebze, hububat, su ürünleri, elektrik-elektronik, makine, meyve sebze mamulleri ile demir ve demir dışı metaller sektörleri, birim ihracat değeri artıran diğer sektörler olarak kaydedilmiştir.

2024 verilerine göre savunma sanayii birim değeri 35,73 dolar/kg seviyesine yükselmiş olsa da 97 dolar/kg olan dünya ortalaması sektörde hedeflenen katma değer seviyesine ulaşmak için katedilmesi gereken yolu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, elektrik ve elektronik sektöründe dünya ortalaması olan 33,9 dolar/kg'ın oldukça altında kalınması, sektörün hala ağırlıklı olarak beyaz eşya veya kablo gibi düşük birim değerli üretim modellerine dayandığını kanıtlamaktadır.

Tablo 30: Dünya ve Türkiye'nin Yıllara Göre İhracat Birim Değerleri (USD/KG)

		2015		2020		2023		2024	
Sektör*		Dünya	Türkiye	Dünya	Türkiye	Dünya	Türkiye	Dünya	Türkiye
	TOPLAM	1,33	1,50	1,33	1,09	1,66	1,57	1,65	1,54
1	Otomotiv Endüstrisi	9,27	6,53	10,15	7,34	11,12	8,40	10,88	8,58
2	Kimyevi Maddeler	0,90	0,94	0,88	0,79	1,21	1,03	1,20	0,95
3	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	13,85	15,53	11,96	12,87	14,33	14,88	13,20	15,09
4	Elektrik-Elektronik	38,07	6,23	36,35	5,41	35,30	7,26	33,94	7,63
5	Çelik	0,81	0,62	0,86	0,63	1,17	1,04	1,08	0,93
6	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar	0,57	0,82	0,58	0,74	0,77	0,81	0,75	0,88
7	Demir ve Demir Dışı Metaller	4,30	3,50	4,22	3,38	5,06	4,48	4,77	4,50
8	Makine ve Aksamı	11,97	6,01	11,85	5,52	12,12	7,83	12,05	8,06
9	Mücevher	846	4.161	883	948	726	814	877	744
10	Tekstil ve Hammaddeleri	4,72	4,57	3,94	3,78	4,40	4,16	4,12	3,93
11	Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	0,85	1,56	0,79	1,15	0,98	1,42	0,94	1,36
12	İklimlendirme Sanayii	10,44	4,24	10,39	4,47	11,95	6,48	11,66	6,30
13	Madencilik Ürünleri	0,09	0,20	0,12	0,17	0,17	0,21	0,16	0,21
14	Çimento, Cam, Seramik	0,41	0,19	0,42	0,10	0,50	0,19	0,45	0,16
15	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	2,65	2,17	2,81	1,97	3,41	2,85	3,40	3,06
16	Yaş Meyve ve Sebze	0,93	0,62	1,08	0,63	1,18	0,75	1,21	0,82
17	Savunma ve Havacılık	139	28,45	117	35,01	90,83	30,95	97,16	35,73
18	Meyve-Sebze Mamulleri	1,28	1,04	1,30	1,00	1,55	1,31	1,52	1,35
19	Halı	4,62	3,31	4,14	2,85	4,58	3,22	4,46	3,21
20	Fındık ve Mamulleri	3,94	9,81	3,63	5,96	3,73	5,78	4,07	7,20
21	Kuru Meyve ve Mamulleri	3,75	3,70	3,13	3,16	2,85	3,57	3,06	4,69
22	Gemi, Yat ve Hizmetleri	3,87	4,43	2,79	3,85	3,27	10,84	3,61	6,56
23	Deri ve Deri Mamulleri	13,33	11,76	14,33	9,13	15,42	11,59	14,10	12,64
24	Tütün	8,95	7,77	9,49	6,87	12,70	7,57	13,04	8,59
25	Zeytin ve Zeytinyağı	2,26	2,15	2,03	1,86	2,83	3,57	3,91	4,08
26	Süs Bitkileri	3,21	1,78	2,96	1,91	3,21	2,06	3,27	2,30

Kaynak: UN Comtrade · TİM hesaplamaları

3.2.1. Sektörel Bazda Ülkelerin İhracat Birim Değerleri

Bu bölümden itibaren yer alan sektörel dö-kümler, küresel ticaretin yüzde 78'ini temsil eden 126 ülke içerisinde öne çıkan aktörleri göstermektedir. UN Comtrade veri tabanından alınan ham verilerdeki hatalı girişler veya sürekliliği olmayan boş veri durumları, tarihsel trendler ve rasyonel dünya ortalamaları baz alınarak temizlenmiş ve yenilenmiştir.

Küresel ticareti oluşturan tüm ülkelerin veri setine dahil edilememesi dikkate alınmalıdır. Özellikle devam eden savaş koşulları nede-

niyle veri akışı kesilen Rusya veya istatistiksel raporlama protokolleri farklılık gösteren Tayvan gibi ülkelerin eksikliği, “Dünya” ortalaması hesaplanırken bir kısıt oluşturmaktadır; bu nedenle Kimyevi Maddeler, Elektrik ve Elektronik veya Hububat gibi sektörlerdeki sıralamalar bu ülkeler hesaba katılarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, savunma ve havacılık gibi teknoloji yoğun sektörlerde verilerin armonize sistem 99. fasılda toplanması nedeniyle gizlenen veya tam yansıtılamayan veriler, raporun teknik kısıtları arasında yer almaktadır.

Tablo 31: Çelik Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	566,0	0,81	0,86	%6,5	1,17	1,08	-%7,9	%33,5
1	Çin	126,8	0,68	1,07	%57,1	1,11	0,91	-%18,3	%33,0
2	Almanya	46,6	1,10	1,17	%5,8	1,58	1,43	-%9,5	%29,9
3	Japonya	34,6	0,72	0,71	-%1,1	0,96	0,90	-%6,0	%25,3
4	ABD	32,9	1,10	0,83	-%24,8	1,21	1,27	%4,8	%14,6
5	Güney Kore	30,7	0,86	0,82	-%3,9	1,15	1,05	-%8,5	%23,2
6	İtalya	28,0	1,14	1,24	%8,8	1,70	1,61	-%5,6	%41,7
7	Hollanda	16,8	0,85	0,90	%6,8	1,15	1,23	%7,0	%45,3
8	Belçika	16,6	0,82	0,84	%3,2	1,25	1,17	-%6,7	%42,8
9	Türkiye	16,3	0,62	0,63	%1,7	1,04	0,93	-%11,0	%50,2
10	Fransa	15,4	0,87	0,80	-%7,6	1,16	1,15	-%1,3	%31,8
11	Endonezya	14,6	0,97	1,12	%16,2	1,31	1,18	-%9,8	%22,3
12	Hindistan	13,7	0,96	0,63	-%34,3	1,17	1,12	-%4,0	%16,6
13	İspanya	13,6	1,01	1,09	%8,0	1,61	1,39	-%13,4	%38,0
14	Polonya	12,8	0,91	1,00	%9,6	1,41	1,36	-%3,9	%48,3
15	Avusturya	12,3	1,08	1,11	%2,7	1,62	1,65	%1,7	%52,1
16	Kanada	12,1	0,73	0,75	%3,5	1,09	1,01	-%7,2	%39,2
17	Brezilya	10,0	0,45	0,46	%2,3	0,75	0,71	-%5,8	%58,3
18	İsveç	8,7	1,39	1,32	-%5,2	1,76	1,72	-%1,9	%23,7
19	Çekya	8,1	0,88	0,89	%1,4	1,25	1,23	-%1,5	%40,5
20	Birleşik Krallık	7,6	0,74	0,66	-%10,8	1,00	1,97	%97,6	%165,0
21	Malezya	7,3	1,27	0,58	-%54,4	0,74	0,68	-%9,0	-%46,6
22	Meksika	6,3	1,10	1,18	%7,1	1,52	1,45	-%4,2	%31,8
23	Slovakya	5,5	0,71	0,83	%17,2	1,15	1,08	-%5,5	%52,1
24	Tayland	4,8	1,61	1,35	-%16,4	1,61	1,49	-%7,6	-%7,6
25	Finlandiya	4,5	1,55	1,39	-%10,8	2,06	1,92	-%6,8	%23,7
26	Romanya	4,4	0,78	0,76	-%3,1	1,30	1,25	-%3,4	%60,4
27	Danimarka	3,9	1,07	0,99	-%7,1	1,19	1,23	%3,4	%14,6
28	Ukrayna	3,8	0,38	0,42	%11,3	0,63	0,60	-%5,8	%59,1
29	Portekiz	3,4	0,74	0,79	%6,7	1,16	1,10	-%5,1	%48,1
30	Singapur	3,3	1,12	1,19	%5,9	1,36	1,40	%3,2	%24,5

• 2015 yılında kilogram başına 0,62 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,93 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,81 dolar iken yüzde 33,5 artarak 2024 yılında 1,08 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında bizden yüksek ihracat yapan Çin, Japonya ve Malezya ülkeleri 2024'te ülkemizin gerisinde kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin ve Japonya'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Almanya, ABD ve Güney Kore'den daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 32: Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	244,6	0,41	0,42	%2,1	0,50	0,45	-%10,1	%9,9
1 Çin	104,1	1,03	1,41	%36,3	1,74	1,54	-%11,7	%49,0
2 Almanya	16,8	0,35	0,40	%12,8	0,55	0,51	-%6,4	%45,1
3 İtalya	11,1	0,75	0,80	%7,3	1,10	1,03	-%5,8	%38,2
4 ABD	7,8	0,57	0,66	%17,3	0,46	0,46	-%0,5	-%19,2
5 Japonya	7,8	0,53	0,47	-%10,7	0,62	0,52	-%15,2	-%0,9
6 Polonya	6,3	0,55	0,71	%30,6	0,79	0,80	%1,4	%46,8
7 Meksika	6,2	1,38	0,74	-%46,2	0,57	0,80	%40,9	-%42,2
8 Hollanda	5,3	0,31	0,31	%0,9	0,30	0,27	-%8,1	-%11,4
9 Güney Kore	5,2	0,68	1,02	%50,1	1,68	1,36	-%19,1	%99,7
10 Hindistan	5,2	0,18	0,21	%12,7	0,34	0,39	%14,0	%112,0
11 İspanya	5,1	0,23	0,35	%50,6	0,38	0,36	-%4,8	%54,8
12 Fransa	4,7	0,32	0,30	-%7,9	0,84	0,75	-%10,5	%130,8
13 Türkiye	4,1	0,19	0,10	-%48,1	0,19	0,16	-%14,9	-%15,0
14 Tayland	4,0	0,20	0,19	-%7,5	0,30	0,33	%7,2	%60,2
15 Çekya	3,8	0,49	0,54	%12,0	0,79	0,82	%4,0	%68,9
16 Belçika	3,5	0,12	0,12	%7,0	0,19	0,18	-%3,9	%57,9
17 Avusturya	3,3	0,45	0,47	%5,7	0,60	0,58	-%2,8	%29,6
18 Malezya	2,6	0,14	0,16	%12,2	0,16	0,14	-%8,1	%3,1
19 Birleşik Krallık	2,5	0,32	0,23	-%29,9	0,39	1,26	%225,8	%288,3
20 Hong Kong	2,4	4,27	2,93	-%31,2	4,61	6,95	%50,7	%62,7
21 Kanada	2,3	0,04	0,13	%217,2	0,15	0,13	-%12,0	%212,7
22 Portekiz	2,3	0,24	0,32	%31,9	0,48	0,41	-%14,2	%67,4
23 Mısır	1,8	0,44	0,16	-%62,5	0,15	0,15	%6,1	-%64,8
24 Macaristan	1,6	0,39	0,37	-%6,2	0,40	0,35	-%12,7	-%10,9
25 Danimarka	1,4	0,32	0,27	-%14,2	0,48	0,45	-%4,7	%43,6
26 Endonezya	1,4	0,08	0,06	-%23,0	0,06	0,06	-%0,8	-%26,2
27 İsveç	1,2	0,20	0,29	%44,0	0,39	0,30	-%21,5	%51,7
28 Slovakya	1,2	0,23	0,19	-%15,7	0,25	0,22	-%14,4	-%4,6
29 Singapur	1,1	3,32	8,17	%146,0	4,60	3,54	-%23,0	%6,6
30 İsviçre	1,1	1,67	1,02	-%38,9	1,37	1,88	%37,2	%12,5

2015 yılında kilogram başına 0,19 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,16 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,41 dolar iken yüzde 9,9 artarak 2024 yılında 0,45 dolar oldu.

2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Hindistan ve Belçika ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Mısır ise 2024'te geride kaldı.

Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerinde ihracat yaptı.

Tablo 33: Demir ve Demir Dışı Metaller Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	789,0	4,30	4,22	-%1,8	5,06	4,77	-%5,8	%10,9
1	Çin	202,8	4,00	3,64	-%9,0	4,19	3,41	-%18,7	-%14,9
2	Almanya	55,9	5,67	6,49	%14,4	8,75	8,33	-%4,7	%46,9
3	ABD	52,1	5,42	5,61	%3,4	6,71	7,03	%4,7	%29,6
4	İtalya	27,2	4,73	4,96	%4,8	6,74	6,51	-%3,4	%37,6
5	Kanada	26,3	3,23	3,31	%2,6	4,57	4,42	-%3,4	%36,8
6	Japonya	24,0	7,63	7,60	-%0,4	8,68	9,10	%4,9	%19,2
7	Polonya	22,3	3,86	4,47	%15,8	5,75	5,93	%3,0	%53,6
8	Hollanda	20,1	3,78	4,25	%12,4	4,91	4,74	-%3,4	%25,3
9	Şili	20,1	5,10	6,04	%18,5	6,10	8,46	%38,9	%66,1
10	Fransa	18,9	4,67	4,32	-%7,6	5,57	6,94	%24,7	%48,7
11	Hindistan	16,9	3,36	2,77	-%17,4	3,31	3,26	-%1,4	-%2,9
12	İspanya	16,4	3,80	3,98	%4,9	4,96	4,79	-%3,4	%26,2
13	Endonezya	15,7	5,72	5,38	-%5,9	5,36	4,82	-%10,0	-%15,7
14	Güney Kore	15,0	4,24	4,10	-%3,2	4,85	5,46	%12,6	%28,9
15	Türkiye	13,7	3,50	3,38	-%3,6	4,48	4,50	%0,5	%28,5
16	Avusturya	13,1	4,66	5,09	%9,1	6,42	6,42	%0,0	%37,7
17	Birleşik Krallık	13,0	5,24	5,33	%1,7	6,87	7,36	%7,2	%40,5
18	Malezya	12,9	4,10	2,69	-%34,5	3,15	3,29	%4,3	-%19,8
19	Avustralya	12,0	2,62	2,59	-%1,1	3,32	3,58	%7,6	%36,5
20	Meksika	11,4	6,01	5,62	-%6,5	5,52	6,29	%13,8	%4,5
21	Tayland	10,5	4,79	3,85	-%19,6	4,00	3,95	-%1,4	-%17,7
22	İsveç	10,1	4,94	4,63	-%6,3	6,56	7,08	%8,0	%43,3
23	Belçika	9,9	4,23	4,48	%5,8	5,72	5,54	-%3,2	%30,9
24	Çekya	9,8	3,65	4,38	%19,9	5,61	5,59	-%0,5	%52,9
25	Norveç	8,2	3,09	2,92	-%5,8	4,18	3,92	-%6,1	%26,7
26	Zambia	7,6	4,63	5,88	%27,0	8,30	8,99	%8,3	%94,0
27	Bulgaristan	6,4	4,31	4,93	%14,3	6,51	6,86	%5,4	%59,1
28	Kazakistan	6,2	3,29	2,47	-%25,1	5,02	5,32	%6,0	%61,5
29	İsviçre	5,8	8,12	9,52	%17,2	8,94	11,33	%26,6	%39,5
30	Finlandiya	5,6	4,45	5,30	%18,9	7,46	6,85	-%8,2	%53,9

• 2015 yılında kilogram başına 3,50 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 4,50 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 4,30 dolar iken yüzde 10,9 artarak 2024 yılında 4,77 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Kazakistan 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Çin, Malezya ve Tayland ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin ve Kanada'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Almanya, ABD ve İtalya'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 34: Deri ve Deri Mamulleri Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	233,9	13,33	14,33	%7,5	15,42	14,10	-%8,5	%5,8
1	Çin	89,5	11,74	11,38	-%3,1	11,64	10,34	-%11,2	-%11,9
2	İtalya	27,6	31,20	39,24	%25,8	47,70	43,98	-%7,8	%41,0
3	Fransa	20,0	28,25	39,09	%38,4	50,05	48,82	-%2,4	%72,8
4	Almanya	15,2	18,15	25,50	%40,5	28,43	29,67	%4,3	%63,4
5	Endonezya	8,7	18,75	19,86	%5,9	20,25	18,55	-%8,4	-%1,0
6	Hollanda	7,9	18,00	21,91	%21,7	24,94	22,64	-%9,2	%25,8
7	Polonya	5,6	17,42	19,75	%13,3	22,79	22,68	-%0,5	%30,2
8	İspanya	5,5	18,47	19,19	%3,9	20,93	20,13	-%3,8	%9,0
9	Hindistan	4,4	33,14	32,53	-%1,8	29,05	27,19	-%6,4	-%17,9
10	Kamboçya	4,2	13,30	13,69	%2,9	14,59	14,07	-%3,6	%5,8
11	ABD	3,6	6,55	3,76	-%42,6	4,09	3,66	-%10,6	-%44,1
12	Hong Kong	3,2	17,98	47,50	%164,2	54,99	42,50	-%22,7	%136,4
13	Brezilya	2,4	6,66	3,48	-%47,9	4,98	3,67	-%26,3	-%44,9
14	Portekiz	2,4	19,36	20,51	%5,9	22,49	21,34	-%5,1	%10,2
15	Türkiye	2,0	11,76	9,13	-%22,4	11,59	12,64	%9,1	%7,5
16	Birleşik Krallık	1,9	13,33	15,34	%15,0	17,71	18,11	%2,3	%35,9
17	Tayland	1,8	11,00	10,56	-%4,0	13,07	12,27	-%6,1	%11,6
18	Çekya	1,7	14,99	17,40	%16,1	19,18	22,84	%19,1	%52,3
19	Avusturya	1,6	15,33	14,80	-%3,5	17,81	17,36	-%2,6	%13,2
20	İsviçre	1,5	42,56	49,04	%15,2	57,80	54,33	-%6,0	%27,6
21	Romanya	1,5	19,47	22,67	%16,4	31,13	30,31	-%2,6	%55,7
22	Meksika	1,5	21,13	26,86	%27,1	24,36	35,78	%46,9	%69,3
23	Danimarka	1,5	40,86	19,69	-%51,8	21,20	22,24	%4,9	-%45,6
24	Slovakya	1,3	15,90	23,82	%49,8	19,80	19,63	-%0,8	%23,4
25	Belçika	1,3	11,85	10,87	-%8,3	17,54	15,64	-%10,9	%31,9
26	Güney Kore	1,1	14,97	15,35	%2,5	19,55	15,69	-%19,7	%4,8
27	Singapur	1,0	44,52	54,32	%22,0	64,82	47,42	-%26,9	%6,5
28	Macaristan	1,0	23,77	24,70	%3,9	16,79	17,56	%4,6	-%26,1
29	İsveç	0,9	17,16	23,47	%36,8	20,41	18,35	-%10,1	%7,0
30	Fas	0,8	20,59	24,40	%18,5	22,33	23,87	%6,9	%15,9

• 2015 yılında kilogram başına 11,76 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 12,64 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 13,33 dolar iken yüzde 5,8 artarak 2024 yılında 14,10 dolar oldu.

• Bu dönemde birim değer sıralaması korunmuş; İtalya, Fransa, Almanya ve Endonezya ülkeleri ülkemizin üzerinde, Çin ise altında yer almaya devam etti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin'den daha yüksek birim değerle ihracat yaparken, İtalya, Fransa, Almanya ve Endonezya'dan daha düşük değerle ihracat yaptı.

Tablo 35: Elektrik ve Elektronik Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	3.289,4	38,07	36,35	-%4,5	35,30	33,94	-%3,9	-%10,8
1	Çin	1.116,1	36,95	26,00	-%29,6	24,07	21,83	-%9,3	-%40,9
2	Almanya	242,7	43,68	51,93	%18,9	65,31	63,41	-%2,9	%45,2
3	Güney Kore	233,2	68,91	89,89	%30,4	80,73	103	%27,0	%48,8
4	ABD	202,9	56,47	86,28	%52,8	79,24	73,42	-%7,3	%30,0
5	Hong Kong	192,4	68,76	115	%67,6	158	167	%5,7	%142,3
6	Meksika	128,2	34,07	68,13	%100,0	33,04	40,66	%23,0	%19,3
7	Hollanda	125,4	51,34	46,44	-%9,5	44,65	39,45	-%11,7	-%23,2
8	Japonya	96,3	60,55	75,41	%24,5	74,14	71,57	-%3,5	%18,2
9	Singapur	80,5	84,49	105	%23,8	105	96,31	-%8,2	%14,0
10	Malezya	63,4	40,31	39,78	-%1,3	38,89	36,16	-%7,0	-%10,3
11	Çekya	62,4	31,72	46,44	%46,4	49,42	55,23	%11,7	%74,1
12	Fransa	58,7	37,67	46,47	%23,3	46,97	46,82	-%0,3	%24,3
13	Tayland	57,3	22,16	28,11	%26,8	21,28	23,48	%10,3	%6,0
14	İtalya	51,1	15,30	18,61	%21,6	24,38	24,02	-%1,5	%57,0
15	Polonya	50,0	14,66	16,73	%14,1	21,42	23,61	%10,2	%61,1
16	İsviçre	46,5	103	114	%9,8	158	158	-%0,1	%52,5
17	Birleşik Krallık	43,5	57,29	52,04	-%9,2	97,50	81,75	-%16,2	%42,7
18	Hindistan	37,7	15,53	25,73	%65,7	27,42	29,46	%7,4	%89,7
19	İrlanda	35,7	162	160	-%1,5	170	166	-%2,4	%2,1
20	Macaristan	34,5	24,83	33,53	%35,1	32,45	32,97	%1,6	%32,8
21	Avusturya	22,5	33,87	34,79	%2,7	37,72	41,72	%10,6	%23,2
22	İsveç	22,1	38,78	41,52	%7,1	46,38	40,47	-%12,7	%4,4
23	İspanya	22,0	13,59	16,11	%18,5	19,87	20,33	%2,3	%49,5
24	Belçika	19,6	45,61	46,75	%2,5	49,44	47,40	-%4,1	%3,9
25	Türkiye	19,0	6,23	5,41	-%13,1	7,26	7,63	%5,1	%22,4
26	Slovakya	18,5	23,98	26,70	%11,3	31,26	30,05	-%3,9	%25,3
27	Romanya	16,9	16,48	18,92	%14,8	23,00	23,36	%1,6	%41,8
28	Kanada	16,6	8,30	55,38	%567,5	39,67	48,94	%23,4	%489,8
29	Endonezya	15,9	17,87	19,46	%8,9	24,38	19,48	-%20,1	%9,0
30	Filipinler	14,6	59,97	70,27	%17,2	54,85	52,01	-%5,2	-%13,3

• 2015 yılında kilogram başına 6,23 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 7,63 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 38,07 dolar iken yüzde 10,8 azalarak 2024 yılında 33,94 dolar oldu.

• Bu dönemde birim değer sıralaması korunmuş; Çin, Almanya, Güney Kore, ABD ve Hong Kong ülkeleri ülkemizin üzerinde yer almaya devam etti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerinde ihracat yaptı.

Tablo 36: Fındık ve Mamulleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	11,4	3,94	3,63	-%7,9	3,73	4,07	%9,1	%3,3
1 Türkiye	2,7	9,81	5,96	-%39,2	5,78	7,20	%24,5	-%26,7
2 ABD	1,2	3,68	3,89	%5,9	4,66	4,81	%3,1	%30,8
3 İtalya	0,8	3,50	3,87	%10,6	4,20	4,43	%5,7	%26,8
4 Almanya	0,7	5,16	5,63	%9,1	6,17	5,81	-%5,7	%12,6
5 Fransa	0,6	4,13	4,41	%6,9	5,09	5,11	%0,5	%24,0
6 Çin	0,6	3,19	3,22	%0,9	3,65	3,44	-%5,7	%7,9
7 İspanya	0,5	3,46	3,88	%12,1	3,90	3,81	-%2,3	%9,9
8 Hollanda	0,5	3,78	4,07	%7,6	3,81	4,09	%7,4	%8,1
9 Şili	0,4	1,64	2,09	%27,8	2,07	2,93	%41,4	%79,0
10 Belçika	0,3	2,63	2,81	%6,8	3,30	3,09	-%6,3	%17,4
11 Hindistan	0,3	1,35	1,45	%7,3	1,70	1,80	%5,9	%33,5
12 Meksika	0,2	4,53	4,50	-%0,6	3,68	4,92	%33,7	%8,6
13 Polonya	0,2	2,66	2,32	-%12,6	2,55	2,62	%2,5	-%1,4
14 Kanada	0,2	4,84	5,45	%12,6	5,34	5,01	-%6,2	%3,5
15 Tayland	0,2	3,28	3,18	-%3,3	3,12	3,00	-%3,9	-%8,5
16 Gürcistan	0,1	8,81	5,16	-%41,4	4,79	5,82	%21,4	-%34,0
17 Avusturya	0,1	3,84	4,26	%10,8	4,61	4,47	-%2,9	%16,4
18 Azerbaycan	0,1	6,72	5,74	-%14,6	4,90	5,73	%17,0	-%14,7
19 Danimarka	0,1	2,29	2,58	%12,5	3,15	3,16	%0,1	%37,7
20 Yunanistan	0,1	1,11	1,23	%10,5	1,81	1,88	%3,8	%69,2
21 Malezya	0,1	3,20	3,41	%6,8	3,97	4,43	%11,7	%38,6
22 Endonezya	0,1	2,19	3,06	%39,7	3,30	2,62	-%20,7	%19,4
23 Birleşik Krallık	0,1	5,60	4,43	-%20,9	3,92	5,46	%39,1	-%2,5
24 Lüksemburg	0,1	10,82	11,01	%1,8	9,56	9,10	-%4,8	-%15,9
25 Çekya	0,1	3,18	3,42	%7,3	3,56	3,77	%5,9	%18,6
26 Güney Afrika	0,1	0,76	1,28	%69,4	1,76	1,80	%2,2	%137,9
27 Bulgaristan	0,1	1,96	2,63	%34,1	3,76	4,18	%11,4	%113,1
28 İsrail	0,1	3,47	6,08	%75,1	6,39	4,12	-%35,5	%18,8
29 Macaristan	0,0	1,97	2,21	%12,4	1,83	2,34	%28,0	%18,8
30 Ekvator	0,0	0,68	0,61	-%10,4	0,64	0,65	%1,0	-%4,1

• 2015 yılında kilogram başına 9,81 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 7,20 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 3,94 dolar iken yüzde 3,3 artarak 2024 yılında 4,07 dolar oldu.

• Bu dönemde birim değer sıralaması korunmuş; ABD, İtalya, Almanya, Fransa ve Çin ülkeleri ülkemizin altında yer almaya devam etti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha yüksek birim değerinde ihracat yaptı.

Tablo 37: Gemi, Yat ve Hizmetleri Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	148,4	3,87	2,79	-%28,1	3,27	3,61	%10,2	-%6,8
1	Çin	51,3	3,77	1,91	-%49,2	2,54	2,73	%7,7	-%27,5
2	Güney Kore	24,8	3,44	2,00	-%41,8	2,21	2,21	%0,3	-%35,7
3	Fransa	9,1	10,32	25,69	%149,0	13,47	22,20	%64,8	%115,1
4	İtalya	8,0	9,66	15,40	%59,4	12,76	19,93	%56,2	%106,3
5	Suudi Arabistan	7,8	16,85	12,54	-%25,6	2,61	13,17	%404,8	-%21,8
6	Almanya	6,7	2,91	2,89	-%0,7	3,76	4,79	%27,4	%64,5
7	Hollanda	4,7	9,90	12,83	%29,7	23,63	4,50	-%80,9	-%54,5
8	Polonya	3,3	1,92	2,83	%47,4	3,98	4,17	%4,8	%117,7
9	Japonya	2,8	3,65	1,51	-%58,7	2,09	6,32	%201,9	%73,2
10	ABD	2,7	8,44	18,96	%124,6	27,48	38,73	%40,9	%358,7
11	Angola	2,7	4,70	3,82	-%18,7	2,21	5,38	%143,9	%14,5
12	Hindistan	2,7	10,68	2,58	-%75,9	3,63	3,95	%8,7	-%63,0
13	Türkiye	2,2	4,43	3,85	-%13,2	10,84	6,56	-%39,5	%47,9
14	Birleşik Krallık	2,0	14,57	16,01	%9,9	29,80	32,24	%8,2	%121,3
15	Tayland	2,0	4,53	5,79	%27,7	2,78	2,04	-%26,4	-%54,9
16	Finlandiya	1,9	8,03	7,62	-%5,2	19,68	4,43	-%77,5	-%44,9
17	Norveç	1,7	5,28	3,52	-%33,3	5,90	11,24	%90,5	%112,7
18	Belçika	1,5	22,08	6,86	-%68,9	3,97	0,99	-%75,2	-%95,5
19	Endonezya	0,9	3,14	2,70	-%13,8	2,09	3,09	%47,7	-%1,4
20	İspanya	0,8	15,43	10,40	-%32,6	14,40	13,38	-%7,0	-%13,3
21	Guyana	0,7	11,91	4,53	-%61,9	6,91	7,56	%9,5	-%36,5
22	Meksika	0,7	24,14	30,61	%26,8	34,42	39,18	%13,8	%62,3
23	Brezilya	0,7	4,99	11,25	%125,5	2,39	8,51	%256,0	%70,7
24	Nijerya	0,6	10,21	9,26	-%9,3	4,17	7,94	%90,4	-%22,3
25	Romanya	0,6	4,38	7,30	%66,7	7,25	9,72	%34,1	%121,8
26	İsveç	0,5	12,23	13,82	%13,0	18,33	7,39	-%59,7	-%39,6
27	Singapur	0,5	10,92	20,71	%89,6	4,49	11,42	%154,5	%4,6
28	Danimarka	0,5	3,13	14,26	%356,0	2,15	6,35	%195,7	%103,2
29	Kanada	0,4	2,20	21,85	%894,2	22,72	29,58	%30,2	%1.245,7
30	Avustralya	0,3	4,23	29,42	%594,9	26,91	31,62	%17,5	%646,8

• 2015 yılında kilogram başına 4,43 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 6,56 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 3,87 dolar iken yüzde 6,8 azalarak 2024 yılında 3,61 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Romanya, Kanada ve Avustralya ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Hollanda, Angola, Hindistan, Tayland, Finlandiya ve Belçika ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin ve Güney Kore'den daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Fransa, İtalya ve Suudi Arabistan'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 38: Halı Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	16,1	4,62	4,14	-%10,3	4,58	4,46	-%2,6	-%3,3
1 Çin	4,4	4,12	3,50	-%14,9	3,88	3,55	-%8,3	-%13,7
2 Türkiye	2,9	3,31	2,85	-%13,7	3,22	3,21	-%0,3	-%3,0
3 Hindistan	1,7	9,98	9,53	-%4,6	8,32	8,86	%6,5	-%11,3
4 Hollanda	1,3	3,10	3,28	%5,8	3,77	3,99	%6,0	%28,7
5 Belçika	1,0	4,51	3,62	-%19,7	4,82	4,69	-%2,7	%3,9
6 ABD	0,7	5,97	6,36	%6,5	6,75	5,57	-%17,5	-%6,8
7 Almanya	0,6	7,42	6,74	-%9,2	6,45	6,56	%1,8	-%11,6
8 Mısır	0,3	7,04	9,17	%30,2	8,69	10,04	%15,5	%42,7
9 Birleşik Krallık	0,3	6,47	6,40	-%1,2	6,86	6,65	-%3,0	%2,8
10 Polonya	0,3	4,86	5,56	%14,3	7,11	7,17	%0,8	%47,4
11 Fransa	0,3	4,95	5,88	%18,7	6,38	6,66	%4,4	%34,5
12 İtalya	0,2	6,17	7,50	%21,7	9,28	8,43	-%9,1	%36,8
13 Danimarka	0,2	7,72	8,25	%6,8	9,37	9,52	%1,7	%23,3
14 İsveç	0,2	8,35	7,88	-%5,5	8,85	8,42	-%4,9	%0,9
15 İspanya	0,2	7,39	7,70	%4,1	6,53	6,63	%1,6	-%10,3
16 Meksika	0,1	5,19	5,20	%0,2	4,78	5,45	%14,2	%5,0
17 Çekya	0,1	2,97	3,19	%7,3	5,41	5,15	-%4,9	%73,2
18 Tayland	0,1	5,74	5,86	%2,1	7,35	5,85	-%20,5	%1,9
19 Avusturya	0,1	5,86	5,81	-%0,8	5,85	4,59	-%21,6	-%21,7
20 İsviçre	0,1	16,48	14,37	-%12,8	17,73	19,62	%10,7	%19,0
21 Portekiz	0,1	10,73	12,11	%12,9	15,11	12,91	-%14,5	%20,3
22 Suudi Arabistan	0,1	2,26	1,88	-%17,0	4,22	2,80	-%33,6	%24,1
23 Güney Kore	0,1	3,39	4,26	%25,6	5,65	7,29	%29,0	%114,8
24 Pakistan	0,1	50,27	39,95	-%20,5	56,96	56,56	-%0,7	%12,5
25 Kanada	0,1	3,70	4,45	%20,3	4,53	4,83	%6,6	%30,5
26 Yeni Zelanda	0,1	5,46	11,16	%104,5	14,58	16,36	%12,2	%199,7
27 Macaristan	0,0	5,15	4,58	-%11,2	7,01	3,42	-%51,3	-%33,7
28 Endonezya	0,0	2,93	3,17	%8,4	3,25	3,22	-%1,3	%9,7
29 Sırbistan	0,0	3,52	4,36	%23,8	5,33	5,28	-%0,9	%49,8
30 Fas	0,0	12,46	12,87	%3,2	18,26	15,24	-%16,5	%22,3

• 2015 yılında kilogram başına 3,31 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 3,21 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 4,62 dolar iken yüzde 3,3 azalarak 2024 yılında 4,46 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Hollanda, Çekya ve Endonezya ülkeleri 2024'te ülkemizi geçti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerinde ihracat yaptı.

Tablo 39: Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	554,5	13,85	11,96	-%13,7	14,33	13,20	-%7,9	-%4,7
1	Çin	236,1	12,92	9,26	-%28,3	11,67	10,31	-%11,6	-%20,2
2	Almanya	32,9	16,03	20,60	%28,5	23,58	23,10	-%2,1	%44,1
3	İtalya	29,4	37,36	45,56	%21,9	53,45	52,06	-%2,6	%39,3
4	Türkiye	20,1	15,53	12,87	-%17,2	14,88	15,09	%1,4	-%2,9
5	Hindistan	19,4	16,27	13,69	-%15,9	13,38	12,83	-%4,1	-%21,1
6	Fransa	17,3	24,82	28,59	%15,2	31,81	31,01	-%2,5	%25,0
7	Polonya	17,0	12,32	15,94	%29,4	17,80	18,56	%4,3	%50,6
8	Hollanda	15,9	14,89	19,42	%30,5	14,62	15,09	%3,2	%1,3
9	İspanya	14,5	21,38	19,88	-%7,0	19,79	19,84	%0,2	-%7,2
10	Pakistan	11,1	9,75	6,78	-%30,5	7,06	7,34	%3,9	-%24,7
11	Kamboçya	10,1	12,90	13,49	%4,5	13,37	12,88	-%3,7	-%0,2
12	ABD	9,8	6,94	7,01	%1,1	8,43	8,31	-%1,5	%19,7
13	Endonezya	9,3	12,93	16,33	%26,3	20,24	19,53	-%3,5	%51,0
14	Meksika	8,5	22,91	20,65	-%9,9	21,19	25,99	%22,6	%13,4
15	Fas	7,9	22,09	22,39	%1,4	25,73	26,46	%2,9	%19,8
16	Çekya	7,4	16,75	21,04	%25,6	23,20	22,74	-%2,0	%35,7
17	Danimarka	6,9	24,11	26,07	%8,1	28,06	25,39	-%9,5	%5,3
18	Hong Kong	6,5	13,29	33,44	%151,7	36,70	34,44	-%6,2	%159,2
19	Birleşik Krallık	5,0	13,62	33,57	%146,5	42,09	9,43	-%77,6	-%30,8
20	Portekiz	4,3	20,12	21,63	%7,5	24,74	22,43	-%9,4	%11,5
21	Myanmar	3,6	30,34	41,32	%36,2	37,99	41,06	%8,1	%35,4
22	Avusturya	3,4	23,04	24,27	%5,4	30,11	26,83	-%10,9	%16,4
23	İsviçre	3,3	18,46	34,83	%88,7	38,66	37,38	-%3,3	%102,5
24	İsveç	3,3	21,92	24,84	%13,3	28,76	25,68	-%10,7	%17,2
25	Belçika	2,9	9,34	7,29	-%22,0	9,89	9,39	-%5,0	%0,6
26	Romanya	2,9	23,01	23,52	%2,2	26,07	25,56	-%2,0	%11,1
27	Tayland	2,7	9,81	12,30	%25,3	13,71	14,41	%5,1	%46,9
28	Mısır	2,6	26,56	35,37	%33,1	27,07	33,92	%25,3	%27,7
29	Güney Kore	2,5	6,68	7,14	%6,8	6,81	6,14	-%9,8	-%8,1
30	Tunus	2,2	17,25	18,20	%5,5	20,82	17,97	-%13,7	%4,2

• 2015 yılında kilogram başına 15,53 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 15,09 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 13,85 dolar iken yüzde 4,7 azalarak 2024 yılında 13,20 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Polonya, Endonezya ve Hong Kong ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Hindistan ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin ve Hindistan'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Almanya, İtalya ve Fransa'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 40: Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	894,9	0,57	0,58	%2,5	0,77	0,75	-%2,3	%32,0
1 Brezilya	99,2	0,38	0,34	-%11,2	0,49	0,47	-%4,6	%22,4
2 ABD	95,5	0,42	0,41	-%1,6	0,59	0,49	-%16,8	%16,6
3 Almanya	54,0	0,91	1,08	%18,2	1,47	1,46	-%0,4	%59,9
4 Hollanda	46,6	1,24	1,36	%10,0	1,91	2,01	%5,0	%62,3
5 Kanada	43,7	0,50	0,48	-%3,5	0,71	0,64	-%10,4	%27,8
6 Endonezya	37,2	0,65	0,71	%8,7	0,86	1,00	%17,1	%54,3
7 Fransa	29,2	0,51	0,61	%19,1	0,97	0,86	-%11,0	%69,0
8 Hindistan	28,1	0,68	0,61	-%9,7	0,71	0,83	%16,3	%22,4
9 Malezya	27,1	0,72	0,76	%5,3	1,01	1,08	%6,5	%48,9
10 Çin	27,0	1,30	1,15	-%11,0	1,50	1,33	-%11,1	%2,8
11 Arjantin	26,8	0,35	0,28	-%18,3	0,44	0,36	-%18,6	%2,9
12 İtalya	25,9	1,60	1,85	%15,3	2,57	2,58	%0,3	%60,5
13 Polonya	22,9	0,77	0,83	%8,1	0,98	1,14	%16,2	%47,1
14 Tayland	22,2	0,57	0,76	%34,2	0,82	0,89	%8,6	%56,4
15 Belçika	22,0	1,11	1,13	%1,4	1,62	1,71	%5,9	%53,9
16 Ukrayna	21,7	0,25	0,28	%11,6	0,30	0,28	-%4,5	%15,2
17 Avustralya	18,2	0,38	0,43	%13,9	0,42	0,42	%0,1	%11,0
18 İspanya	14,9	1,08	1,21	%12,0	2,00	1,87	-%6,8	%72,6
19 Türkiye	14,5	0,82	0,74	-%10,2	0,81	0,88	%8,6	%6,8
20 Birleşik Krallık	10,7	1,21	1,50	%24,4	1,89	2,28	%20,6	%88,9
21 Meksika	9,7	1,07	1,29	%20,8	2,23	2,75	%23,2	%156,6
22 Singapur	9,5	3,28	5,35	%62,8	5,29	6,13	%15,9	%86,7
23 Macaristan	8,5	0,42	0,44	%6,3	0,71	0,60	-%14,6	%44,8
24 Fildişi Kıyısı	8,0	2,32	1,96	-%15,3	2,24	3,01	%34,4	%29,6
25 İsviçre	7,9	7,13	7,64	%7,2	8,93	9,65	%8,0	%35,4
26 Avusturya	7,6	1,01	1,21	%19,6	1,63	1,53	-%6,1	%51,7
27 Çekya	7,4	0,60	0,69	%13,6	1,02	1,00	-%1,3	%66,3
28 Romanya	6,8	0,29	0,31	%7,7	0,40	0,39	-%3,8	%35,4
29 Kolombiya	6,2	1,78	1,61	-%9,6	2,33	2,66	%14,5	%50,0
30 Danimarka	6,1	1,03	1,28	%24,1	1,54	1,80	%16,7	%73,6

• 2015 yılında kilogram başına 0,82 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,88 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,57 dolar iken yüzde 32,0 artarak 2024 yılında 0,75 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Endonezya, Malezya, Polonya, Tayland ve Çekya ülkeleri 2024'te ülkemizi geçti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Brezilya, ABD ve Kanada'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Almanya ve Hollanda'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 41: İklimlendirme Sanayii Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	516,0	10,44	10,39	-%0,5	11,95	11,66	-%2,4	%11,7
1	Çin	128,0	6,25	6,11	-%2,3	6,90	6,55	-%5,0	%4,8
2	Almanya	57,5	18,15	20,86	%14,9	25,01	24,97	-%0,2	%37,6
3	ABD	52,1	14,98	15,46	%3,2	18,02	18,03	%0,1	%20,4
4	İtalya	32,7	11,35	12,95	%14,1	16,33	16,57	%1,5	%46,1
5	Meksika	23,4	16,94	17,94	%5,9	12,28	17,05	%38,9	%0,7
6	Japonya	17,2	21,82	23,08	%5,8	25,35	25,64	%1,1	%17,5
7	Fransa	14,7	16,73	19,35	%15,6	22,72	23,50	%3,4	%40,4
8	Güney Kore	14,4	9,50	11,38	%19,9	13,14	14,35	%9,2	%51,1
9	Hollanda	13,7	12,19	13,07	%7,2	15,76	16,11	%2,2	%32,1
10	Birleşik Krallık	12,9	22,30	13,93	-%37,5	34,44	37,07	%7,6	%66,2
11	Tayland	11,9	8,82	9,07	%2,8	10,34	9,95	-%3,8	%12,8
12	Polonya	10,7	6,01	6,24	%3,8	9,37	9,48	%1,1	%57,6
13	Çekya	9,0	9,15	10,94	%19,5	15,10	15,56	%3,0	%70,0
14	Kanada	8,3	4,20	7,15	%70,2	8,83	9,83	%11,3	%134,0
15	Belçika	8,1	9,09	9,36	%2,9	12,71	13,99	%10,1	%54,0
16	Türkiye	7,8	4,24	4,47	%5,4	6,48	6,30	-%2,7	%48,7
17	Hindistan	7,4	9,71	11,45	%17,9	11,76	12,28	%4,4	%26,5
18	İspanya	7,1	8,11	8,83	%8,8	10,92	11,78	%7,9	%45,2
19	İsviçre	7,1	27,13	26,74	-%1,4	36,21	39,91	%10,2	%47,1
20	Avusturya	6,9	11,72	13,45	%14,8	16,52	17,56	%6,3	%49,9
21	Singapur	6,9	20,76	26,22	%26,3	29,55	30,70	%3,9	%47,9
22	Danimarka	5,9	17,36	18,80	%8,3	17,29	17,44	%0,9	%0,5
23	İsveç	5,7	15,13	15,93	%5,3	19,65	20,00	%1,7	%32,1
24	Malezya	5,1	9,42	10,35	%9,8	11,23	11,96	%6,5	%26,9
25	Macaristan	4,2	7,63	8,25	%8,1	8,19	8,69	%6,2	%13,9
26	Slovakya	3,8	5,79	6,85	%18,4	9,27	8,98	-%3,1	%55,2
27	Romanya	2,7	10,11	10,67	%5,5	11,60	12,18	%5,0	%20,4
28	Brezilya	2,6	9,07	9,16	%1,1	14,26	15,45	%8,3	%70,3
29	Hong Kong	2,6	16,23	26,57	%63,8	29,79	32,29	%8,4	%99,0
30	Norveç	1,9	28,72	23,37	-%18,6	25,65	30,90	%20,4	%7,6

• 2015 yılında kilogram başına 4,24 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 6,30 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 10,44 dolar iken yüzde 11,7 artarak 2024 yılında 11,66 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Kanada 2024'te ülkemizi geçti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerinde ihracat yaptı.

Tablo 42: Kimyevi Maddeler ve Mamulleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	4.863,6	0,90	0,88	-%2,5	1,21	1,20	-%0,3	%33,7
1 ABD	618,4	0,99	0,66	-%33,3	0,98	0,94	-%4,1	-%5,1
2 Çin	462,0	1,54	1,61	%4,8	1,89	1,73	-%8,2	%13,0
3 Almanya	332,0	2,20	2,21	%0,3	4,13	3,73	-%9,8	%69,5
4 Suudi Arabistan	254,8	0,41	0,34	-%15,7	0,64	0,65	%1,7	%59,6
5 Hollanda	215,1	0,99	1,03	%4,7	1,28	1,26	-%2,0	%27,6
6 Kanada	183,4	0,49	0,38	-%22,2	0,64	0,63	-%2,2	%27,2
7 İsviçre	173,7	24,47	35,32	%44,3	36,94	40,06	%8,4	%63,7
8 İrlanda	159,6	11,75	18,71	%59,3	25,25	26,16	%3,6	%122,7
9 Güney Kore	156,7	0,92	0,96	%4,8	1,40	1,32	-%5,7	%43,9
10 Belçika	152,4	1,06	1,70	%60,2	1,87	1,94	%3,5	%82,9
11 Hindistan	145,5	0,96	1,01	%5,8	1,23	1,19	-%2,9	%24,7
12 İtalya	140,2	1,85	2,37	%28,2	3,05	3,28	%7,6	%77,4
13 Fransa	137,2	2,39	2,92	%22,2	3,21	3,17	-%1,1	%32,7
14 Singapur	113,6	0,88	0,92	%4,9	1,36	1,25	-%8,1	%42,7
15 Norveç	111,0	0,38	0,25	-%34,3	0,63	0,59	-%6,9	%56,8
16 Japonya	100,2	1,79	2,48	%38,8	2,62	2,77	%5,8	%54,7
17 Birleşik Krallık	90,7	1,35	1,32	-%2,4	1,69	1,89	%11,5	%40,1
18 İspanya	88,9	1,08	1,27	%17,7	1,84	1,77	-%4,0	%63,7
19 Malezya	81,2	0,64	0,58	-%9,8	0,78	0,78	-%0,1	%21,0
20 Brezilya	73,8	0,74	0,37	-%50,7	0,61	0,59	-%2,9	-%19,9
21 Kuveyt	72,2	0,38	0,64	%70,4	0,64	0,67	%5,3	%78,9
22 Avustralya	72,0	0,44	0,46	%3,3	0,63	0,61	-%3,0	%37,0
23 Polonya	55,3	1,28	1,81	%41,6	2,46	2,56	%3,9	%100,1
24 Meksika	52,9	0,63	0,57	-%10,7	0,93	0,90	-%3,6	%42,1
25 Kazakistan	52,5	0,38	0,32	-%17,2	0,60	0,62	%3,6	%61,3
26 Tayland	49,3	1,27	1,17	-%7,8	1,34	1,37	%1,9	%7,9
27 Nijerya	47,3	0,53	0,30	-%43,7	0,61	0,62	%2,6	%17,0
28 İsveç	42,1	1,28	1,49	%16,7	2,07	1,97	-%5,1	%53,9
29 Endonezya	41,8	0,58	0,55	-%5,1	0,77	0,80	%3,5	%38,7
30 Avusturya	39,8	2,54	3,04	%19,7	5,38	5,31	-%1,4	%109,0
31 Türkiye	39,2	0,94	0,79	-%16,3	1,03	0,95	-%7,1	%1,4

• 2015 yılında kilogram başına 0,94 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,95 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,90 dolar iken yüzde 33,7 artarak 2024 yılında 1,20 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Güney Kore ve Singapur ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan ABD ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Suudi Arabistan'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Çin, Almanya ve Hollanda'dan daha düşük değerde ihracat yaptı. ABD ile ise birim değerde aynı düzeyde ihracat yaptı.

Tablo 43: Kuru Meyve ve Mamulleri Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	31,2	3,75	3,13	-%16,3	2,85	3,06	%7,6	-%18,2
1	ABD	9,8	6,37	5,09	-%20,1	4,75	5,10	%7,3	-%19,9
2	Çin	3,0	3,57	3,15	-%11,6	3,02	2,86	-%5,3	-%19,7
3	Türkiye	2,5	3,70	3,16	-%14,7	3,57	4,69	%31,3	%26,6
4	Hollanda	1,4	4,35	4,62	%6,2	4,27	4,57	%7,2	%5,0
5	Almanya	1,2	7,55	7,80	%3,3	7,51	7,14	-%5,0	-%5,5
6	Fildişi Kıyısı	1,2	1,16	1,29	%11,7	1,22	1,49	%21,8	%28,7
7	İspanya	1,1	5,00	4,10	-%18,0	3,35	3,67	%9,4	-%26,6
8	Avustralya	1,0	7,40	5,37	-%27,5	4,00	4,42	%10,5	-%40,3
9	Şili	0,9	4,28	3,28	-%23,4	3,41	3,45	%1,2	-%19,3
10	Güney Afrika	0,7	4,30	4,27	-%0,5	3,56	3,66	%2,9	-%14,7
11	Meksika	0,7	5,15	4,78	-%7,3	5,28	5,89	%11,5	%14,2
12	Hindistan	0,7	4,05	2,92	-%27,8	2,28	2,14	-%6,1	-%47,0
13	Tayland	0,6	1,31	1,34	%2,0	1,09	1,42	%30,3	%8,1
14	Endonezya	0,6	1,27	0,63	-%50,5	0,59	0,72	%22,7	-%43,0
15	Tanzanya	0,6	1,37	1,14	-%16,9	0,97	1,27	%30,2	-%7,4
16	Kamboçya	0,5	1,69	2,62	%54,6	1,45	1,12	-%22,6	-%33,6
17	Filipinler	0,3	2,28	1,80	-%21,1	1,46	1,72	%17,4	-%24,5
18	İtalya	0,3	6,22	4,85	-%21,9	5,36	5,90	%10,1	-%5,1
19	Nijerya	0,3	1,82	1,15	-%36,6	0,75	1,02	%35,8	-%43,9
20	Fransa	0,3	5,17	4,19	-%19,0	4,44	4,83	%8,7	-%6,6
21	Polonya	0,2	3,43	3,36	-%2,1	3,94	4,24	%7,7	%23,7
22	Arjantin	0,2	1,45	1,72	%18,6	1,82	1,84	%1,0	%26,8
23	Bolivya	0,2	7,81	5,17	-%33,7	5,10	6,79	%33,1	-%13,1
24	Yunanistan	0,2	2,36	2,78	%17,8	2,95	2,98	%0,9	%26,3
25	Portekiz	0,1	1,65	1,57	-%4,8	2,14	2,52	%17,4	%52,8
26	Avusturya	0,1	6,16	6,53	%5,9	7,40	7,82	%5,6	%26,9
27	Brezilya	0,1	3,86	4,40	%13,9	3,90	4,03	%3,5	%4,4
28	Mozambik	0,1	4,63	1,90	-%59,1	1,01	1,20	%17,8	-%74,2
29	Kanada	0,1	4,24	4,23	-%0,4	3,79	3,66	-%3,5	-%13,8
30	Belçika	0,1	3,58	4,26	%18,8	4,28	5,31	%24,1	%48,0

• 2015 yılında kilogram başına 3,70 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 4,69 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 3,75 dolar iken yüzde 18,2 azalarak 2024 yılında 3,06 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Belçika 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Hollanda, İspanya, Avustralya, Şili, Güney Afrika, Hindistan, Brezilya, Mozambik ve Kanada ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin, Hollanda ve Fildişi Kıyısı'dan daha yüksek birim değerinde ihracat yaparken, ABD ve Almanya'dan daha düşük değerinde ihracat yaptı.

Tablo 44: Madencilik Ürünleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	539,6	0,09	0,12	%28,3	0,17	0,16	-%8,8	%68,2
1 Avustralya	153,3	0,06	0,09	%52,7	0,14	0,12	-%15,5	%91,1
2 Endonezya	61,8	0,05	0,06	%6,2	0,13	0,11	-%14,6	%101,0
3 Brezilya	40,8	0,05	0,09	%70,7	0,10	0,10	-%3,6	%87,9
4 Şili	35,5	0,53	0,99	%86,9	0,93	1,40	%50,0	%163,8
5 Peru	29,7	0,43	0,53	%23,5	0,71	0,70	-%2,5	%61,6
6 Güney Afrika	28,5	0,09	0,11	%16,8	0,16	0,15	-%6,4	%64,9
7 ABD	25,3	0,19	0,16	-%14,7	0,23	0,21	-%10,2	%6,8
8 Kanada	20,0	0,13	0,15	%13,2	0,20	0,18	-%10,4	%38,5
9 Çin	18,6	0,32	0,32	-%0,9	0,30	0,28	-%8,5	-%14,1
10 Hindistan	9,1	0,12	0,10	-%20,9	0,12	0,11	-%10,4	-%12,3
11 Kazakistan	8,6	0,08	0,11	%49,5	0,16	0,16	%2,6	%119,2
12 Kolombiya	7,9	0,07	0,07	-%2,0	0,17	0,12	-%27,6	%81,3
13 Meksika	6,3	0,85	1,37	%61,8	0,51	0,95	%86,1	%12,6
14 Almanya	6,2	0,22	0,27	%20,1	0,31	0,33	%4,5	%47,1
15 Türkiye	6,1	0,20	0,17	-%18,6	0,21	0,21	-%1,3	%0,9
16 Hollanda	5,2	0,19	0,27	%42,1	0,35	0,37	%5,7	%94,7
17 Polonya	4,3	0,15	0,22	%52,6	0,39	0,35	-%9,2	%143,2
18 İspanya	4,0	0,26	0,20	-%23,2	0,22	0,21	-%3,2	-%17,3
19 İtalya	3,8	0,45	0,50	%11,0	0,68	0,72	%5,6	%58,9
20 İsveç	3,6	0,13	0,14	%9,4	0,20	0,21	%5,0	%64,7
21 Filipinler	3,3	0,21	0,10	-%51,9	0,18	0,20	%9,6	-%8,0
22 Ukrayna	3,3	0,06	0,10	%58,9	0,11	0,08	-%29,2	%26,2
23 Bolivya	3,2	1,50	1,93	%28,8	1,92	2,12	%10,3	%41,5
24 Malezya	3,1	0,04	0,08	%112,5	0,13	0,12	-%7,9	%210,2
25 Güney Kore	2,8	0,44	0,37	-%16,0	0,86	0,71	-%17,6	%63,1
26 Mozambik	2,5	0,11	0,12	%12,8	0,16	0,14	-%12,0	%33,2
27 Japonya	2,3	0,16	0,19	%18,8	0,15	0,17	%14,0	%4,8
28 Birleşik Krallık	2,1	0,52	0,30	-%42,7	0,74	0,70	-%5,6	%34,7
29 Fransa	2,1	0,43	0,35	-%18,3	0,49	0,47	-%3,6	%11,5
30 Ekvator	1,9	0,30	1,75	%485,6	1,59	1,95	%23,0	%554,3

• 2015 yılında kilogram başına 0,20 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,21 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,09 dolar iken yüzde 68,2 artarak 2024 yılında 0,16 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Hollanda ve Polonya ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Filipinler ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Avustralya, Endonezya ve Brezilya'dan daha yüksek birim değerinde ihracat yaparken, Şili ve Peru'dan daha düşük değerinde ihracat yaptı.

Tablo 45: Makine ve Aksamları Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	1.084,3	11,97	11,85	-%1,0	12,12	12,05	-%0,6	%0,6
1	Çin	224,6	6,49	5,62	-%13,3	5,66	5,47	-%3,3	-%15,6
2	Almanya	163,7	17,81	19,49	%9,4	22,08	22,52	%2,0	%26,5
3	ABD	91,8	16,27	18,60	%14,3	19,11	22,36	%17,0	%37,5
4	Japonya	81,0	14,43	18,39	%27,5	15,58	16,81	%7,9	%16,5
5	İtalya	73,4	12,55	14,37	%14,5	16,49	17,04	%3,3	%35,8
6	Hollanda	52,0	12,12	13,66	%12,8	16,46	20,34	%23,6	%67,9
7	Güney Kore	38,0	10,07	10,55	%4,8	11,29	13,08	%15,9	%30,0
8	Fransa	26,7	13,65	14,85	%8,8	19,40	19,48	%0,4	%42,7
9	Birleşik Krallık	23,4	13,84	11,82	-%14,6	15,67	17,68	%12,8	%27,8
10	Avusturya	22,8	15,13	17,08	%12,9	19,48	20,58	%5,6	%36,0
11	Kanada	19,6	15,83	18,04	%14,0	17,41	22,72	%30,5	%43,6
12	Meksika	19,1	17,86	20,57	%15,1	15,29	17,26	%12,8	-%3,4
13	Polonya	17,8	7,62	8,33	%9,2	11,16	11,44	%2,5	%50,0
14	İsviçre	17,6	37,97	39,50	%4,0	45,26	45,42	%0,4	%19,6
15	Çekya	16,5	9,91	11,15	%12,5	13,10	13,44	%2,6	%35,6
16	Hindistan	16,3	10,73	13,49	%25,7	10,15	10,67	%5,2	-%0,6
17	İsveç	15,7	17,81	19,62	%10,2	20,68	21,42	%3,6	%20,3
18	İspanya	15,0	9,53	10,92	%14,5	12,47	12,45	-%0,2	%30,6
19	Singapur	14,1	24,02	31,49	%31,1	28,79	30,37	%5,5	%26,4
20	Türkiye	13,4	6,01	5,52	-%8,1	7,83	8,06	%2,9	%34,0
21	Belçika	13,3	12,06	12,70	%5,3	15,28	16,13	%5,5	%33,7
22	Danimarka	9,8	15,29	15,10	-%1,3	16,46	19,59	%19,0	%28,1
23	Brezilya	8,1	9,62	8,70	-%9,6	11,62	11,37	-%2,2	%18,1
24	Malezya	8,1	15,76	17,23	%9,4	18,02	21,69	%20,4	%37,7
25	Finlandiya	8,0	15,95	17,86	%12,0	19,86	19,96	%0,5	%25,1
26	Tayland	7,6	8,69	10,06	%15,8	9,61	9,71	%1,0	%11,8
27	Slovakya	7,0	9,02	10,31	%14,4	12,02	12,79	%6,4	%41,9
28	Romanya	5,8	9,70	13,19	%36,0	14,29	15,56	%8,9	%60,4
29	Hong Kong	5,8	25,41	26,65	%4,9	34,02	40,96	%20,4	%61,2
30	Macaristan	5,7	9,92	10,96	%10,5	10,46	11,15	%6,6	%12,4

• 2015 yılında kilogram başına 6,01 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 8,06 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 11,97 dolar iken yüzde 0,6 artarak 2024 yılında 12,05 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında bizden yüksek ihracat yapan Çin 2024'te ülkemizin gerisinde kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin'den daha yüksek birim değer- de ihracat yaparken, Almanya, ABD, Japonya ve İtalya'dan daha düşük değer- de ihracat yaptı.

Tablo 46: Meyve Sebze Mamulleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	233,7	1,28	1,30	%1,6	1,55	1,52	-%1,9	%18,8
1 Fransa	24,2	1,87	2,13	%13,9	4,08	2,17	-%46,7	%16,3
2 İtalya	19,5	1,50	1,63	%9,1	2,04	1,98	-%2,7	%32,5
3 ABD	16,8	1,45	1,13	-%22,0	1,31	1,24	-%5,5	-%14,8
4 Hollanda	16,3	1,27	1,35	%6,0	1,58	1,67	%5,8	%31,2
5 Meksika	15,0	1,33	1,31	-%1,3	1,99	1,97	-%1,1	%48,1
6 Çin	14,8	1,26	1,22	-%3,0	1,32	1,26	-%4,9	%0,1
7 Almanya	11,2	1,18	1,24	%4,7	1,65	1,53	-%7,6	%29,2
8 Belçika	10,6	0,92	1,00	%9,3	1,35	1,39	%2,8	%51,9
9 Birleşik Krallık	10,1	3,42	2,24	-%34,6	4,55	4,21	-%7,5	%23,0
10 İspanya	9,4	1,16	1,24	%7,0	1,48	1,73	%16,8	%49,6
11 Tayland	5,9	0,51	0,77	%52,1	0,76	0,98	%29,0	%93,8
12 Polonya	5,5	0,94	1,03	%9,3	1,29	1,36	%4,5	%43,9
13 Kanada	5,5	1,27	1,35	%6,6	1,61	1,63	%1,5	%28,4
14 Brezilya	4,9	0,82	0,66	-%19,7	0,90	1,13	%25,7	%37,6
15 Avusturya	4,5	1,40	1,52	%8,3	1,59	1,53	-%3,8	%9,2
16 Türkiye	3,0	1,04	1,00	-%3,5	1,31	1,35	%2,8	%29,5
17 Şili	2,9	2,06	1,99	-%3,6	1,72	2,16	%25,0	%4,4
18 İrlanda	2,7	1,75	1,87	%6,9	2,04	2,17	%6,3	%24,4
19 Portekiz	2,4	1,44	1,47	%2,3	1,75	1,72	-%2,0	%19,2
20 Macaristan	2,2	0,83	0,92	%10,4	1,13	1,09	-%4,0	%30,7
21 Güney Kore	2,1	1,02	1,40	%37,1	1,64	1,69	%2,9	%65,0
22 Mısır	2,0	1,29	1,46	%13,0	1,79	1,88	%4,7	%45,1
23 Avustralya	2,0	1,62	2,46	%51,9	2,11	3,82	%81,3	%136,1
24 Yeni Zelanda	1,8	1,61	2,62	%62,5	3,11	2,87	-%7,6	%78,3
25 Hindistan	1,8	1,23	1,30	%5,6	1,33	1,31	-%1,1	%6,6
26 Güney Afrika	1,8	1,20	1,22	%1,9	1,67	1,75	%4,7	%46,1
27 Singapur	1,8	4,78	6,55	%37,2	8,57	5,28	-%38,5	%10,4
28 İsviçre	1,7	2,30	2,32	%0,9	2,17	2,14	-%1,5	-%7,1
29 Yunanistan	1,5	1,14	1,13	-%1,2	1,53	1,57	%2,2	%37,4
30 Danimarka	1,5	1,28	1,63	%26,8	1,58	1,56	-%1,3	%21,4

• 2015 yılında kilogram başına 1,04 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 1,35 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 1,28 dolar iken yüzde 18,8 artarak 2024 yılında 1,52 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Belçika, Polonya ve Güney Kore ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan ABD, Çin ve Hindistan ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden ABD'den daha yüksek birim değerinde ihracat yaparken, Fransa, İtalya, Hollanda ve Meksika'dan daha düşük değerinde ihracat yaptı.

Tablo 47: Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	543,5	0,85	0,79	-%6,8	0,98	0,94	-%3,9	%11,2
1	Çin	97,2	2,51	2,57	%2,3	2,52	2,19	-%13,1	-%12,7
2	Almanya	45,3	1,06	0,93	-%13,1	1,20	1,16	-%3,8	%8,5
3	ABD	43,5	0,57	0,58	%1,8	0,74	0,71	-%3,9	%23,7
4	Kanada	29,8	0,49	0,60	%22,4	0,78	0,77	-%1,7	%56,2
5	Polonya	26,3	1,05	1,42	%34,8	1,52	1,42	-%6,2	%35,3
6	İtalya	21,9	1,85	1,78	-%3,8	2,39	2,14	-%10,4	%15,8
7	İsveç	19,1	0,72	0,71	-%1,4	0,83	0,87	%3,7	%20,4
8	Brezilya	18,2	0,57	0,44	-%23,4	0,51	0,59	%15,3	%3,8
9	Endonezya	15,0	0,76	0,62	-%18,4	0,62	0,62	%0,2	-%19,2
10	Fransa	14,9	0,85	0,96	%12,0	1,39	1,04	-%25,6	%21,3
11	Hollanda	14,8	0,74	0,92	%23,9	1,15	1,25	%8,4	%68,4
12	Finlandiya	12,5	0,68	0,64	-%6,4	0,77	0,75	-%2,6	%9,7
13	Avusturya	12,0	0,78	0,77	-%1,3	0,98	0,94	-%4,6	%19,7
14	İspanya	11,9	1,00	1,03	%2,7	1,16	1,24	%7,1	%24,0
15	Birleşik Krallık	11,9	2,23	1,68	-%24,8	1,96	2,04	%4,1	-%8,5
16	Türkiye	8,1	1,56	1,15	-%26,8	1,42	1,36	-%4,1	-%12,8
17	Çekya	7,9	0,57	0,35	-%39,1	0,97	0,82	-%16,1	%43,6
18	Malezya	7,9	0,81	0,80	-%0,9	0,79	0,76	-%3,6	-%5,9
19	Belçika	7,8	0,80	0,73	-%8,8	1,02	0,96	-%6,3	%19,2
20	Tayland	6,7	0,54	0,43	-%19,3	0,36	0,37	%3,3	-%30,4
21	Hindistan	6,7	1,47	1,42	-%3,5	1,82	1,85	%1,6	%25,7
22	Şili	6,5	0,46	0,38	-%16,9	0,54	0,56	%5,2	%21,9
23	Portekiz	6,3	0,85	0,84	-%0,5	1,18	1,14	-%3,2	%34,9
24	Meksika	6,2	2,17	2,64	%21,2	3,01	2,95	-%2,3	%35,4
25	Japonya	5,8	0,84	0,72	-%14,1	0,93	0,92	-%0,3	%10,4
26	İsviçre	4,5	2,13	1,59	-%25,3	1,93	2,41	%24,7	%12,7
27	Romanya	4,4	0,67	0,79	%16,8	1,19	1,10	-%7,4	%63,5
28	Litvanya	4,4	0,64	0,67	%4,2	0,88	0,83	-%5,7	%29,9
29	Güney Kore	4,1	1,06	0,98	-%7,6	1,22	1,21	-%0,3	%14,6
30	Slovakya	3,8	0,71	0,60	-%15,1	0,82	0,73	-%11,0	%3,4

• 2015 yılında kilogram başına 1,56 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 1,36 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,85 dolar iken yüzde 11,2 artarak 2024 yılında 0,94 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Polonya ve Hindistan ülkeleri 2024'te ülkemizi geçti.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Almanya, ABD ve Kanada'dan daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Çin ve Polonya'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 48: Mücevher Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	808,5	846	883	%4,4	726	877	%20,8	%3,7
1 İsviçre	135,4	7.308	8.178	%11,9	4.123	11.434	%177,3	%56,5
2 Hong Kong	89,3	2.968	2.661	-%10,3	1.639	3.194	%94,9	%7,6
3 Birleşik Krallık	80,2	2.606	1.010	-%61,3	3.492	3.781	%8,3	%45,1
4 ABD	73,0	1.224	1.602	%30,9	1.015	986	-%2,9	-%19,5
5 Çin	36,0	142	154	%8,9	139	163	%16,8	%14,9
6 Kanada	32,0	1.854	550	-%70,4	1.577	1.782	%13,0	-%3,9
7 Hindistan	29,3	1.043	2.353	%125,6	3.016	3.335	%10,6	%219,7
8 Almanya	26,5	213	330	%54,9	319	389	%21,7	%82,4
9 İtalya	25,3	1.206	1.761	%46,0	1.207	1.082	-%10,4	-%10,3
10 Avustralya	24,6	4.871	691	-%85,8	5.365	6.248	%16,4	%28,3
11 Singapur	23,5	1.763	1.242	-%29,6	441	817	%85,1	-%53,7
12 Japonya	22,9	992	1.115	%12,4	1.261	1.632	%29,4	%64,5
13 Fransa	22,0	1.363	1.536	%12,7	1.271	1.691	%33,1	%24,1
14 Güney Afrika	20,3	3.975	3.987	%0,3	3.160	3.782	%19,7	-%4,9
15 Tayland	18,4	215	1.206	%462,0	731	860	%17,7	%300,7
16 Peru	13,3	2.975	3.693	%24,2	4.972	8.804	%77,1	%196,0
17 Türkiye	13,1	4.161	948	-%77,2	814	744	-%8,6	-%82,1
18 Belçika	11,8	4.564	3.062	-%32,9	2.809	520	-%81,5	-%88,6
19 Endonezya	8,7	236	181	-%23,2	367	178	-%51,5	-%24,6
20 Ermenistan	8,1	805	374	-%53,5	1.192	1.658	%39,1	%106,0
21 Meksika	6,3	1.427	1.297	-%9,1	773	1.110	%43,7	-%22,2
22 Güney Kore	5,4	276	384	%39,2	440	486	%10,5	%76,0
23 İspanya	4,7	159	402	%152,9	441	540	%22,3	%239,4
24 Burkina Faso	4,6	29.883	49.016	%64,0	11.818	17.129	%44,9	-%42,7
25 Brezilya	4,5	178	256	%43,4	125	138	%10,5	-%22,6
26 Kolombiya	4,3	1.237	3.295	%166,5	2.132	1.766	-%17,2	%42,8
27 Malezya	3,7	1.622	161	-%90,1	1.074	923	-%14,1	-%43,1
28 Tanzanya	3,7	584	1.663	%184,8	1.512	2.113	%39,7	%261,9
29 Uganda	3,4	8.718	46.382	%432,0	43.558	68.694	%57,7	%688,0
30 Mısır	3,3	35.434	47.585	%34,3	53.368	62.205	%16,6	%75,6

• 2015 yılında kilogram başına 4.161 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 744 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 846 dolar iken yüzde 3,7 artarak 2024 yılında 877 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Hong Kong, Birleşik Krallık, ABD, Kanada, Hindistan, İtalya, Singapur, Japonya, Fransa, Güney Afrika, Tayland, Peru, Ermenistan, Meksika, Kolombiya, Malezya ve Tanzanya ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Belçika ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin'den daha yüksek birim değerle ihracat yaparken, İsviçre, Hong Kong, Birleşik Krallık ve ABD'den daha düşük değerle ihracat yaptı.

Tablo 49: Otomotiv Endüstrisi Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	2.284,8	9,27	10,15	%9,6	11,12	10,88	-%2,1	%17,4
1	Çin	346,0	5,12	5,16	%0,7	6,83	6,59	-%3,6	%28,7
2	Almanya	316,9	12,73	14,14	%11,1	16,26	16,10	-%0,9	%26,5
3	ABD	182,3	11,37	12,65	%11,3	14,23	14,42	%1,4	%26,8
4	Meksika	179,7	8,72	10,84	%24,3	10,83	12,25	%13,1	%40,6
5	Japonya	168,0	11,67	15,15	%29,7	15,08	15,09	%0,1	%29,3
6	Güney Kore	104,2	8,35	8,73	%4,7	10,51	9,89	-%5,9	%18,5
7	Çekya	72,9	8,54	9,72	%13,8	11,36	11,76	%3,6	%37,7
8	İspanya	67,2	8,59	9,39	%9,2	11,22	10,78	-%4,0	%25,4
9	Polonya	66,3	7,17	8,19	%14,2	10,08	10,01	-%0,6	%39,7
10	Kanada	61,1	7,58	14,51	%91,5	13,91	14,70	%5,7	%94,0
11	Fransa	59,8	8,95	10,30	%15,1	11,19	10,82	-%3,3	%20,9
12	İtalya	56,0	9,24	10,39	%12,4	12,45	11,86	-%4,8	%28,3
13	Birleşik Krallık	52,2	13,96	14,68	%5,2	18,36	18,51	%0,8	%32,6
14	Slovakya	47,6	9,39	12,08	%28,6	13,57	12,91	-%4,9	%37,4
15	Tayland	46,5	7,89	8,66	%9,7	8,04	7,72	-%4,0	-%2,2
16	Macaristan	45,3	10,98	12,02	%9,4	14,43	13,13	-%9,1	%19,5
17	Belçika	44,4	8,59	10,68	%24,3	12,28	12,72	%3,6	%48,1
18	Türkiye	39,7	6,53	7,34	%12,5	8,40	8,58	%2,1	%31,4
19	Hollanda	33,0	8,09	9,36	%15,7	9,54	9,46	-%0,8	%16,9
20	İsveç	31,6	11,02	12,73	%15,5	13,97	14,51	%3,9	%31,7
21	Hindistan	29,7	7,77	8,42	%8,5	8,24	8,36	%1,5	%7,6
22	Avusturya	27,7	12,06	15,70	%30,2	17,58	17,11	-%2,7	%41,9
23	Romanya	26,4	8,62	10,07	%16,9	11,81	11,67	-%1,2	%35,4
24	Fas	22,8	10,18	9,37	-%7,9	11,11	11,89	%7,0	%16,8
25	Endonezya	16,5	6,37	6,85	%7,4	8,31	8,16	-%1,8	%28,0
26	Brezilya	16,0	7,57	6,43	-%15,1	8,24	8,51	%3,3	%12,5
27	Portekiz	15,0	8,34	9,87	%18,4	11,18	10,75	-%3,8	%28,9
28	Güney Afrika	13,4	8,83	10,04	%13,7	10,76	11,40	%5,9	%29,0
29	Slovenya	7,4	7,21	7,88	%9,4	9,33	9,55	%2,4	%32,5
30	Arjantin	6,0	12,33	11,04	-%10,5	12,24	13,18	%7,7	%6,9

- 2015 yılında kilogram başına 6,53 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 8,58 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 9,27 dolar iken yüzde 17,4 artarak 2024 yılında 10,88 dolar oldu.
- 2015 yılında birim değer bazında bizden yüksek ihracat yapan Tayland, Hindistan ve Brezilya ülkeleri 2024'te ülkemizin gerisinde kaldı.
- Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin'den daha yüksek birim değerde ihracat yaparken, Almanya, ABD, Meksika ve Japonya'dan daha düşük değerde ihracat yaptı.

Tablo 50: Savunma ve Havacılık Sanayii Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	452,6	139	117	-%15,7	90,83	97,16	%7,0	-%29,9
1 Fransa	65,1	538	362	-%32,7	547	408	-%25,4	-%24,1
2 Almanya	60,3	259	179	-%30,8	88,16	80,67	-%8,5	-%68,8
3 Birleşik Krallık	52,6	332	402	%21,0	257	480	%86,6	%44,6
4 ABD	29,9	88,32	95,89	%8,6	90,04	92,16	%2,4	%4,4
5 Çin	27,1	64,67	44,00	-%32,0	27,27	25,57	-%6,2	-%60,5
6 Singapur	25,6	466	792	%69,8	820	981	%19,6	%110,3
7 Kanada	17,8	12,80	286	%2.130,0	303	248	-%18,1	%1.836,1
8 Hong Kong	17,5	286	670	%134,1	973	1.053	%8,2	%267,7
9 Polonya	12,7	106	102	-%3,6	110	112	%2,7	%6,2
10 Hindistan	12,7	163	180	%10,7	160	262	%63,7	%61,0
11 İspanya	12,0	100	96,64	-%3,4	70,56	84,15	%19,3	-%15,9
12 Güney Kore	11,9	77,99	50,64	-%35,1	35,82	44,40	%24,0	-%43,1
13 Japonya	11,3	126	138	%9,4	64,38	63,53	-%1,3	-%49,7
14 İrlanda	8,7	195	209	%7,5	372	508	%36,7	%161,2
15 Meksika	7,9	90,51	169	%86,9	61,08	45,81	-%25,0	-%49,4
16 İtalya	7,6	83,45	68,69	-%17,7	56,93	65,47	%15,0	-%21,5
17 Hollanda	7,3	108	98,40	-%9,1	110	88,17	-%19,6	-%18,5
18 Brezilya	5,6	278	169	-%39,4	120	165	%37,3	-%40,6
19 Çekya	4,9	41,02	41,39	%0,9	32,50	35,90	%10,4	-%12,5
20 İsviçre	4,5	225	164	-%27,1	222	194	-%12,6	-%13,6
21 Tayland	4,0	66,59	64,59	-%3,0	93,71	96,57	%3,1	%45,0
22 Belçika	3,9	133	55,03	-%58,5	22,97	41,05	%78,7	-%69,1
23 Fas	3,4	216	191	-%11,6	174	211	%21,3	-%2,2
24 İsveç	3,3	141	158	%11,7	134	147	%10,4	%4,4
25 Türkiye	3,2	28,45	35,01	%23,1	30,95	35,73	%15,4	%25,6
26 Avusturya	3,0	90,67	69,21	-%23,7	77,47	86,39	%11,5	-%4,7
27 Suudi Arabistan	2,3	146	133	-%8,7	252	176	-%30,3	%20,4
28 Macaristan	2,3	89,43	99,43	%11,2	90,19	52,12	-%42,2	-%41,7
29 Norveç	2,2	117	174	%49,6	144	141	-%2,4	%20,9
30 İsrail	2,1	420	416	-%1,0	496	414	-%16,6	-%1,5

• 2015 yılında kilogram başına 28,45 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 35,73 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 139 dolar iken yüzde 29,9 azalarak 2024 yılında 97,16 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Kanada 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Çin ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin'den daha yüksek birim değerle ihracat yaparken, Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve ABD'den daha düşük değerle ihracat yaptı.

Tablo 51: Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	501,7	2,65	2,81	%5,9	3,41	3,40	-%0,4	%27,9
1	ABD	40,3	2,49	2,31	-%7,3	2,86	3,01	%5,0	%20,6
2	Hollanda	35,2	2,46	2,79	%13,3	3,38	3,56	%5,5	%45,0
3	Brezilya	29,2	2,30	2,30	%0,1	2,62	2,62	%0,1	%14,0
4	Almanya	28,8	1,83	2,20	%20,0	2,79	2,66	-%4,7	%44,9
5	Çin	26,9	4,94	4,67	-%5,4	4,85	4,35	-%10,3	-%12,0
6	İspanya	21,4	2,51	2,95	%17,3	3,68	3,58	-%2,7	%42,7
7	Polonya	20,2	2,09	2,19	%5,0	3,05	3,10	%1,6	%48,5
8	Yeni Zelanda	19,7	3,22	3,66	%13,5	4,06	4,08	%0,4	%26,6
9	Fransa	19,2	2,34	2,64	%12,9	3,96	3,26	-%17,8	%39,2
10	Avustralya	18,9	3,42	3,82	%11,7	4,33	4,32	-%0,3	%26,4
11	Kanada	17,1	3,66	3,67	%0,4	4,38	4,35	-%0,7	%18,9
12	Norveç	16,2	3,47	4,02	%15,8	5,60	5,55	-%0,9	%59,9
13	Danimarka	15,5	2,62	2,98	%13,7	3,58	3,62	%0,9	%37,9
14	Hindistan	13,0	3,89	3,90	%0,1	3,51	3,68	%5,0	-%5,4
15	İtalya	12,7	3,43	4,20	%22,3	5,43	5,43	-%0,0	%58,2
16	Belçika	12,2	1,82	2,09	%14,4	2,54	2,56	%0,8	%40,6
17	İrlanda	11,5	3,16	3,27	%3,3	4,20	4,37	%4,0	%38,0
18	Tayland	11,2	3,58	3,50	-%2,4	3,72	3,55	-%4,5	-%0,9
19	Şili	10,2	3,88	3,60	-%7,4	4,05	4,48	%10,7	%15,5
20	Ekvator	8,4	4,71	4,71	%0,1	5,59	5,16	-%7,7	%9,5
21	Birleşik Krallık	8,4	2,38	2,32	-%2,5	2,93	4,07	%39,0	%71,3
22	İsveç	6,4	3,43	3,84	%12,1	4,92	4,95	%0,7	%44,5
23	Arjantin	6,3	2,84	2,99	%5,3	2,92	2,95	%0,9	%3,9
24	Endonezya	6,1	4,28	4,77	%11,4	5,66	4,95	-%12,7	%15,6
25	Avusturya	4,7	1,64	2,08	%27,1	2,62	2,54	-%3,0	%55,2
26	Meksika	4,7	4,12	3,54	-%14,2	4,41	4,80	%8,9	%16,5
27	Türkiye	4,1	2,17	1,97	-%9,0	2,85	3,06	%7,1	%41,1
28	Fas	3,9	3,05	2,87	-%6,1	3,33	3,66	%9,9	%19,8
29	Uruguay	3,7	3,31	3,23	-%2,4	3,61	3,56	-%1,5	%7,4
30	Peru	3,7	1,92	1,91	-%0,4	2,30	2,23	-%3,2	%16,2

• 2015 yılında kilogram başına 2,17 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 3,06 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 2,65 dolar iken yüzde 27,9 artarak 2024 yılında 3,40 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Polonya 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan ABD, Brezilya ve Arjantin ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden ABD, Brezilya ve Almanya'dan daha yüksek birim değerinde ihracat yaparken, Hollanda ve Çin'den daha düşük değerinde ihracat yaptı.

Tablo 52: Süs Bitkileri ve Mamulleri Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	25,8	3,21	2,96	-%7,9	3,21	3,27	%1,8	%1,8
1 Hollanda	12,7	4,07	3,43	-%15,8	3,78	3,69	-%2,4	-%9,5
2 Kolombiya	2,4	5,82	5,69	-%2,2	6,76	7,11	%5,2	%22,1
3 İtalya	1,3	1,88	2,04	%8,3	2,34	2,55	%9,0	%35,4
4 Ekvator	1,0	5,61	5,25	-%6,3	5,48	5,61	%2,4	%0,1
5 Almanya	0,9	2,06	2,18	%5,9	2,48	2,36	-%4,9	%14,5
6 Kanada	0,8	4,45	3,32	-%25,5	4,03	4,20	%4,3	-%5,6
7 Kenya	0,8	3,77	4,39	%16,5	3,95	4,42	%11,8	%17,2
8 İspanya	0,7	1,57	1,71	%8,8	1,86	1,88	%1,0	%19,6
9 Belçika	0,6	1,65	2,25	%36,6	2,33	2,35	%0,9	%42,8
10 Çin	0,6	1,57	1,36	-%13,8	1,40	1,40	%0,4	-%10,8
11 Danimarka	0,5	2,86	2,18	-%24,0	1,90	1,94	%1,8	-%32,4
12 ABD	0,5	3,34	3,51	%4,9	3,95	4,27	%7,9	%27,7
13 Polonya	0,3	1,46	1,23	-%15,8	1,85	1,89	%2,2	%29,2
14 Fransa	0,3	2,22	2,47	%10,9	2,49	2,44	-%1,7	%9,8
15 Portekiz	0,1	2,06	1,45	-%29,5	1,42	1,59	%12,5	-%22,6
16 Kostarika	0,1	2,18	2,72	%24,9	3,54	3,48	-%1,8	%59,4
17 Türkiye	0,1	1,78	1,91	%7,5	2,06	2,30	%11,9	%29,5
18 Tayland	0,1	2,11	1,68	-%20,1	2,05	2,07	%0,9	-%1,6
19 Guatemala	0,1	2,84	2,93	%3,0	2,69	2,64	-%1,9	-%7,3
20 Malezya	0,1	2,38	2,28	-%4,3	1,67	1,68	%0,3	-%29,5
21 Güney Afrika	0,1	2,62	3,78	%44,4	4,59	4,41	-%3,9	%68,3
22 İsrail	0,1	5,95	7,33	%23,2	7,51	7,15	-%4,7	%20,1
23 Nijerya	0,1	1,08	1,10	%2,4	0,69	1,05	%52,6	-%2,9
24 Hindistan	0,1	3,15	4,93	%56,3	4,36	4,33	-%0,5	%37,5
25 Şili	0,1	4,28	5,37	%25,4	5,91	6,01	%1,7	%40,5
26 Meksika	0,1	7,67	4,84	-%37,0	3,99	3,34	-%16,2	-%56,4
27 Japonya	0,1	3,18	2,89	-%9,0	3,91	3,83	-%1,9	%20,7
28 Uganda	0,1	6,66	6,80	%2,1	8,93	10,09	%13,1	%51,5
29 Birleşik Krallık	0,1	2,89	2,59	-%10,4	3,94	3,45	-%12,4	%19,3
30 Avusturya	0,1	3,11	3,51	%13,0	4,04	5,00	%23,6	%60,9

• 2015 yılında kilogram başına 1,78 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 2,30 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 3,21 dolar iken yüzde 1,8 artarak 2024 yılında 3,27 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Belçika 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Danimarka, Portekiz, Tayland ve Malezya ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerde ihracat yaptı.

Tablo 53: Tekstil ve Hammaddeleri Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	248,8	4,72	3,94	-%16,5	4,40	4,12	-%6,3	-%12,8
1	Çin	106,8	5,05	4,08	-%19,3	4,08	3,90	-%4,4	-%22,7
2	ABD	15,5	3,63	2,87	-%20,8	3,93	3,90	-%0,7	%7,5
3	Hindistan	12,5	2,59	2,22	-%14,5	2,79	2,63	-%5,6	%1,6
4	İtalya	10,3	10,34	9,94	-%3,8	13,01	11,53	-%11,4	%11,6
5	Almanya	9,6	7,69	8,33	%8,3	9,78	9,36	-%4,3	%21,7
6	Türkiye	9,3	4,57	3,78	-%17,2	4,16	3,93	-%5,7	-%14,0
7	Güney Kore	7,5	5,15	4,13	-%19,8	4,71	4,90	%4,0	-%4,8
8	Brezilya	5,8	2,10	1,65	-%21,7	2,10	1,96	-%6,4	-%6,8
9	Japonya	5,8	9,41	10,46	%11,2	10,83	10,70	-%1,1	%13,8
10	Avustralya	4,4	3,85	4,42	%14,7	3,00	2,86	-%4,5	-%25,7
11	Fransa	4,3	5,67	5,46	-%3,6	6,57	4,23	-%35,7	-%25,4
12	İspanya	3,8	6,23	6,10	-%2,2	7,61	6,94	-%8,8	%11,3
13	Tayland	3,6	3,19	2,67	-%16,4	2,86	2,74	-%4,3	-%14,2
14	Hollanda	3,5	8,34	7,59	-%9,1	7,88	7,71	-%2,1	-%7,6
15	Endonezya	3,5	2,65	1,96	-%25,9	2,38	2,27	-%4,4	-%14,2
16	Belçika	3,2	4,12	3,90	-%5,2	4,55	4,52	-%0,7	%9,7
17	Pakistan	3,2	4,80	4,13	-%14,0	4,05	4,50	%11,1	-%6,3
18	Hong Kong	2,6	8,63	10,16	%17,6	16,31	15,86	-%2,8	%83,7
19	Polonya	2,3	5,09	5,15	%1,1	6,00	5,78	-%3,6	%13,5
20	Birleşik Krallık	2,3	9,22	9,42	%2,2	12,37	12,53	%1,3	%35,9
21	Çekya	2,2	4,84	4,85	%0,3	5,69	5,31	-%6,7	%9,8
22	Malezya	1,7	2,24	2,19	-%2,0	2,48	2,53	%2,0	%13,0
23	Portekiz	1,6	4,88	4,82	-%1,4	6,05	5,51	-%8,9	%12,8
24	Avusturya	1,4	9,65	13,32	%38,0	18,28	18,39	%0,6	%90,4
25	Kanada	1,4	6,45	6,09	-%5,5	7,09	7,18	%1,2	%11,3
26	Meksika	1,2	5,72	4,02	-%29,7	5,65	7,82	%38,6	%36,7
27	Mısır	1,2	5,47	3,52	-%35,7	4,55	4,99	%9,6	-%8,8
28	Romanya	1,1	5,48	5,65	%3,2	7,59	7,14	-%5,9	%30,4
29	Yunanistan	1,0	2,30	2,25	-%2,5	2,74	2,51	-%8,4	%8,8
30	İsviçre	0,9	15,73	14,40	-%8,4	17,55	16,80	-%4,3	%6,8

• 2015 yılında kilogram başına 4,57 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 3,93 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 4,72 dolar iken yüzde 12,8 azalarak 2024 yılında 4,12 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Belçika 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Çin ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Çin, ABD ve Hindistan'dan daha yüksek birim değerle ihracat yaparken, İtalya ve Almanya'dan daha düşük değerle ihracat yaptı.

Tablo 54: Tütün Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	55,9	8,95	9,49	%6,0	12,70	13,04	%2,7	%45,7
1 Çin	9,3	6,38	3,58	-%44,0	22,13	20,75	-%6,3	%225,1
2 Polonya	6,0	13,08	18,03	%37,9	23,05	24,79	%7,6	%89,5
3 Almanya	3,5	18,05	15,13	-%16,2	17,26	17,49	%1,4	-%3,1
4 Brezilya	3,0	4,23	3,19	-%24,7	5,33	6,54	%22,7	%54,6
5 Romanya	2,2	19,16	16,19	-%15,5	34,75	38,50	%10,8	%101,0
6 İtalya	2,1	4,77	23,10	%384,4	23,84	17,02	-%28,6	%256,9
7 Endonezya	2,1	8,88	8,60	-%3,2	11,14	8,82	-%20,8	-%0,7
8 Hindistan	1,8	3,88	4,09	%5,4	4,57	5,34	%16,8	%37,6
9 ABD	1,6	8,83	8,53	-%3,4	10,21	10,19	-%0,2	%15,4
10 Çekya	1,6	19,85	18,84	-%5,1	28,04	36,42	%29,9	%83,5
11 Zimbabve	1,4	5,74	4,18	-%27,2	5,30	5,75	%8,5	%0,2
12 Dominik Cumhuriyeti	1,3	17,66	16,18	-%8,4	22,35	21,14	-%5,4	%19,7
13 Hollanda	1,3	19,36	27,57	%42,4	25,90	42,63	%64,6	%120,1
14 Belçika	1,1	17,72	30,16	%70,2	13,14	13,42	%2,1	-%24,3
15 Güney Kore	1,1	13,11	13,68	%4,4	13,68	14,23	%4,1	%8,6
16 Yunanistan	1,1	7,44	10,15	%36,5	13,33	13,66	%2,5	%83,6
17 Portekiz	1,0	18,97	23,76	%25,3	25,70	24,07	-%6,3	%26,9
18 Türkiye	1,0	7,77	6,87	-%11,6	7,57	8,59	%13,5	%10,4
19 İsveç	0,9	8,65	13,46	%55,6	18,47	21,59	%16,9	%149,6
20 Hong Kong	0,9	123	20,32	-%83,5	24,21	28,91	%19,4	-%76,5
21 Litvanya	0,7	10,04	22,79	%127,1	19,80	21,56	%8,9	%114,8
22 Sırbistan	0,7	9,13	12,40	%35,7	9,95	10,59	%6,5	%15,9
23 Singapur	0,6	20,33	14,63	-%28,0	16,42	17,88	%8,9	-%12,1
24 Filipinler	0,6	4,65	6,42	%38,2	6,52	7,16	%9,8	%54,1
25 Malavi	0,6	4,24	2,95	-%30,5	4,19	5,86	%39,8	%38,1
26 Tanzanya	0,5	3,85	3,67	-%4,7	4,28	4,03	-%5,9	%4,7
27 Danimarka	0,5	23,88	24,22	%1,4	35,38	47,00	%32,8	%96,8
28 Macaristan	0,5	10,41	14,87	%42,9	10,23	7,78	-%24,0	-%25,3
29 Nikaragua	0,5	23,63	28,61	%21,1	38,39	41,85	%9,0	%77,1
30 İspanya	0,5	10,90	9,88	-%9,4	16,89	19,49	%15,4	%78,9

• 2015 yılında kilogram başına 7,77 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 8,59 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 8,95 dolar iken yüzde 45,7 artarak 2024 yılında 13,04 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Çin, İtalya ve Yunanistan ülkeleri 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Macaristan ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkeden Brezilya'dan daha yüksek birim değerinde ihracat yaparken, Çin, Polonya, Almanya ve Romanya'dan daha düşük değerinde ihracat yaptı.

Tablo 55: Yaş Meyve ve Sebze Sektörü

	Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
	Dünya	176,1	0,93	1,08	%15,5	1,18	1,21	%2,4	%30,1
1	İspanya	18,2	1,04	1,28	%23,1	1,60	1,51	-%5,5	%45,8
2	Meksika	17,9	1,24	1,54	%24,0	1,41	1,57	%11,6	%26,6
3	Hollanda	16,3	1,11	1,31	%18,4	1,45	1,46	%0,0	%31,4
4	Çin	15,2	1,25	1,29	%3,5	1,18	1,10	-%7,0	-%12,3
5	ABD	10,7	1,38	1,47	%6,3	1,66	1,70	%2,2	%22,6
6	Şili	7,2	1,68	1,98	%17,9	2,31	2,52	%9,1	%50,1
7	Peru	6,7	1,53	1,86	%21,8	2,26	2,58	%14,1	%68,8
8	İtalya	5,9	1,16	1,42	%22,3	1,70	1,64	-%3,3	%41,2
9	Tayland	5,6	1,06	1,91	%80,8	2,46	2,37	-%3,7	%123,3
10	Fransa	4,7	0,74	0,77	%4,3	0,89	0,88	-%0,8	%19,7
11	Güney Afrika	4,4	0,76	0,85	%11,7	0,88	0,96	%9,2	%26,1
12	Fas	4,1	0,93	1,27	%36,6	1,65	1,68	%1,9	%80,7
13	Ekvator	4,0	0,45	0,52	%15,1	0,52	0,63	%22,8	%39,3
14	Türkiye	3,4	0,62	0,63	%0,8	0,75	0,82	%8,7	%32,1
15	Kanada	3,4	1,24	1,55	%25,1	1,66	1,73	%4,3	%40,3
16	Mısır	3,1	0,70	0,89	%27,0	1,18	1,26	%7,4	%80,1
17	Yeni Zelanda	3,0	1,57	2,01	%27,5	2,26	2,27	%0,5	%44,4
18	Belçika	3,0	0,82	0,85	%2,8	1,09	1,16	%6,6	%40,9
19	Kostarika	2,8	0,44	0,44	-%0,2	0,56	0,43	-%23,4	-%2,8
20	Hindistan	2,7	0,80	0,66	-%17,8	0,55	0,76	%39,1	-%4,7
21	Almanya	2,6	0,62	0,65	%4,9	0,69	0,68	-%2,0	%9,0
22	Polonya	2,5	0,78	1,05	%34,6	1,18	1,27	%7,8	%63,1
23	Hong Kong	2,1	1,35	2,16	%60,0	2,73	3,57	%30,7	%163,9
24	Guatemala	1,9	0,36	0,39	%6,6	0,42	0,43	%2,2	%18,7
25	Kolombiya	1,9	0,52	0,55	%6,7	0,67	0,71	%6,2	%36,8
26	Filipinler	1,8	0,43	0,58	%33,0	1,19	0,58	-%51,6	%33,2
27	Kenya	1,8	2,76	1,90	-%31,2	1,93	1,89	-%2,0	-%31,7
28	Yunanistan	1,7	0,67	0,79	%17,9	0,98	1,04	%6,0	%56,0
29	Portekiz	1,3	0,86	1,25	%44,5	1,25	1,26	%1,2	%46,3
30	Brezilya	1,2	0,83	0,79	-%5,0	1,08	1,06	-%1,5	%28,4

• 2015 yılında kilogram başına 0,62 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 0,82 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 0,93 dolar iken yüzde 30,1 artarak 2024 yılında 1,21 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında bizden yüksek ihracat yapan Hindistan 2024'te ülkemizin gerisinde kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerde ihracat yaptı.

Tablo 56: Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü

Ülkeler	2024 USD	2015 USD/ KG	2020 USD/ KG	20/15 Değ	2023 USD/ KG	2024 USD/ KG	24/23 Değ	24/15 Değ
Dünya	20,4	2,26	2,03	-%10,5	2,83	3,91	%38,1	%72,9
1 İspanya	7,9	2,83	2,35	-%16,9	4,34	5,67	%30,4	%100,3
2 İtalya	3,4	4,51	4,00	-%11,3	6,71	8,68	%29,2	%92,6
3 Yunanistan	1,9	3,15	2,75	-%12,7	4,16	5,20	%25,2	%65,0
4 Portekiz	1,9	2,90	2,57	-%11,2	4,10	4,44	%8,4	%53,2
5 Tunus	1,6	2,13	1,56	-%27,0	4,13	8,61	%108,4	%303,7
6 Türkiye	0,9	2,15	1,86	-%13,7	3,57	4,08	%14,2	%89,3
7 Endonezya	0,8	0,27	0,35	%30,2	0,73	0,75	%2,8	%180,0
8 Fas	0,3	1,83	1,67	-%8,9	2,12	2,68	%26,0	%46,0
9 Mısır	0,3	2,15	2,18	%1,4	2,58	3,00	%15,9	%39,5
10 Arjantin	0,3	1,77	1,71	-%3,1	3,21	3,11	-%3,0	%76,0
11 Şili	0,1	3,92	3,08	-%21,5	11,21	7,76	-%30,8	%97,8
12 Almanya	0,1	2,74	3,24	%18,2	3,72	4,70	%26,4	%71,8
13 ABD	0,1	1,20	1,99	%65,8	1,67	1,84	%10,1	%52,7
14 Hollanda	0,1	2,49	3,07	%23,4	3,81	4,65	%22,1	%86,6
15 Belçika	0,1	2,11	3,03	%43,8	3,81	3,21	-%15,6	%52,4
16 Lübnan	0,1	3,08	2,85	-%7,6	4,52	6,42	%42,1	%108,3
17 Fransa	0,1	3,35	3,58	%6,7	3,95	3,07	-%22,4	-%8,5
18 Peru	0,1	1,54	1,16	-%24,8	1,59	2,27	%42,8	%47,3
19 Hindistan	0,1	0,15	0,17	%12,2	0,22	0,20	-%6,3	%36,2
20 Çin	0,1	0,57	0,56	-%1,5	0,68	0,60	-%12,1	%4,3
21 Arnavutluk	0,0	1,79	2,37	%32,2	3,03	3,15	%3,9	%76,0
22 Meksika	0,0	1,72	2,20	%27,3	2,14	2,12	-%1,1	%22,9
23 Polonya	0,0	1,39	2,01	%44,1	2,91	3,56	%22,6	%156,0
24 Kanada	0,0	1,11	0,88	-%20,9	0,80	1,46	%82,0	%31,6
25 Birleşik Krallık	0,0	3,36	3,45	%2,7	4,42	6,43	%45,4	%91,5
26 Avusturya	0,0	2,88	1,67	-%42,0	2,92	3,09	%5,8	%7,5
27 Avustralya	0,0	3,82	4,88	%27,9	5,07	6,61	%30,4	%73,2
28 Güney Afrika	0,0	2,40	2,34	-%2,6	2,47	2,73	%10,5	%13,9
29 Suudi Arabistan	0,0	1,50	3,18	%112,8	3,37	3,53	%4,8	%136,1
30 Çekya	0,0	0,86	1,05	%22,0	3,03	3,39	%11,7	%295,1

• 2015 yılında kilogram başına 2,15 dolar ile ihracat yapan Türkiye 2024 yılında kilogram başına 4,08 dolar ile ihracat yaptı. Dünyada kilogram başına ihracat 2015 yılında 2,26 dolar iken yüzde 72,9 artarak 2024 yılında 3,91 dolar oldu.

• 2015 yılında birim değer bazında ülkemizden düşük ihracat yapan Tunus 2024'te ülkemizi geçerken, 2015'te birim değeri bizden yüksek olan Fransa, Avusturya ve Güney Afrika ülkeleri ise 2024'te geride kaldı.

• Ülkemiz başlıca ihracat yapan beş ülkenin tamamından daha düşük birim değerinde ihracat yaptı.

3.3. Sonuç ve Değerlendirme

İhracat birim değerlerinde 2015-2024 yılları arasındaki gelişim, Türkiye'nin sektörel performanslarının küresel eğilimlere kıyasla durumunu yansıtmaktadır. Sektörlerin dünya ortalamasına göre gösterdiği gelişim baz alınarak yapılan bu analiz, birim değer trendlerinin küresel ortalamalardan hangi yönlerde farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'de elektrik-elektronik, savunma ve havacılık, kuru meyve ile gemi ve yat gibi sektörlerde ihracat birim değeri artış kaydetmiş ve bu alanlar küresel eğilimin aksine yukarı yönlü bir seyir izlemiştir. Otomotiv endüstrisi, çelik ile demir ve demir dışı metaller sektörlerinde ise dünya ortalamasının üzerinde bir hızla gelişim sağlanmış; küresel birim değer artışının üzerinde bir oran elde edilmiştir. Hazırgiyim ve halı gibi küresel ölçekte düşüşlerin yaşandığı alanlarda ise, Türkiye'nin değer kaybı dünya ortalamasına kıyasla daha sınırlı kalmıştır.

Mücevher, mobilya ile çimento, cam ve seramik

gibi sektörlerde dünya genelinde değer artışı yaşanırken, Türkiye'de aynı dönemde düşüş kaydedilmiştir. Kimyevi maddeler ve hububat gibi sektörlerde Türkiye'nin birim değer artışı devam etse de bu artış dünya genelindeki yükseliş hızının gerisinde kalmıştır. Tekstil sektöründe ise, dünyadaki genel düşüş eğilimine kıyasla daha yüksek oranda bir düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir.

Mevcut veriler, Türkiye'nin ihracatında kilogram başına birim değer performansının sektör bazında heterojen bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bazı sektörlerde küresel ortalamaların üzerinde artışlar veya daralmaya karşı direnç kaydedilirken; bazı sektörlerde ise küresel yükseliş trendlerine aynı oranda eşlik edilemediği veya küresel düşüşlerden daha yüksek oranda etkilenildiği izlenmektedir. Bu tablo, Türkiye'nin ihracat birim değer gelişiminin, küresel eğilimlere kıyasla sektörel bazda hem yukarı yönlü hem de aşağı yönlü farklılıklar taşıdığını ortaya koymaktadır.

Tablo 57: Türkiye ve Dünya Sektörel İhracat Birim Değer Değişimi (2015-2024)

Sektör	Türkiye Değ. 24/15	Dünya Değ. 24/15	Türkiye'nin Birim Değerde Öne Geçtiği Ülkeler	Türkiye'nin Birim Değerde Gerisinde Kaldığı Ülkeler
▲ Birim Değeri Dünya Ortalaması Üzerinde Büyüyen Sektörler (17 Sektör)				
Dünya Gerilerken Türkiye'de Artış Görülen Sektörler				
Savunma ve Havacılık	%25,6	-%29,9	Çin	Kanada
Gemi, Yat ve Hizmetleri	%47,9	-%6,8	Hollanda	Romanya
Kuru Meyve ve Mamulleri	%26,6	-%18,2	Hollanda	Belçika
Elektrik-Elektronik	%22,4	-%10,8		
Türkiye'nin Artışının Dünya Ortalamasını Aştığı Sektörler				
İklimlendirme Sanayii	%48,7	%11,7		Kanada
Makine ve Aksamları	%34,0	%0,6	Çin	
Süs Bitkileri	%29,5	%1,8	Danimarka	Belçika
Demir ve Demir Dışı Metaller	%28,5	%10,9	Çin	Kazakistan
Çelik	%50,2	%33,5	Çin	
Zeytin ve Zeytinyağı	%89,3	%72,9	Fransa	Tunus
Otomotiv Endüstrisi	%31,4	%17,4	Tayland	
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	%41,1	%27,9	ABD	Polonya
Meyve-Sebze Mamulleri	%29,5	%18,8	ABD	Belçika
Yaş Meyve ve Sebze	%32,1	%30,1	Hindistan	
Deri ve Deri Mamulleri	%7,5	%5,8		
Türkiye'de Gerilemenin Dünya Ortalamasına Göre Düşük Olduğu Sektörler				
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	-%2,9	-%4,7	Hindistan	Polonya
Halı	-%3,0	-%3,3		Hollanda
▼ Birim Değeri Dünya Ortalaması Altında Büyüyen Sektörler (9 Sektör)				
Türkiye Gerilerken Dünyada Artış Görülen Sektörler				
Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	-%12,8	%11,2		Polonya
Çimento, Cam, Seramik	-%15,0	%9,9	Mısır	Hindistan
Fındık ve Mamulleri	-%26,7	%3,3		
Mücevher	-%82,1	%3,7	Belçika	Hong Kong
Türkiye'de Artışın Dünya Ortalamasının Altında Kaldığı Sektörler				
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar	%6,8	%32,0		Endonezya
Kimyevi Maddeler	%1,4	%33,7	ABD	Güney Kore
Tütün	%10,4	%45,7	Macaristan	Çin
Madencilik Ürünleri	%0,9	%68,2	Filipinler	Hollanda
Türkiye'de Gerilemenin Dünya Ortalamasından Yüksek Olduğu Sektörler				
Tekstil ve Hammaddeleri	-%14,0	-%12,8	Çin	Belçika

4. Politika Önerileri

Politika Önerileri

- İhracatta rekabetçiliği etkileyen maliyet unsurlarının bütüncül biçimde izlenmesi gerekmektedir. Finansman maliyeti, enerji, işgücü, lojistik, vergi ve diğer üretim maliyetlerindeki gelişmeler ihracatçıların uluslararası fiyat tutturma kabiliyetini doğrudan etkilemektedir. İhracatçı sektörlerin rakip ülkeler karşısındaki maliyet yapısını düzenli olarak izleyen bir rekabetçilik endeksi oluşturulmalı; politika tedbirleri sektörlerin bu endekste ki durumuna göre şekillendirilmelidir.
- Türkiye'nin ihracat stratejisinde hacim artışının yanı sıra ihracat birim değerinin yükseltilmesi temel hedeflerden biri haline getirilmelidir. Raporda Türkiye'nin kilogram başına ihracat birim değerinin 2023 yılında 1,57 dolara yükseldikten sonra 2024 yılında 1,54 dolara gerilediği görülmektedir. Bu nedenle ihracat desteklerinin yalnızca satış ve pazar genişlemesine göre değil; teknoloji yoğunluğu, yerlilik oranı, marka değeri, tasarım kapasitesi ve ürün başına yaratılan katma değer kriterlerine göre de farklılaştırılması gerekmektedir.
- İhracat birim değerindeki sektörel farklılıklar dikkate alınarak sektör bazlı politika setleri geliştirilmelidir. Savunma ve Havacılık, Gemi, Yat ve Hizmetleri, Elektrik-Elektronik, Makine ve Aksamları, İklimlendirme, Çelik ve Otomotiv gibi dünya ortalamasının üzerinde performans gösteren sektörlerde mevcut dönüşüm desteklenmeli; bu sektörlerin üretim ve teknoloji ekosistemlerinin diğer sektörlerle yayılımı teşvik edilmelidir. Birim değer artışının dünya ortalamasının gerisinde kaldığı veya gerileme yaşanan sektörlerde ise ürün, pazar ve rakip ülke bazında özel dönüşüm ve destek programları uygulanmalıdır.
- Yüksek teknoloji ve yüksek katma değerli üretime geçiş için Ar-Ge, tasarım, markalaşma ve ticarileşme destekleri bütüncül biçimde ele alınmalıdır. Türkiye'nin ihracat birim değerini kalıcı biçimde yükseltebilmesi için Ar-Ge harcamalarının nihai ürüne, patente, markaya ve ihracata dönüşmesi sağlanmalıdır. Üniversite-sanayi iş birlikleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, sektörel kümelenmeler ve ortak tasarım merkezleri ihracat performansı ile ilişkilendirilmeli; desteklerin çıktı ve ihracat etkileri düzenli olarak ölçülmelidir.
- İhracatçı firmaların finansmana erişimi güçlendirilmeli ve finansman yapısı uzun vadeli yatırımları destekleyecek biçimde çeşitlendirilmelidir. Yüksek finansman maliyetleri ve kredi kısıtları, özellikle sanayi yatırımları ile teknoloji ve yeşil dönüşüm yatırımlarını sınırlamaktadır. İhracatçılara yönelik uygun maliyetli ve uzun vadeli kredi imkânları artırılmalı; yüksek katma değer, dijital dönüşüm, enerji verimliliği ve emisyon azaltımı yatırımları için farklılaştırılmış finansman mekanizmaları geliştirilmelidir. Türkiye ekonomisinin 2025 yılına ilişkin görünümü, yüksek faiz ve kredi koşullarının yatırım ile sanayi performansı üzerinde baskı oluşturduğunu göstermektedir.
- Pazar çeşitlendirmesi, ülke bazlı genel stratejilerin ötesine taşınarak sektör-ürün-pazar eşleştirmesi temelinde yürütülmelidir. Türkiye'nin Avrupa pazarlarında güçlü konumu korunmakla birlikte, ABD, Irak, Rusya, Latin Amerika, Orta Asya ve bazı Orta Doğu pazarlarında yaşanan zayıflama, coğrafi çeşitlendirmenin önemini artırmaktadır. İhracatın artırılabilceği ülkeler, sektör ve GTİP bazında belirlenmeli; ticaret heyetleri, fuar katılımları, dağıtım ağları, lojistik merkezler ve tanıtım destekleri bu hedeflere göre yönlendirilmelidir.
- Afrika ve Asya'daki büyüyen pazarlara yönelik ihracat stratejileri güçlendirilmelidir. Küresel büyümenin ana kaynaklarından biri olmaya devam eden Asya ile genç nüfus, kentleşme ve yükselen tüketim eğilimiyle öne çıkan Afrika, Türkiye açısından uzun vadeli ihracat potansiyeli taşımaktadır. Bu bölgelere yönelik ticaret stratejileri; lojistik, finansman, sigorta, yerel para birimleriyle ticaret, e-ihracat, distribütörlük ağları ve satış sonrası hizmetleri kapsayan bütüncül modeller üzerinden yürütülmelidir.
- Küresel ticarete artan jeoekonomik gerilimlere karşı ihracat ve tedarik zincirleri için kurumsal bir risk izleme sistemi oluşturulmalıdır. Jeoekonomik gerilimler, silahlı çatışmalar, siber saldırılar, enerji arz riskleri ve ticaret politikası değişiklikleri ihracatçıların maliyet ve pazar koşullarını hızla değiştirmektedir. Kritik ürün ve girdilerde ülke bağımlılığı düzenli olarak izlenmeli; ihracatçılara ülke, sektör ve ürün bazlı erken uyarı bilgileri sunulmalı; alternatif tedarikçi

ve lojistik güzergâhların geliştirilmesine yönelik destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

- Enerji maliyetleri ve enerji arz güvenliği ihracat rekabetçiliğinin temel unsurlarından biri olarak ele alınmalıdır. Dünya Ticaret Örgütü'nün yüksek enerji fiyatları senaryosu, enerji maliyetlerindeki artışın özellikle Avrupa ve Orta Doğu gibi Türkiye açısından önemli pazarlarda ticaret görünümünü zayıflatabileceğine işaret etmektedir. Enerji yoğun sektörlerde verimlilik yatırımları hızlandırılmalı; yenilenebilir enerjiye erişim kolaylaştırılmalı ve firmaların uzun vadeli öngörülebilir enerji maliyetleriyle üretim yapmasını sağlayacak mekanizmalar geliştirilmelidir.

- Yeşil dönüşüm, çevre politikası olmanın ötesinde bir ihracat rekabetçiliği politikası olarak ele alınmalıdır. Avrupa Yeşil Mutabakatı, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması ve yeni raporlama yükümlülükleri, özellikle Avrupa pazarına ihracat yapan firmalar açısından maliyet ve rekabet koşullarını değiştirmektedir. İhracatçıların karbon ayak izini ölçme, doğrulama, emisyon azaltımı, temiz enerji kullanımı ve sürdürülebilirlik raporlaması kapasiteleri artırılmalı; özellikle KOBİ'lerin bu dönüşüme uyumu için teknik destek ve uygun finansman sağlanmalıdır.

- Yeşil dönüşüm finansmanında mevcut kaynakların erişilebilirliği ve ölçeği artırılmalıdır. İhracatçı firmaların dönüşüm yatırımları uzun vadeli ve yüksek maliyetli olduğundan, gelecekte kısa vadeli işletme sermayesi kredileri yeterli değildir. Kamu destekleri, uluslararası kalkınma finansmanı, ihracat kredileri ve sürdürülebilirlik bağlantılı finansman araçları arasında koordinasyon sağlanmalı; firmaların tek bir platform üzerinden uygun finansman kaynaklarına erişebileceği bir yapı oluşturulmalıdır.

- Dijitalleşme ve yapay zekâ uygulamalarının ihracatçı KOBİ'lere yayılması hızlandırılmalıdır. Yapay zekâ destekli üretim planlama, talep tahmini, lojistik optimizasyonu, fiyatlama, pazar analizi ve müşteri yönetimi uygulamaları ihracatçıların açısından maliyet ve verimlilik avantajı sağlamaktadır. Dijital dönüşüm destekleri özellikle KOBİ'lerin teknolojiye erişimini kolaylaştıracak şekilde yeniden yapılandırılmalı;

ortak yazılım, veri analitiği ve yapay zekâ altyapılarının sektörel platformlar üzerinden paylaşılması teşvik edilmelidir.

- Türkiye'nin hizmet ihracatındaki büyüme potansiyeli daha geniş bir sektör tabanına yayılmalıdır. Türkiye'nin hizmet ihracatı 2025 yılında 122,3 milyar dolara ulaşmasına rağmen küresel hizmet ticareti Türkiye'den daha hızlı büyümüştür. Turizm ve ulaşırmadaki güçlü konum korunurken; yazılım, bilişim, danışmanlık, mühendislik, teknik hizmetler, sağlık, eğitim ve yaratıcı endüstriler gibi yüksek katma değerli hizmet alanlarında ihracatı artıracak özel programlar geliştirilmelidir.

- Mal ve hizmet ihracatı politikaları birbirini tamamlayacak biçimde bütünleştirilmelidir. Sanayi ürünleri ihracatında satış sonrası hizmetler, mühendislik, yazılım, bakım, lojistik ve finansman çözümleri ihracat paketinin parçası haline getirilmelidir. Böylece firmaların yalnızca ürün satışından elde ettiği gelirin ötesinde, ürünün yaşam döngüsü boyunca hizmet ihracatı yaratması desteklenmelidir.

- İhracat desteklerinin etki analizi güçlendirilmeli ve destek mekanizmaları sonuç odaklı hale getirilmelidir. Firma ve sektörlerle sağlanan desteklerin ihracat artışı yanında ihracat birim değeri, yeni pazar kazanımı, teknoloji yoğunluğu, markalaşma ve sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri düzenli olarak ölçülmelidir. Aynı destek yapısının bütün sektörlerle uygulanması yerine, sektörlerin rekabet avantajları ve zayıflıkları dikkate alınarak farklılaştırılmış destek modelleri geliştirilmelidir.

- Türkiye'nin ihracat hedefleri ile sanayi, teknoloji, enerji, lojistik ve eğitim politikaları arasında daha güçlü bir eşgüdüm kurulmalıdır. İhracat birim değerini yükseltme hedefi yalnızca dış ticaret politikalarıyla gerçekleştirilemez. Yüksek teknoloji üretiminin artırılması, nitelikli işgücünün geliştirilmesi, uygun finansmana erişim, enerji maliyetlerinin düşürülmesi ve lojistik kapasitenin güçlendirilmesi aynı stratejik çerçevede ele alınmalıdır. Böylece ihracat artışının daha sürdürülebilir, yüksek katma değerli ve rekabetçi bir yapıya dönüşmesi sağlanmalıdır.

ViYA MEDYA tarafından hazırlanmıştır.
www.viyamedya.com

TİM TÜRKİYE
İHRACATÇILAR
MECLİSİ